

Viitorul de competitivitate europeană nă

Partea A - O strategie de competitivitate pentru Europa

septembrie 2024

*Eŭropo
Demokratio
Esperanto*

Document pregătit de Pierre Dieumegard pentru [Europe-Democracy-Esperanto](#)

Scopul acestui document "provizoriu" este de a permite mai multor persoane din Uniunea Europeană să ia cunoștință de documentele produse de Uniunea Europeană (și finanțate din impozitele lor).

Dacă nu există traduceri, cetățenii sunt excluși de la dezbateri.

Acest document [a existat numai în limba engleză](#), într-un fișier pdf. Din fișierul inițial, am creat un fișier odt, pregătit de software-ul Libre Office, pentru traducerea automată în alte limbi. Rezultatele sunt acum [disponibile în toate limbile oficiale](#).

Este de dorit ca administrația UE să preia traducerea documentelor importante. „Documentele importante” nu sunt doar acte cu putere de lege și norme administrative, ci și informațiile importante necesare pentru a lua decizii în cunoștință de cauză împreună.

Pentru a discuta împreună despre viitorul nostru comun și pentru a permite traduceri fiabile, limba internațională Esperanto ar fi foarte utilă datorită simplității, regularității și preciziei sale.

Contactați-ne:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:kontakto@europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Cuvânt înainte

Europa și-a exprimat îngrijorarea cu privire la încetinirea creșterii economice de la începutul acestui secol. Diverse strategii de creștere a ratelor de creștere au venit și au plecat, dar tendința a rămas neschimbată.

Între diferiți indicatori, s-a creat un decalaj mare în ceea ce privește PIB-ul între UE și SUA, determinat în principal de o încetinire mai pronunțată a creșterii productivității în Europa. Gospodăriile din Europa au plătit prețul pierderii nivelului de trai. Pe cap de locuitor, venitul disponibil real a crescut aproape de două ori mai mult în SUA decât în UE începând cu anul 2000.

În cea mai mare parte a acestei perioade, încetinirea creșterii a fost văzută ca un inconvenient, dar nu ca o calamitate. Exportatorii europeni au reușit să dobândească cote de piață în regiuni ale lumii cu o creștere mai rapidă, în special în Asia. Mult mai multe femei au intrat pe piața forței de muncă, ceea ce a dus la creșterea contribuției forței de muncă la creșterea economică. Și, după crizele din 2008-2012, șomajul a scăzut constant în întreaga Europă, contribuind la reducerea inegalității și la menținerea bunăstării sociale.

UE a beneficiat, de asemenea, de un mediu global favorabil. Comerțul mondial a înflorit sub reguli multilaterale. Siguranța umbrelei de securitate a SUA a eliberat bugetele de apărare pentru a le cheltui pe alte priorități. Într-o lume a geopoliticii stabile, nu am avut niciun motiv să fim preocupați de creșterea dependențelor de țările în care ne-am așteptat să rămânem prietenii noștri.

Dar fundațiile pe care am construit sunt acum zdruncinate.

Paradigma globală anterioară se estompează. Epoca creșterii rapide a comerțului mondial pare să fi trecut, întreprinderile din UE confruntându-se atât cu o concurență mai mare din străinătate, cât și cu un acces mai redus la piețele externe. Europa și-a pierdut brusc cel mai important furnizor de energie, Rusia. În tot acest timp, stabilitatea geopolitică scade, iar dependențele noastre s-au dovedit a fi vulnerabilități.

Schimbările tehnologice se accelerează rapid. Europa a ratat în mare măsură revoluția digitală condusă de internet și câștigurile de productivitate pe care le-a adus: de fapt, decalajul de productivitate dintre UE și SUA se explică în mare măsură prin sectorul tehnologiei. UE este slabă în ceea ce privește tehnologiile emergente care vor stimula creșterea viitoare. Doar patru dintre primele 50 de companii de tehnologie din lume sunt europene.

Cu toate acestea, nevoia de creștere a Europei este în creștere.

UE intră în prima perioadă din istoria sa recentă în care creșterea nu va fi sprijinită de creșterea populației. Până în 2040, se preconizează că forța de muncă va scădea cu aproape 2 milioane de lucrători în fiecare an. Va trebui să ne bazăm mai mult pe productivitate pentru a stimula creșterea. Dacă UE și-ar menține rata medie de creștere a productivității începând din 2015, ar fi suficient ca PIB-ul să rămână constant până în 2050 – într-un moment în care UE se confruntă cu o serie de noi nevoi de investiții care vor trebui finanțate printr-o creștere mai mare.

Pentru a digitaliza și a decarboniza economia și pentru a ne spori capacitatea de apărare, ponderea investițiilor în Europa va trebui să crească cu aproximativ 5 puncte procentuale din PIB, până la nivelurile înregistrate ultima dată în anii 1960 și 1970. Acest lucru este fără precedent: pentru comparație, investițiile suplimentare furnizate de Planul Marshall între 1948-1951 s-au ridicat la aproximativ 1-2 % din PIB anual.

Dacă Europa nu poate deveni mai productivă, vom fi forțați să alegem. Nu vom putea deveni, dintr-o dată, un lider în domeniul noilor tehnologii, un far de responsabilitate climatică și un jucător independent pe scena mondială. Nu vom putea să ne finanțăm modelul social. Va trebui să reducem unele dintre ambițiile noastre, dacă nu chiar pe toate.

Aceasta este o provocare existențială.

Valorile fundamentale ale Europei sunt prosperitatea, echitatea, libertatea, pacea și democrația într-un mediu durabil. UE există pentru a se asigura că europenii pot beneficia întotdeauna de aceste drepturi fundamentale. Dacă Europa nu le mai poate oferi cetățenilor săi – sau trebuie să facă schimburi între ei – își va fi pierdut rațiunea de a fi.

Singura modalitate de a face față acestei provocări este să creștem și să devenim mai productivi, păstrând valorile noastre de echitate și incluziune socială. Iar singura modalitate de a deveni mai productivă este ca Europa să se schimbe radical.

Trei domenii de acțiune pentru relansarea creșterii economice

Prezentul raport identifică trei domenii principale de acțiune pentru relansarea creșterii durabile.

În fiecare domeniu, nu pornim de la zero. UE are încă puncte forte generale – cum ar fi sisteme puternice de educație și sănătate și state sociale solide – și puncte forte specifice pe care să se bazeze. Dar, la nivel colectiv, nu reușim să transformăm aceste puncte forte în industrii productive și competitive pe scena mondială.

În primul rând – și cel mai important – Europa trebuie să își reorienteze profund eforturile colective către eliminarea decalajului în materie de inovare cu SUA și China, în special în ceea ce privește tehnologiile avansate.

Europa este blocată într-o structură industrială statică, puține întreprinderi noi ridicându-se pentru a perturba industriile existente sau pentru a dezvolta noi motoare de creștere. De fapt, nu există nicio societate din UE cu o capitalizare bursieră de peste 100 de miliarde EUR care să fi fost înființată de la zero în ultimii cincizeci de ani, în timp ce toate cele șase societăți din SUA cu o evaluare de peste o mie de miliarde EUR au fost create în această perioadă.

Această lipsă de dinamism este auto-împlinită.

Întrucât întreprinderile din UE sunt specializate în tehnologii mature în care potențialul de realizare de progrese este limitat, ele cheltuiesc mai puțin pentru cercetare și inovare (R&I) – cu 270 de miliarde EUR mai puțin decât omologii lor din SUA în 2021. Primii 3 investitori în R&I din Europa au fost dominați de companiile auto în ultimii douăzeci de ani. Același lucru s-a întâmplat și în Statele Unite la începutul anilor 2000, cu mașini și farma în frunte, dar acum primele 3 sunt toate în tehnologie.

Problema nu este că Europei îi lipsesc ideile sau ambiția. Avem mulți cercetători talentați și antreprenori care depun cereri de brevete. Dar inovația este blocată în următoarea etapă: nu reușim să transpunem inovarea în comercializare, iar întreprinderile inovatoare care doresc să se extindă în Europa sunt împiedicate în fiecare etapă de reglementări inconsecvente și restrictive.

Prin urmare, mulți antreprenori europeni preferă să caute finanțare din partea capitaliștilor de risc din SUA și să se extindă pe piața americană. Între 2008 și 2021, aproape 30 % din „unicornii” înființați în Europa – întreprinderi nou-înființate care au fost evaluate la peste 1 miliard USD – și-au mutat sediul în străinătate, marea majoritate mutându-se în SUA.

Având în vedere că lumea se află în pragul unei revoluții a IA, Europa nu își poate permite să rămână blocată în „tehnologiile și industriile de mijloc” ale secolului precedent. Trebuie să ne deblocăm potențialul inovator. Acest lucru va fi esențial nu numai pentru a conduce în domeniul noilor tehnologii, ci și pentru a integra IA în industriile noastre existente, astfel încât acestea să poată rămâne în frunte.

O parte centrală a acestei agende va fi aceea de a le oferi europenilor competențele de care au nevoie pentru a beneficia de noile tehnologii, astfel încât tehnologia și incluziunea socială să meargă mână în mână. În timp ce Europa ar trebui să urmărească să se potrivească cu SUA în ceea ce privește inovarea, ar trebui să urmărim să depășim SUA în ceea ce privește oferirea de oportunități pentru educație și învățarea în rândul adulților și de locuri de muncă bune pentru toți pe tot parcursul vieții lor.

Al doilea domeniu de acțiune este un plan comun pentru decarbonizare și competitivitate.

Dacă obiectivele ambițioase ale Europei în materie de climă sunt însoțite de un plan coerent de realizare a acestora, decarbonizarea va fi o oportunitate pentru Europa. Dar dacă nu reușim să ne coordonăm politicile, există riscul ca decarbonizarea să fie contrară competitivității și creșterii economice.

Chiar dacă prețurile la energie au scăzut considerabil față de nivelurile lor maxime, întreprinderile din UE se confruntă în continuare cu prețuri ale energiei electrice de 2-3 ori mai mari decât cele din SUA. Prețurile gazelor naturale plătite sunt de 4-5 ori mai mari. Această diferență de preț este determinată în primul rând de lipsa de resurse naturale a Europei, dar și de probleme fundamentale legate de piața noastră comună a energiei. Normele pieței împiedică industriile și gospodăriile să profite pe deplin de beneficiile energiei curate în facturile lor. Impozitele și chirii ridicate capturate de comercianții financiari cresc costurile energiei pentru economia noastră.

Pe termen mediu, decarbonizarea va contribui la trecerea producției de energie către surse de energie sigure și nepoluante, cu costuri reduse. Dar combustibilii fosili vor continua să joace un rol central în stabilirea prețurilor la

energie cel puțin până la sfârșitul acestui deceniu. Fără un plan de transfer al beneficiilor decarbonizării către utilizatorii finali, prețurile la energie vor continua să afecteze creșterea.

Stimularea decarbonizării la nivel mondial reprezintă, de asemenea, o oportunitate de creștere pentru industria UE. UE este lider mondial în domeniul tehnologiilor curate, cum ar fi turbinele eoliene, electroliizoarele și combustibilii cu emisii scăzute de dioxid de carbon, aici fiind dezvoltate peste o cincime din tehnologiile curate și durabile din întreaga lume.

Cu toate acestea, nu este garantat faptul că Europa va profita de această oportunitate. Concurența chineză devine acută în industrii precum tehnologia curată și vehiculele electrice, determinate de o combinație puternică de politică industrială masivă și subvenții, inovare rapidă, controlul materiilor prime și capacitatea de a produce la scară continentală.

UE se confruntă cu un posibil compromis. Dependența tot mai mare de China poate oferi cea mai ieftină și mai eficientă cale de îndeplinire a obiectivelor noastre de decarbonizare. Dar concurența sponsorizată de stat din China reprezintă, de asemenea, o amenințare la adresa industriilor noastre productive de tehnologii curate și de automobile.

Decarbonizarea trebuie să aibă loc de dragul planetei noastre. Dar pentru ca aceasta să devină, de asemenea, o sursă de creștere pentru Europa, vom avea nevoie de un plan comun care să cuprindă industriile care produc energie și cele care permit decarbonizarea, cum ar fi tehnologiile curate și automobilele.

Al treilea domeniu de acțiune este creșterea securității și reducerea dependențelor.

Securitatea este o condiție prealabilă pentru o creștere durabilă. Riscurile geopolitice în creștere pot spori incertitudinea și pot afecta investițiile, în timp ce șocurile geopolitice majore sau opririle bruște ale comerțului pot fi extrem de perturbatoare. Pe măsură ce epoca stabilității geopolitice se estompează, crește riscul ca creșterea insecurității să devină o amenințare la adresa creșterii economice și a libertății.

Europa este deosebit de expusă. Ne bazăm pe o mână de furnizori de materii prime critice, în special China, chiar dacă cererea mondială pentru aceste materiale explodează din cauza tranziției către o energie curată. De asemenea, ne bazăm foarte mult pe importurile de tehnologie digitală. Pentru producția de chips-uri, 75-90% din capacitatea globală de fabricare a plachetelor se află în Asia.

Aceste dependențe sunt adesea bidirecționale – de exemplu, China se bazează pe UE pentru a-și absorbi supracapacitatea industrială – dar alte economii majore, cum ar fi SUA, încearcă în mod activ să se desprindă. Dacă UE nu acționează, riscăm să fim vulnerabili la constrângere.

În acest context, vom avea nevoie de o veritabilă „politică economică externă” a UE pentru a ne păstra libertatea – o așa-numită abilitate a statului. UE va trebui să coordoneze acordurile comerciale preferențiale și investițiile directe cu națiunile bogate în resurse, să creeze stocuri în anumite domenii critice și să creeze parteneriate industriale pentru a asigura lanțul de aprovizionare cu tehnologii-cheie. Numai împreună putem crea pârgurile de piață necesare pentru a face toate acestea.

Pacea este primul și cel mai important obiectiv al Europei. Dar amenințările la adresa securității fizice sunt în creștere și trebuie să ne pregătim. UE este, în mod colectiv, al doilea cel mai mare cheltuitor militar din lume, dar acest lucru nu se reflectă în soliditatea capacității noastre industriale de apărare.

Industria apărării este prea fragmentată, împiedicând capacitatea sa de a produce la scară largă, și suferă de o lipsă de standardizare și interoperabilitate a echipamentelor, slăbind capacitatea Europei de a acționa ca o putere de coeziune. De exemplu, douăsprezece tipuri diferite de tancuri de luptă sunt operate în Europa, în timp ce SUA produce doar unul.

Ce stă în cale?

În multe dintre aceste domenii, statele membre acționează deja individual, iar politicile industriale sunt în creștere. Dar este evident că Europa nu reușește să realizeze ceea ce am putea realiza dacă am acționa ca o comunitate. Trei bariere stau în calea noastră.

În primul rând, Europa nu se concentrează. Articulăm obiective comune, dar nu le sprijinim prin stabilirea unor priorități clare sau prin acțiuni politice comune.

De exemplu, susținem că suntem în favoarea inovării, dar continuăm să adăugăm sarcini de reglementare asupra întreprinderilor europene, care sunt deosebit de costisitoare pentru IMM-uri și autodestructive pentru cele din sectoarele digitale. Mai mult de jumătate dintre IMM-urile din Europa semnaleză obstacolele în materie de reglementare și sarcina administrativă ca fiind cea mai mare provocare cu care se confruntă.

De asemenea, am lăsat piața noastră unică fragmentată timp de decenii, ceea ce are un efect în cascadă asupra competitivității noastre. Aceasta stimulează întreprinderile cu creștere puternică din străinătate, reducând, la rândul său, rezerva de proiecte care urmează să fie finanțate și împiedicând dezvoltarea piețelor de capital din Europa. Și fără proiecte cu creștere puternică în care să investească și fără piețe de capital care să le finanțeze, europenii pierd oportunități de a deveni mai bogați. Chiar dacă gospodăriile din UE economisesc mai mult decât cele din SUA, bogăția lor a crescut cu doar o treime față de 2009.

În al doilea rând, Europa își irosește resursele comune. Avem o mare putere de cumpărare colectivă, dar o diluăm în mai multe instrumente naționale și europene diferite.

De exemplu, încă nu ne unim forțele în industria de apărare pentru a ajuta întreprinderile noastre să se integreze și să se extindă. Achizițiile colaborative europene au reprezentat mai puțin de o cincime din cheltuielile pentru achiziționarea de echipamente de apărare în 2022. De asemenea, nu suntem în favoarea întreprinderilor europene competitive din domeniul apărării. Între jumătatea anului 2022 și jumătatea anului 2023, 78 % din cheltuielile totale cu achizițiile publice au fost direcționate către furnizori din afara UE, din care 63 % au fost direcționate către SUA.

De asemenea, nu colaborăm suficient în domeniul inovării, chiar dacă investițiile publice în tehnologii revoluționare necesită rezerve mari de capital, iar efectele de propagare pentru toată lumea sunt substanțiale. Sectorul public din UE cheltuiește aproximativ la fel de mult pentru cercetare și inovare ca și SUA ca procent din PIB, dar doar o zecime din aceste cheltuieli au loc la nivelul UE.

În al treilea rând, Europa nu se coordonează acolo unde contează.

Strategiile industriale actuale – așa cum se observă în SUA și China – combină politici multiple, de la politici fiscale pentru a încuraja producția internă, la politici comerciale pentru a penaliza comportamentul anticoncurențial, la politici economice externe pentru a asigura lanțurile de aprovizionare.

În contextul UE, corelarea politicilor în acest mod necesită un grad ridicat de coordonare între eforturile naționale și cele ale UE. Dar, din cauza procesului lent și dezagregat de elaborare a politicilor, UE este mai puțin capabilă să producă un astfel de răspuns.

Normele decizionale ale Europei nu au evoluat în mod substanțial pe măsură ce UE s-a extins și pe măsură ce mediul global cu care ne confruntăm a devenit mai ostil și mai complex. Deciziile sunt de obicei luate problemă cu problemă, cu mai mulți jucători de veto de-a lungul drumului.

Rezultatul este un proces legislativ cu o durată medie de 19 luni pentru a conveni asupra unor noi legi, de la propunerea Comisiei până la semnarea actului adoptat – și chiar înainte ca noile legi să fie puse în aplicare în toate statele membre.

Obiectivul prezentului raport este de a stabili o nouă strategie industrială pentru Europa în vederea depășirii acestor bariere.

Curtea identifică cauzele profunde ale slăbirii poziției UE în sectoare strategice esențiale și prezintă o serie de propuneri menite să restabilească forța competitivă a UE. Pentru fiecare sector analizat, Curtea identifică propuneri prioritare pe termen scurt și mediu. Cu alte cuvinte, aceste propuneri nu sunt menite să fie aspirații: cele mai multe dintre acestea sunt concepute pentru a fi puse în aplicare rapid și pentru a aduce o schimbare concretă în ceea ce privește perspectivele UE.

În multe domenii, UE poate realiza multe prin luarea unui număr mare de măsuri mai mici, dar făcând acest lucru într-un mod coordonat, care aliniază toate politicile din spatele obiectivului comun. În alte domenii, este necesar un număr mic de etape mai mari – delegarea sarcinilor la nivelul UE, care pot fi efectuate numai acolo. În alte

domenii, UE ar trebui să facă un pas înapoi, aplicând mai riguros principiul subsidiarității și reducând sarcina de reglementare pe care o impune întreprinderilor din UE.

O întrebare esențială care se pune este modul în care UE ar trebui să finanțeze nevoile masive de investiții pe care le va implica transformarea economiei. Prezentăm simulări în acest raport pentru a răspunde la această întrebare. Se pot trage două concluzii-cheie pentru UE.

În primul rând, în timp ce Europa trebuie să avanseze odată cu uniunea piețelor de capital, sectorul privat nu va fi în măsură să suporte cea mai mare parte a investițiilor de finanțare fără sprijinul sectorului public. În al doilea rând, cu cât UE este mai dispusă să se reformeze pentru a genera o creștere a productivității, cu atât va crește marja de manevră bugetară și cu atât va fi mai ușor pentru sectorul public să ofere acest sprijin.

Această conexiune subliniază de ce creșterea productivității este fundamentală. Aceasta are, de asemenea, implicații asupra emiterii de active comune sigure. Pentru a maximiza productivitatea, va fi necesară o finanțare comună pentru investiții în bunuri publice europene esențiale, cum ar fi inovarea revoluționară.

În același timp, există și alte bunuri publice identificate în prezentul raport – cum ar fi achizițiile publice în domeniul apărării sau rețelele transfrontaliere – care vor fi insuficient furnizate fără o acțiune comună. Dacă sunt îndeplinite condițiile politice și instituționale, aceste proiecte ar necesita, de asemenea, finanțare comună.

Acest raport apare într-un moment dificil pentru continentul nostru.

Ar trebui să abandonăm iluzia că doar procrastinarea poate păstra consensul. De fapt, procrastinarea a produs doar o creștere mai lentă și, cu siguranță, nu a ajuns la un consens mai larg. Am ajuns în punctul în care, fără acțiune, va trebui să ne compromitem bunăstarea, mediul sau libertatea.

Pentru ca strategia prezentată în acest raport să reușească, trebuie să începem cu o evaluare comună a situației noastre, a obiectivelor pe care dorim să le prioritizăm, a riscurilor pe care dorim să le evităm și a compromisurilor pe care suntem pregătiți să le facem.

Trebuie să ne asigurăm că instituțiile noastre alese în mod democratic se află în centrul acestor dezbateri. Reformele pot fi cu adevărat ambițioase și durabile numai dacă se bucură de sprijin democratic.

Și trebuie să adoptăm o nouă poziție în ceea ce privește cooperarea: eliminarea obstacolelor, armonizarea normelor și a legislației și coordonarea politicilor. Există diferite constelații în care putem merge mai departe. Dar ceea ce nu putem face este să nu avansăm deloc.

Încrederea noastră că vom reuși să avansăm ar trebui să fie puternică. Niciodată în trecut dimensiunea țărilor noastre nu a părut atât de mică și inadecvată în raport cu dimensiunea provocărilor. Și a trecut mult timp de când autoconservarea a fost o preocupare atât de comună. Motivele pentru un răspuns unificat nu au fost niciodată atât de convingătoare – iar în unitatea noastră vom găsi forța de a reforma.

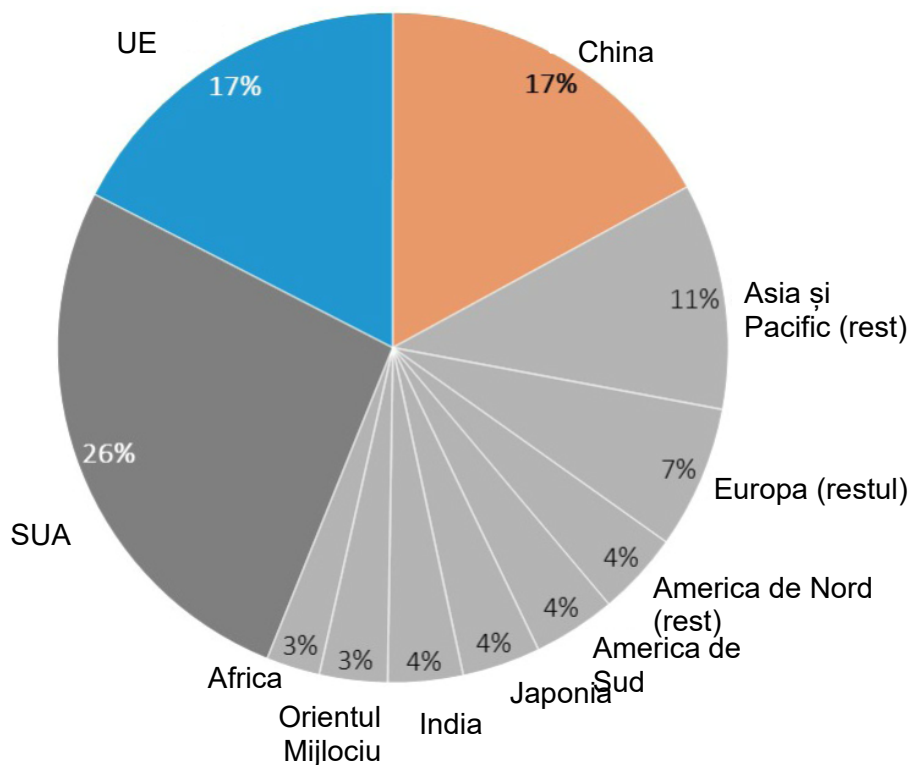

Cuprins

Cuvânt înainte.....	1
Trei domenii de acțiune pentru relansarea creșterii economice.....	2
Ce stă în cale?.....	4
1. Punctul de plecare: un nou peisaj pentru Europa.....	7
Trei transformări viitoare pentru Europa.....	11
Către un răspuns european.....	15
Menținerea incluziunii sociale.....	17
2. Eliminarea decalajului în materie de inovare.....	21
Provocarea cu care se confruntă Europa în materie de productivitate.....	21
Principalele obstacole în calea inovării în Europa.....	30
Un program de abordare a deficitului în materie de inovare.....	37
Eliminarea lacunelor în materie de competențe.....	40
3. Un plan comun de decarbonizare și competitivitate.....	44
Cauza principală a prețurilor ridicate la energie.....	48
Amenințarea la adresa sectorului european al tehnologiilor curate.....	52
Provocările decarbonizării asimetrice.....	55
Un plan comun pentru decarbonizare și competitivitate.....	58
4. Creșterea securității și reducerea dependențelor.....	62
Reducerea vulnerabilităților externe.....	65
Consolidarea capacității industriale pentru apărare și spațiu.....	68
5. Finanțarea investițiilor.....	73
6. Consolidarea guvernancei.....	77
Observații.....	81

1. Punctul de plecare: un nou peisaj pentru Europa

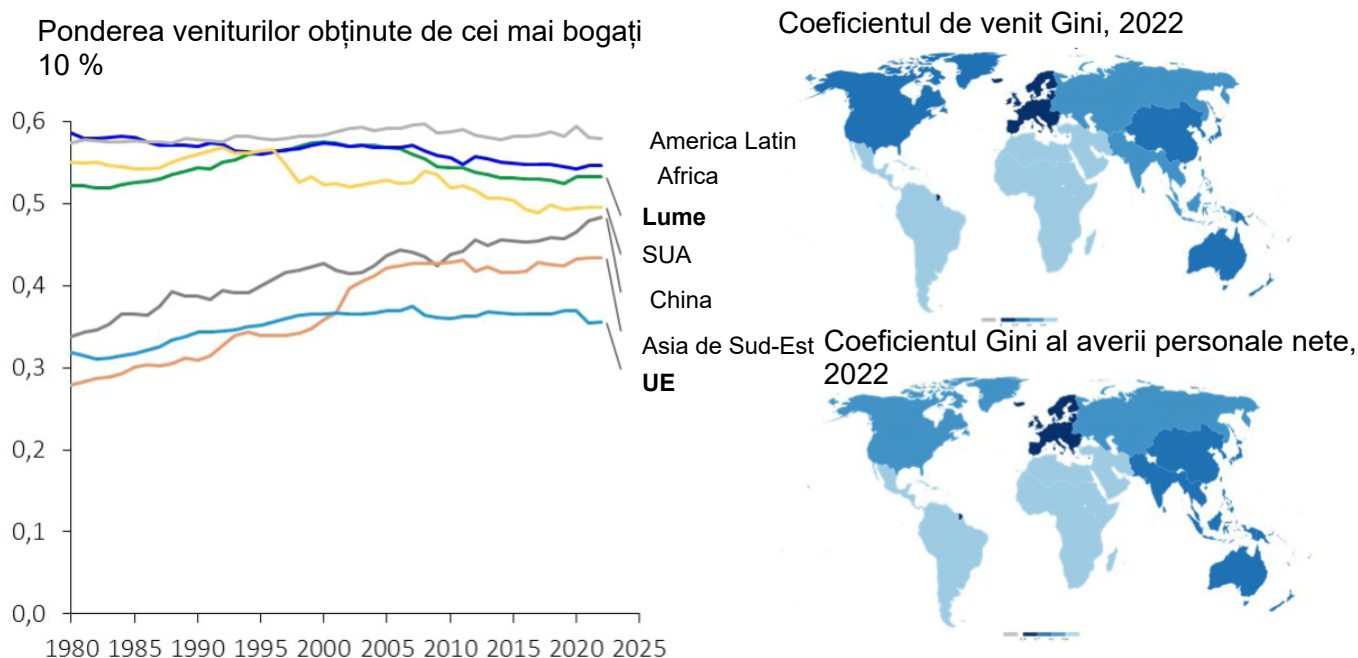
Europa are bazele pentru a fi o economie extrem de competitivă. Modelul european combină o economie deschisă, un grad ridicat de concurență pe piață, un cadru juridic solid și politici active de combatere a sărăciei și de redistribuire a bogăției. Acest model a permis UE să combine nivelurile ridicate de integrare economică și dezvoltare umană cu niveluri scăzute de inegalitate. Europa a construit o piață unică de 440 de milioane de consumatori și 23 de milioane de întreprinderi, reprezentând aproximativ 17 % din PIB-ul mondial [a se vedea figura 1], atingând în același timp rate ale inegalității veniturilor cu aproximativ 10 puncte procentuale mai mici decât cele observate în Statele Unite (SUA) și China, conform unor măsuri [a se vedea figura 2]. În același timp, abordarea UE a produs rezultate remarcabile în ceea ce privește guvernanta, sănătatea, educația și protecția mediului. Dintre cele zece țări care au obținut cele mai mari punctaje la nivel mondial în ceea ce privește aplicarea statului de drept, opt sunt state membre ale UEⁱ. Europa conduce U+S și China în ceea ce privește speranța de viață la naștere și mortalitatea infantilă scăzutăⁱⁱ. Sistemele de educație și formare din Europa asigură un nivel ridicat de educație, o treime dintre adulți absolvind învățământul superior.ⁱⁱⁱ UE este, de asemenea, lider mondial în ceea ce privește standardele de durabilitate și de mediu și progresele în direcția economiei circulare, susținute de cele mai ambițioase obiective globale de decarbonizare, și poate beneficia de cea mai mare zonă economică exclusivă din lume, care acoperă 17 milioane de kilometri pătrați, de 4 ori suprafața terestră a UE.¹

Sursă: FMI, 2024

Figura 1: **Pondere PIB-ului mondial în prețuri curente, 2023**

¹ Zonele economice exclusive (ZEE) sunt zone maritime prevăzute de Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării, care se extind până la 200 de mile marine de coasta unei țări, în cadrul cărora statul are dreptul de a explora și exploata resursele maritime. Valorificarea acestui vast spațiu maritim va contribui la competitivitate, securitate și durabilitate.

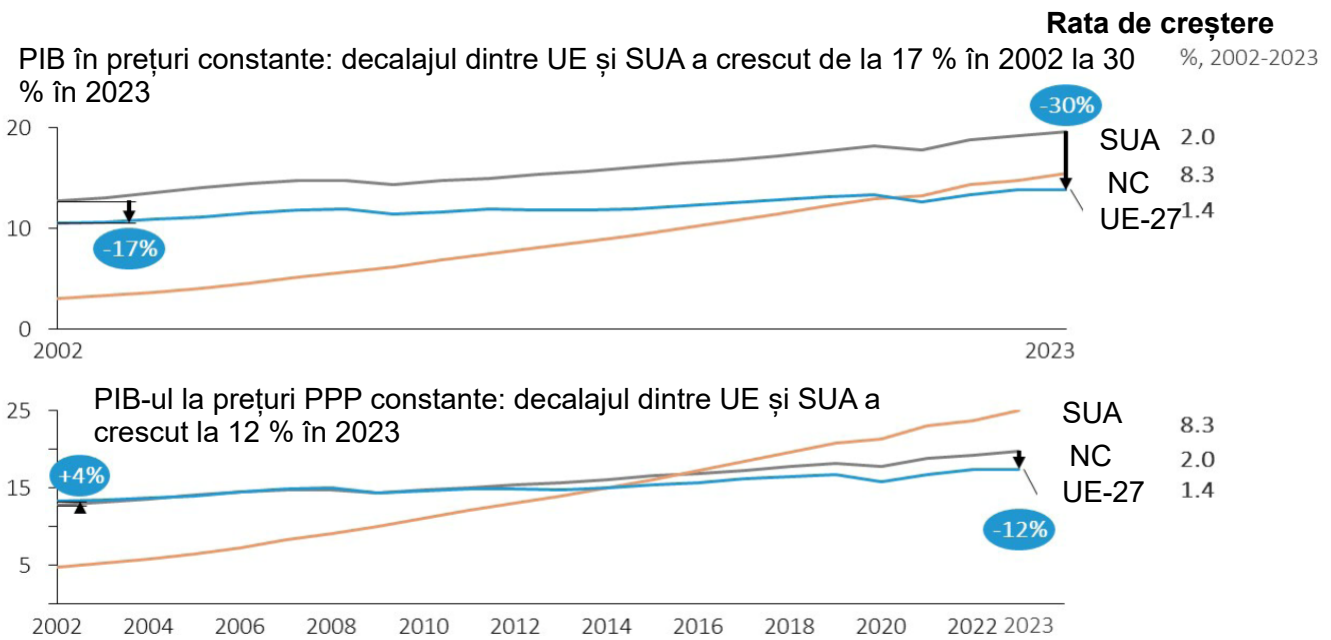

Sursă: World Inequality Database (WID) (Baza de date mondială privind inegalitățile), 2024

Figura 2: **Inegalitatea veniturilor și a salariilor în regiunile lumii**

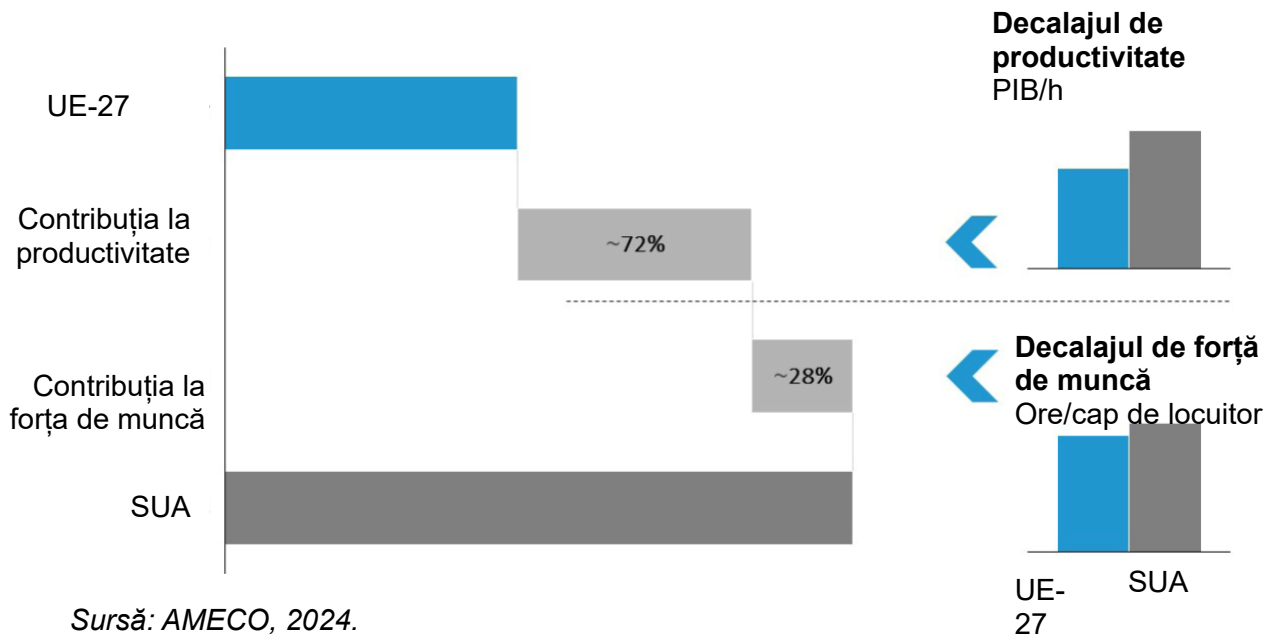
Cu toate acestea, creșterea economică în UE a încetinit, fiind determinată de slăbirea creșterii productivității, ceea ce pune sub semnul întrebării capacitatea Europei de a-și îndeplini ambițiile. UE a stabilit o serie de ambiții – cum ar fi atingerea unor niveluri ridicate de incluziune socială, realizarea neutralității emisiilor de dioxid de carbon și creșterea relevanței geopolitice – care depind de menținerea unor rate solide de creștere economică. Cu toate acestea, creșterea economică a UE a fost în mod constant mai lentă decât în SUA în ultimele două decenii, în timp ce China a recuperat rapid decalajul. Decalajul dintre UE și SUA în ceea ce privește nivelul PIB-ului la prețurile din 2015² a crescut treptat de la puțin peste 15 % în 2002 la 30 % în 2023, în timp ce, pe baza parității puterii de cumpărare (PPP), a apărut un decalaj de 12 % [a se vedea figura 3]. Decalajul s-a accentuat mai puțin pe cap de locuitor, pe măsură ce SUA a înregistrat o creștere mai rapidă a populației, dar este încă semnificativ: în ceea ce privește PPP, acesta a crescut de la 31% în 2002 la 34% în prezent. Principalul factor determinant al acestor evoluții divergente a fost productivitatea. Aproximativ 70 % din diferența dintre PIB-ul pe cap de locuitor și cel al SUA la PPP se explică prin scăderea productivității în UE [a se vedea figura 4]. Creșterea mai lentă a productivității a fost, la rândul său, asociată cu o creștere mai lentă a veniturilor și cu o cerere internă mai slabă în Europa: pe cap de locuitor, venitul disponibil real a crescut aproape de două ori mai mult în SUA decât în UE din 2000.

2 Valoarea decalajului în PIB într-un anumit an este doar orientativă. Aceasta nu ar trebui privită ca o estimare exactă, deoarece deflatorii prețurilor și ajustările puterii de cumpărare sunt imperfecte. Atunci când se compară evoluțiile PIB între țări, deflatorul prețurilor și cursul de schimb au un efect important asupra rezultatelor. În funcție de obiectivul comparației, unul sau celălalt indicator poate fi mai relevant. PIB-ul la prețuri curente oferă perspective asupra valorii de piață, PIB-ul la prețuri constante asupra creșterii volumului, în timp ce ajustarea puterii de cumpărare permite o comparație din perspectiva consumatorului.

Sursă: OCDE, 2024.

Figura 3: Nivelurile de referință ale evoluției PIB-ului în 2015, în mii de miliarde EUR

Sursă: AMECO, 2024.

Figura 4: Deviația PIB-ului pe cap de locuitor PIB-ul pe cap de locuitor, 2023, prețuri PPP constante (EUR)

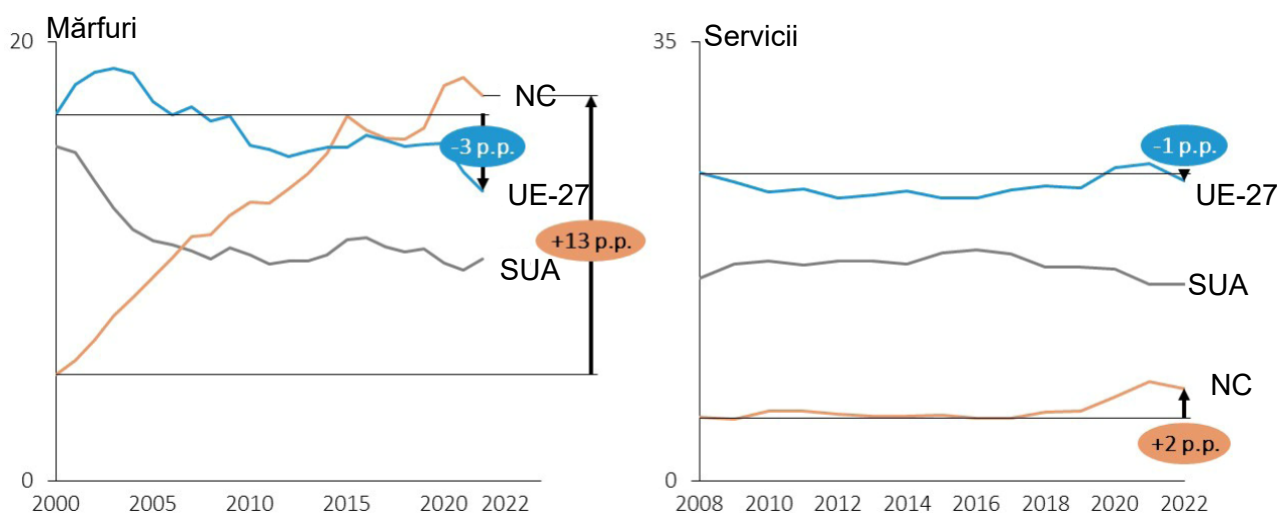
În același timp, trei condiții externe – în materie de comerț, energie și apărare – care au sprijinit creșterea economică în Europa după încheierea Războiului Rece s-au estompat. În primul rând, chiar dacă creșterea internă a încetinit, UE a beneficiat în mod semnificativ de pe urma dezvoltării comerțului mondial în temeiul normelor multilaterale. Între 2000 și 2019, comerțul internațional ca procent din PIB a crescut de la 30 % la 43 % în UE, în timp ce în SUA a crescut de la 25 % la 26 %. Deschiderea comercială a asigurat faptul că Europa putea importa liber bunurile și serviciile care îi lipseau, de la materii prime la tehnologii avansate, exportând în același timp bunuri fabricate în care se specializa, în special către piețele în creștere din Asia. Cu toate acestea, ordinea comercială multilaterală se află în prezent într-o criză profundă, iar epoca creșterii rapide a comerțului mondial pare să fi trecut: FMI estimează că comerțul mondial va crește la 3,2% pe termen mediu, un ritm mult sub media anuală din 2000-19 de 4,9%^{iv}. În al doilea rând, pe măsură ce relațiile cu Rusia s-au normalizat,

Europa a fost în măsură să își satisfacă cererea de energie importată prin achiziționarea unui volum mare de gaze prin conducte, care au reprezentat aproximativ 45 % din importurile de gaze naturale ale UE în 2021. Dar această sursă de energie relativ ieftină a dispărut acum cu costuri uriașe pentru Europa. UE a pierdut mai mult de un an din creșterea PIB-ului, fiind nevoită să redirecționeze resurse fiscale masive către subvențiile pentru energie și către construirea de noi infrastructuri pentru importul de gaze naturale lichefiate. În al treilea rând, epoca stabilității geopolitice sub hegemonia SUA a permis UE să separe în mare măsură politica economică de considerentele de securitate, precum și să utilizeze „dividendul păcii” de cheltuielile mai scăzute pentru apărare pentru a-și sprijini obiectivele interne. Cu toate acestea, mediul geopolitic este în prezent în schimbare din cauza agresiunii nejustificate a Rusiei împotriva Ucrainei, a deteriorării relațiilor SUA-China și a creșterii instabilității în Africa, care este o sursă de multe produse de bază esențiale pentru economia mondială.

Creșterea competitivității UE este necesară pentru a relansa productivitatea și a susține creșterea în această lume în schimbare. Obiectivul principal al unei agende privind competitivitatea ar trebui să fie creșterea productivității, care este cel mai important motor al creșterii pe termen lung și conduce la creșterea nivelului de trai în timp. Promovarea competitivității nu ar trebui privită într-un sens restrâns al unui joc cu sumă nulă axat pe cucerirea cotelor de piață la nivel mondial și pe creșterea excedentelor comerciale. De asemenea, nu ar trebui să conducă la politici de apărare a „campionilor naționali” care pot înăbuși concurența și inovarea sau să utilizeze represiunea salarială pentru a reduce costurile relative. În prezent, competitivitatea se referă mai puțin la costurile relative ale forței de muncă și mai mult la cunoștințele și competențele încorporate în forța de muncă. Dincolo de acest obiectiv general, accentul pus pe competitivitatea sectorială sau industrială poate fi deosebit de util în situațiile în care întreprinderile altfel productive sunt dezavantajate de condiții de concurență inechitabile la nivel mondial, fie că este vorba de asimetrii în materie de reglementare sau de subvenții mari în străinătate. În astfel de scenarii, ar putea fi necesară uniformizarea condițiilor de concurență pentru o creștere continuă a productivității. În cele din urmă, o agendă modernă privind competitivitatea trebuie să includă și securitatea. Securitatea este o condiție prealabilă pentru o creștere durabilă, deoarece riscurile geopolitice în creștere pot spori incertitudinea și pot afecta investițiile, în timp ce șocurile geopolitice majore sau opririle bruște ale comerțului pot fi extrem de perturbatoare.

Trei transformări viitoare pentru Europa

În prezent, Europa se confruntă cu trei transformări majore, prima dintre acestea fiind necesitatea de a accelera inovarea și de a găsi noi motoare de creștere. Competitivitatea UE este în prezent redusă din două părți. Pe de o parte, întreprinderile din UE se confruntă cu o cerere externă mai slabă – în special din China – și cu presiuni concurențiale tot mai mari din partea întreprinderilor chineze. BCE constată că ponderea sectoarelor în care China concurează direct cu exportatorii din zona euro³ se apropie în prezent de 40%, în creștere de la 25% în 2002⁴. Ponderea UE în comerțul mondial este în scădere, cu o scădere semnificativă de la începutul pandemiei⁴ [a se vedea figura 5]. Pe de altă parte, poziția Europei în ceea ce privește tehnologiile avansate care vor stimula creșterea viitoare este în scădere. Doar patru dintre primele 50 de companii tehnologice din lume sunt europene, iar poziția globală a UE în domeniul tehnologiei se deteriorează: din 2013 până în 2023, cota sa din veniturile globale din domeniul tehnologiei a scăzut de la 22 % la 18 %, în timp ce cota SUA a crescut de la 30 % la 38 %. Europa trebuie să accelereze urgent ritmul inovării, atât pentru a-și menține poziția de lider în domeniul producției, cât și pentru a dezvolta noi tehnologii revoluționare. Inovarea mai rapidă va contribui, la rândul său, la creșterea productivității UE, conducând la o creștere mai puternică a veniturilor gospodăriilor și la o cerere internă mai puternică. Europa are încă ocazia de a-și schimba direcția. Având în vedere că lumea se află acum în pragul unei alte revoluții digitale, declanșată de răspândirea inteligenței artificiale (IA), s-a deschis o fereastră pentru ca Europa să își remedieze deficiențele în materie de inovare și productivitate și să își restabilească potențialul de producție.

Notă: Datele se referă la comerțul cu bunuri (sc. dr.) și la comerțul cu servicii (sc. dr.), cu excepția comerțului intra-UE. Totalul global reprezintă valoarea netă a comerțului intra-UE.

Sursă: Comisia Europeană (JRC). Pe baza OMC.

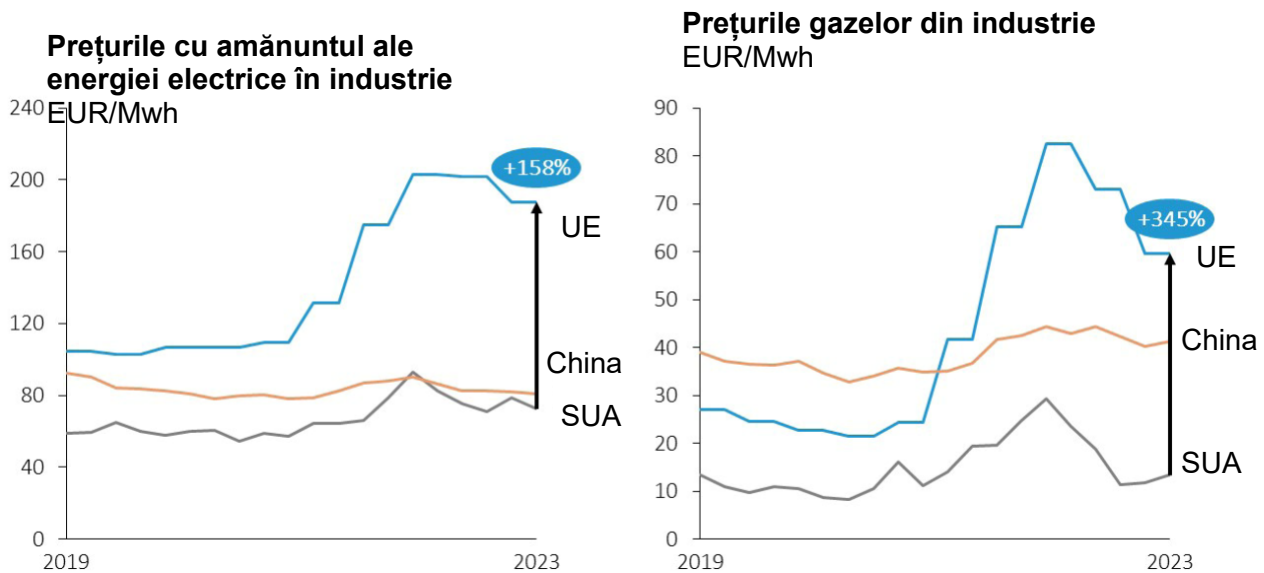
Figura 5: **Ponderea comerțului mondial cu bunuri și servicii în % din comerțul mondial, excluzând comerțul intra-UE**

În al doilea rând, Europa trebuie să reducă prețurile ridicate la energie, continuând în același timp decarbonizarea și trecerea la o economie circulară. Peisajul energetic s-a schimbat ireversibil odată cu invadarea Ucrainei de către Rusia și cu pierderea de gaze naturale prin conducte. Deși prețurile la energie au scăzut considerabil față de nivelurile lor maxime, întreprinderile din UE se confruntă în continuare cu prețuri ale energiei electrice de 2-3 ori mai mari decât cele din SUA, iar prețurile plătite pentru gazele naturale sunt de 4-5 ori mai mari [a se vedea figura 6]. Decarbonizarea ar putea fi o oportunitate pentru Europa, atât de a-și asuma rolul de lider în domeniul noilor tehnologii curate și al soluțiilor de circularitate, cât și de a transfera producția de energie către surse de energie curată sigure și cu costuri reduse, în care UE dispune de resurse naturale generoase. Cu toate acestea, capacitatea Europei de a profita de această oportunitate va depinde de sincronizarea tuturor politicilor cu obiectivele de decarbonizare ale UE. Tranziția energetică va fi treptată, iar combustibilii fosili vor continua să joace un rol central în stabilirea prețurilor la energie pentru restul acestui

3 Pe baza analizei avantajului comparativ evidențiat.

4 Întreprinderile din UE s-au confruntat, de asemenea, cu pierderi de competitivitate din cauza creșterii costurilor de producție, exacerbate de prețurile ridicate ale energiei în Europa în comparație cu alte regiuni.

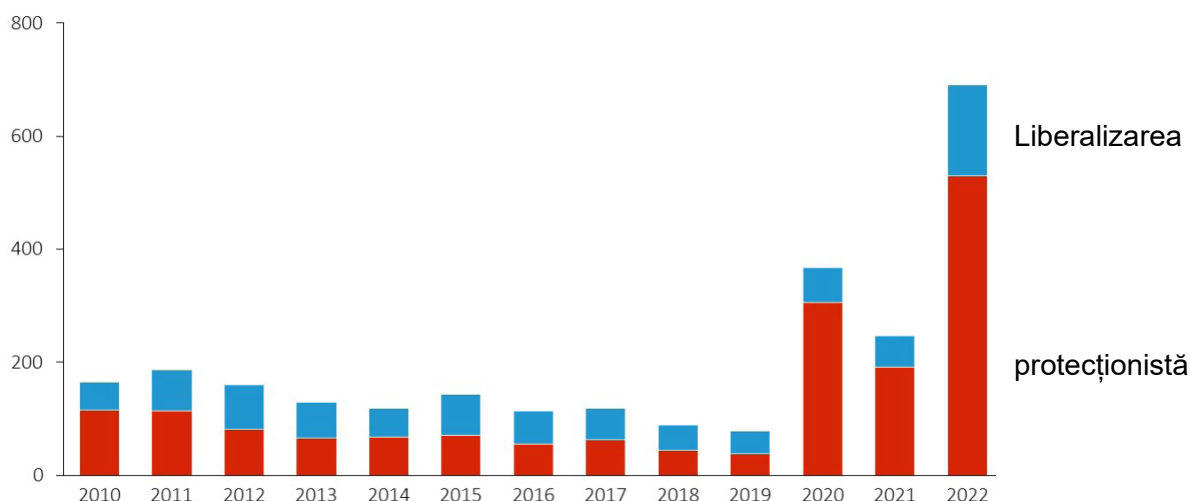
deceniu, amenințând volatilitatea continuă a prețurilor pentru utilizatorii finali. Industriile din UE care utilizează intensiv energia se confruntă cu costuri de investiții mai mari decât concurenții lor pentru a îndeplini obiectivele de decarbonizare. În același timp, concurența din China devine deosebit de acută în industriile-cheie care vor stimula decarbonizarea – cum ar fi tehnologiile curate și vehiculele electrice – determinată de o combinație puternică de politică industrială masivă, inovare rapidă, controlul materiilor prime și capacitatea de a produce la scară continentală. Pentru ca UE să reușească, va trebui, prin urmare, să elaboreze o strategie coerentă pentru toate aspectele decarbonizării, de la energie la industrie.

Sursă: Comisia Europeană, 2024. Pe baza datelor Eurostat (UE), EIA (SUA) și CEIC (China), 2024.

Figura 6: Decalajul dintre prețurile gazelor naturale și prețurile cu amănuntul pentru industrie

În al treilea rând, Europa trebuie să reacționeze la o lume a geopoliticii mai puțin stabile, în care dependențele devin vulnerabilități și nu se mai poate baza pe alții pentru securitatea sa. Decenii de globalizare au produs un nivel ridicat de „interdependență strategică” între economiile majore, sporind costurile oricărei dezlegări rapide.^{vi} De exemplu, în timp ce UE depinde în mare măsură de China pentru mineralele critice, China depinde de UE pentru a-și absorbi supracapacitatea industrială. Dar acest echilibru global se schimbă: toate marile economii încearcă în mod activ să își reducă dependența și să își extindă sfera de acțiune independentă. SUA investește în capacitatea internă pentru producția de semiconductori și de tehnologii curate, urmărind în același timp să redirecționeze lanțurile de aprovizionare critice prin aliații săi. China depune eforturi pentru autarhia tehnologică și integrarea verticală a lanțului de aprovizionare, de la mineritul materiilor prime la prelucrare și de la producție la transport maritim. Deși există încă puține dovezi că aceste măsuri conduc la deglobalizare^{vii}, intervențiile în materie de politică comercială sunt în creștere [a se vedea figura 7]. Având în vedere deschiderea sa comercială ridicată, Europa este deosebit de expusă în cazul în care aceste tendințe se accelerează. De asemenea, UE trebuie să răspundă unui mediu de securitate schimbat radical la frontierele sale. Cheltuielile agregate ale UE pentru apărare reprezintă în prezent o treime din nivelurile din SUA, iar industria europeană de apărare suferă de decenii de investiții insuficiente și stocuri epuizate. Pentru a obține o independență strategică reală și pentru a-și spori influența geopolitică globală, Europa are nevoie de un plan de gestionare a acestor dependențe și de consolidare a investițiilor în domeniul apărării.

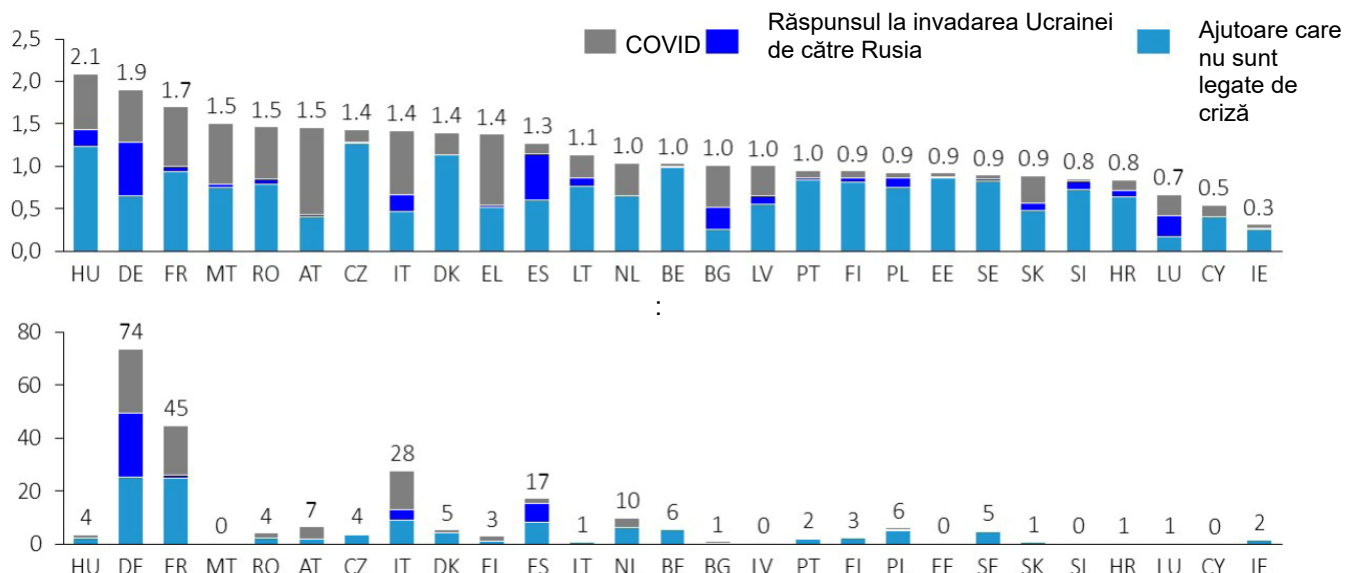

Notă: Măsurile includ tarife, măsuri legate de export, subvenții, măsuri contingente de protecție a comerțului și măsuri de investiții legate de comerț.

Sursă: Alertă privind comerțul mondial, 2024.

Figura 7: **Intervenții în domeniul politicii comerciale**

Țările UE răspund deja acestui nou mediu prin politici mai asertive, dar fac acest lucru într-un mod fragmentat, care subminează eficacitatea colectivă. Utilizarea intervențiilor de politică industrială este în creștere în economiile avansate^{viii}. Dar eficacitatea acestor politici în Europa este împiedicată de trei probleme principale de coordonare. În primul rând, există o lipsă de coordonare între statele membre. Politicile naționale necoordonate conduc adesea la suprapuneri considerabile, la standarde incompatibile și la neluarea în considerare a externalităților. O externalitate deosebit de dăunătoare în contextul UE este impactul negativ al acesteia asupra pieței unice, atunci când cele mai mari țări cu cea mai mare marjă de manevră bugetară pot oferi un sprijin mult mai generos decât altele [a se vedea figura 8]. În al doilea rând, există o lipsă de coordonare între instrumentele de finanțare. În timp ce UE cheltuiește în mod colectiv o sumă mare pentru obiectivele sale industriale, instrumentele de finanțare sunt împărțite de-a lungul liniilor naționale și între statele membre și UE. Această fragmentare împiedică amploarea, împiedicând crearea unor rezerve mari de capital, în special pentru investiții în inovații revoluționare. De asemenea, aceasta împiedică inovarea prin crearea unei complexități și a unei birocrății inutile pentru sectorul privat. În al treilea rând, există o lipsă de coordonare între politici. Politicile industriale actuale – așa cum se observă în SUA și China – cuprind strategii multipolitice, combinând politici fiscale pentru a stimula producția internă, politici comerciale pentru a penaliza comportamentul anticoncurențial în străinătate și politici economice externe pentru a asigura lanțurile de aprovizionare. În contextul UE, corelarea politicilor în acest mod necesită un grad ridicat de coordonare între politicile naționale și cele ale UE. Cu toate acestea, din cauza structurii sale complexe de guvernare și a procesului lent și dezagregat de elaborare a politicilor, UE este mai puțin în măsură să producă un astfel de răspuns.

Sursă: Comisia Europeană, 2024

Figura 8: Totalul cheltuielilor cu ajutoarele de stat per stat membru în 2022, ca % din PIB (sus) și miliarde EUR (jos) Defalcare între COVID-19, ajutoarele de stat ca răspuns la invadarea Ucrainei de către Rusia și alte măsuri de ajutor de stat

Către un răspuns european

OBIECTIVE

Pentru a gestiona aceste transformări, raportul propune o nouă strategie industrială pentru Europa. Cele trei domenii principale de acțiune prezentate în raport corespund celor trei transformări principale cu care trebuie să se confrunte Europa. În primul rând, Europa trebuie să își redreseze creșterea lentă a productivității prin eliminarea decalajului în materie de inovare. Acest obiectiv va presupune accelerarea semnificativă a inovării tehnologice și științifice, îmbunătățirea fluxului de la inovare la comercializare, eliminarea barierelor care împiedică întreprinderile inovatoare să crească și să atragă finanțare și întreprinderea unor eforturi concertate pentru a elimina lacunele în materie de competențe. În al doilea rând, pentru a reduce prețurile la energie și pentru a profita de oportunitățile industriale ale decarbonizării, Europa are nevoie de un plan comun pentru decarbonizare și competitivitate. Acest plan va trebui să asigure faptul că cererea ambițioasă de decarbonizare a Europei poate fi corelată cu poziția de lider în domeniul tehnologiilor care o vor aproviziona. Aceasta va trebui să acopere industriile care produc energie, cele care permit decarbonizarea, cum ar fi tehnologiile curate și automobilele, precum și industriile care utilizează intensiv energia și sunt „greu de redus”. În al treilea rând, Europa trebuie să sporească securitatea și să reducă dependențele. Având în vedere deschiderea sa comercială ridicată și dependența sa de importuri, de la materii prime la tehnologii avansate, UE va trebui să dezvolte o veritabilă „politică economică externă”, care să coordoneze acordurile comerciale preferențiale și investițiile directe cu națiunile bogate în resurse, constituirea de stocuri în anumite domenii critice și crearea de parteneriate industriale pentru a asigura lanțul de aprovizionare cu tehnologii esențiale. Europa va trebui, de asemenea, să dezvolte o capacitate industrială de apărare puternică și independentă, care să îi permită să răspundă cererii tot mai mari de active și echipamente militare și să rămână în avangarda tehnologiei de apărare.

BLOCURI DE CONSTRUCȚIE

Noua strategie industrială a UE se bazează pe o serie de elemente constitutive, dintre care primul este **punerea în aplicare deplină a pieței unice**. Piața unică este esențială pentru toate aspectele strategiei: pentru a permite accesul la scară largă al întreprinderilor tinere și inovatoare și al marilor întreprinderi industriale care concurează pe piețele mondiale; pentru crearea unei piețe comune profunde și diversificate a energiei, a unei piețe integrate a transportului multimodal și a unei cereri puternice de soluții de decarbonizare; pentru negocierea acordurilor comerciale preferențiale și construirea unor lanțuri de aprovizionare mai reziliente; pentru mobilizarea unor volume mai mari de finanțare privată; și, prin urmare, pentru deblocarea unei cereri interne și a unor investiții mai mari. Fricțiunile comerciale rămase în UE înseamnă că Europa lasă pe masă aproximativ 10 % din PIB-ul potențial, potrivit unei estimări.^{ix} Propunerile de finalizare a pieței unice pentru diferite sectoare apar în multe capitole ale prezentului raport. Cu toate acestea, întrucât raportul Letta a analizat în mod sistematic principalele provocări cu care se confruntă piața unică și a furnizat recomandări, în prezentul raport nu există niciun capitol dedicat exclusiv pieței unice.^x

Următoarele elemente constitutive sunt politicile industriale, de concurență și comerciale, care interacționează strâns și trebuie aliniate ca parte a unei strategii globale. Dovezile că politicile industriale pot fi eficiente în anumite circumstanțe sunt din ce în ce mai numeroase.^{xi} Dar pentru a evita capcanele trecutului – cum ar fi apărarea întreprinderilor tradiționale sau alegerea câștigătorilor – aceste politici trebuie organizate în conformitate cu un set de principii-cheie care încorporează cele mai bune practici. Printre altele, aceste politici ar trebui să se axeze mai degrabă pe sectoare decât pe întreprinderi; sprijinul public ar trebui evaluat în permanență, pe baza unui exercițiu riguros de monitorizare; iar disfuncționalitățile pieței ar trebui specificate în mod clar, iar autoritățile publice ar trebui să evite duplicarea a ceea ce sectorul privat ar face deja.^{xii} Interacțiunea cu autoritățile din domeniul concurenței este, de asemenea, esențială pentru reușită.^{xiii} Pentru sectoarele prioritare, UE ar trebui să urmărească, pe cât posibil, să fie neutră din punct de vedere concurențial, iar reglementarea ar trebui concepută astfel încât să faciliteze intrarea pe piață. Dovezile sunt copleșitoare în ceea ce privește faptul că concurența stimulează productivitatea, investițiile și inovarea.^{xiv} În același timp, politica în domeniul concurenței ar trebui să continue să se adapteze la schimbările din economie, astfel încât să nu devină o barieră în calea obiectivelor Europei [a se vedea capitolul privind politica în domeniul concurenței]. De exemplu, întrucât inovarea în sectorul tehnologic este rapidă și necesită bugete mari, evaluările concentrărilor economice ar trebui să analizeze modul în care concentrarea propusă va afecta potențialul de inovare viitor în domeniile critice de inovare. Proiectele importante de interes comun (PIIEC) ar trebui extinse la toate formele de inovare care ar putea împinge efectiv Europa la frontieră în sectoare importante din punct de vedere strategic și ar putea beneficia de finanțare din partea UE. Există, de asemenea, sectoare, cum ar fi apărarea, în care

criteriile de securitate și reziliență ar trebui să primească o pondere din ce în ce mai mare, având în vedere schimbările geopolitice pentru politica comercială. Ar trebui aplicată o abordare pragmatică, prudentă și coerentă, în funcție de nevoile diferitelor sectoare [a se vedea caseta 1].

Cea de-a treia componentă finanțează principalele domenii de acțiune, care necesită investiții masive, nemaivăzute de o jumătate de secol în Europa. Pentru a digitaliza și a decarboniza economia și pentru a spori capacitatea de apărare a UE, rata totală a investițiilor în PIB va trebui să crească cu aproximativ 5 puncte procentuale din PIB-ul UE pe an, până la nivelurile înregistrate ultima dată în anii 1960 și 1970. Pentru comparație, investițiile suplimentare furnizate de Planul Marshall în 1948-1951 s-au ridicat anual la aproximativ 1-2 % din PIB în țările beneficiare. Acest raport conține simulări din partea Comisiei Europene și a FMI care evaluează dacă o astfel de creștere masivă a investițiilor este sustenabilă din punct de vedere macroeconomic și, în caz afirmativ, modul în care Europa poate debloca investiții de această dimensiune. Rezultatele sugerează că stimularea investițiilor poate fi realizată fără ca economia să se confrunte cu constrângeri în materie de aprovizionare și că mobilizarea finanțării private va fi esențială în acest sens. Cu toate acestea, este puțin probabil ca sectorul privat să fie în măsură să finanțeze cea mai mare parte a acestei investiții⁵ fără sprijinul sectorului public. Creșterea productivității va fi esențială pentru a reduce constrângerile privind marja de manevră bugetară pentru guverne și pentru a permite acest sprijin. De exemplu, o creștere cu 2 % a nivelului productivității totale a factorilor în termen de zece ani ar putea fi deja suficientă pentru a acoperi până la o treime din cheltuielile fiscale necesare. Există două implicații-cheie pentru UE. În primul rând, integrarea piețelor de capital din Europa pentru a canaliza mai bine economiile ridicate ale gospodăriilor către investiții productive în UE va fi esențială. În al doilea rând, cu cât UE este mai dispusă să se reformeze pentru a genera o creștere a productivității, cu atât va fi mai ușor pentru sectorul public să sprijine stimularea investițiilor. Această conexiune subliniază de ce creșterea productivității este fundamentală. Aceasta are, de asemenea, implicații asupra emiterii de active comune sigure. Pentru a maximiza productivitatea, va fi necesară o finanțare comună pentru investiții în bunuri publice europene esențiale, cum ar fi inovarea revoluționară. În același timp, există și alte bunuri publice identificate în prezentul raport – cum ar fi cheltuielile pentru apărare sau rețelele transfrontaliere – care vor fi insuficient furnizate fără o acțiune comună. Dacă sunt îndeplinite condițiile politice și instituționale, aceste proiecte ar necesita, de asemenea, finanțare comună.

Elementul constitutiv final este voința de a reforma guvernarea UE, sporind gradul de coordonare și reducând sarcina de reglementare. „Metoda comunitară” a fost o sursă a succesului UE, dar a fost instituită într-o epocă diferită, când Uniunea era mai mică și se confrunța cu un set diferit de provocări. În cea mai mare parte a istoriei UE, accentul cel mai important a fost pus pe generarea integrării și coeziunii interne, pe care statele membre și-ar putea permite să le abordeze în propriul ritm. Cu toate acestea, UE este acum mult mai mare, creând mai mulți actori cu drept de veto, iar provocările cu care se confruntă îi sunt adesea impuse din exterior. Pentru a avansa, Europa trebuie să acționeze ca o Uniune într-un mod în care nu a mai făcut-o niciodată, bazat pe un parteneriat european reînnoit între statele membre. Aceasta va necesita reorientarea activității UE asupra celor mai presante chestiuni, asigurarea unei coordonări eficiente a politicilor în spatele obiectivelor comune și utilizarea procedurilor de guvernare existente într-un mod nou, care să permită statelor membre care doresc să avanseze mai rapid să facă acest lucru. În multe domenii, UE poate realiza multe prin adoptarea unui număr mare de măsuri mai mici, dar făcând acest lucru într-un mod coerent, care să alinieze toate politicile din spatele obiectivului comun. Cu toate acestea, există și alte domenii în care este necesar un număr mic de etape mai mari – delegarea sarcinilor la nivelul UE care pot fi efectuate numai acolo. Cazul delegării se aplică mai ales tipului de bunuri publice europene descris mai sus. Este posibil ca astfel de bunuri să nu aibă efecte de propagare directe asupra tuturor țărilor care sunt invitate să contribuie, dar au efecte de propagare indirecte importante pentru întreaga UE. Există încă alte domenii în care UE ar trebui să facă mai puțin, aplicând principiul subsidiarității într-un mod mai riguros și dând dovadă de mai multă „autocontrol”. De asemenea, va fi esențial să se reducă sarcina de reglementare asupra întreprinderilor. Reglementarea este considerată de peste 60 % dintre întreprinderile din UE ca fiind un obstacol în calea investițiilor, 55 % dintre IMM-uri semnalând obstacolele în materie de reglementare și sarcina administrativă ca fiind cea mai mare provocare^{xv} a lor. Lansarea acestui parteneriat nu înseamnă neapărat concentrarea tuturor minților și energiilor asupra procesului lung și împovăraător al unei modificări a tratatului din prima zi. În primul rând, ar trebui să se efectueze un număr mic de modificări instituționale generale și specifice, fără a fi necesară modificarea tratatului.

5 Defalcarea istorică între sectorul public și cel privat în ceea ce privește investițiile în UE este de aproximativ 4/5-1/5.

Menținerea incluziunii sociale

Deși UE ar trebui să urmărească să se apropie de exemplul SUA în ceea ce privește creșterea productivității și inovarea, ar trebui să facă acest lucru fără dezavantajele modelului social american.

După cum s-a subliniat mai sus, SUA s-a situat înaintea UE datorită poziției sale mai puternice în domeniul tehnologiilor revoluționare, dar prezintă rate mai mari de inegalitate. O abordare europeană trebuie să garanteze că creșterea productivității și incluziunea socială merg mână în mână. Europa intră într-o perioadă fără precedent în istoria sa, în care schimbările tehnologice rapide și tranzițiile sectoriale se vor combina cu o scădere a populației în vârstă de muncă. În acest context, Europa va trebui să asigure cea mai bună utilizare a competențelor sale disponibile, menținând în același timp structura socială intactă. Schimbările tehnologice pot implica perturbări semnificative pentru lucrătorii din industriile anterior dominante care nu mai sunt astfel, precum și creșterea inegalității: între 1980 și 2016 s-a constatat că automatizarea a reprezentat 50-70% din creșterea inegalității salariale în SUA între muncitorii mai educați și cei mai puțin educați^{xvi}. Prin urmare, statul social european va fi esențial pentru a oferi servicii publice solide, protecție socială, locuințe, transport și servicii de îngrijire a copiilor în timpul acestei tranziții. În același timp, Europa va avea nevoie de o abordare fundamental nouă a competențelor. UE trebuie să se asigure că toți lucrătorii au dreptul la educație și reconversie profesională, permițându-le să își asume noi roluri pe măsură ce întreprinderile lor adoptă tehnologia sau să ocupe locuri de muncă de calitate în sectoare noi.

UE va trebui, de asemenea, să se asigure că politica sa de coeziune rămâne coerentă cu eforturile de creștere a inovării și de finalizare a pieței unice. Accelerarea inovării și integrarea pieței unice pot avea efecte diferite asupra convergenței în interiorul UE decât în trecut. În mod tradițional, intensificarea comerțului cu bunuri în interiorul UE a acționat ca un „motor de convergență”, răspândind prosperitatea în regiunile mai sărace, pe măsură ce lanțurile de aprovizionare se relocalizează acolo unde factorii de producție sunt mai ieftini.^{xvii} Cu toate acestea, o mare parte din creșterea viitoare a comerțului intra-UE va fi reprezentată de servicii, care tind să se grupeze în orașe mari și bogate. Inovarea și beneficiile sale tind, de asemenea, să se aglomereze în câteva zone metropolitane. În SUA, de exemplu, un mic set de orașe superstar a înflorit în ultimii ani și s-a îndepărtat de restul țării. În 1980, câștigurile medii în primele trei orașe din SUA au fost cu 8% mai mari decât câștigurile medii în restul primelor 10 orașe. Până în 2016, câștigurile medii în aceleași trei orașe din top erau cu 25 % mai mari^{xviii}. Deși UE are o tradiție îndelungată în ceea ce privește programele care promovează convergența între regiuni, aceste programe ar trebui actualizate pentru a reflecta dinamica în schimbare a comerțului și a inovării. UE trebuie să se asigure că mai multe orașe și regiuni pot participa la sectoarele care vor stimula creșterea viitoare, pe baza inițiativelor existente, cum ar fi rețeaua vâilor de inovare, vâile cu zero accelerare și vâile de hidrogen. Acest lucru va necesita noi tipuri de investiții în coeziune și reforme la nivel subnațional în multe state membre. În mod specific, politicile de coeziune vor trebui reorientate către domenii precum educația, transporturile, locuințele, conectivitatea digitală și planificarea, care pot spori atractivitatea unei serii de orașe și regiuni diferite.

Europa ar trebui să învețe din greșelile făcute în faza de „hiperglobalizare” și să se pregătească pentru un viitor în schimbare rapidă. Globalizarea a adus multe beneficii economiei europene și a scos sute de milioane de oameni din sărăcie în întreaga lume. Dar factorii de decizie politică au fost, fără îndoială, prea insensibili la consecințele sociale percepute, în special la efectul aparent asupra veniturilor din muncă. În economiile G7, exporturile și importurile totale de bunuri ca procent din PIB au crescut cu aproximativ 9 puncte procentuale de la începutul anilor 1980 până la marea criză financiară, în timp ce ponderea forței de muncă în venituri a scăzut cu aproximativ 6 puncte procentuale în acea perioadă – cea mai abruptă scădere de când datele pentru aceste economii au devenit disponibile în 1950. În timp ce această relație s- ar fi putut datora mai mult automatizării decât deschiderii comerțului^{xix}, ideea că globalizarea a exacerbat inegalitatea s- a infiltrat în percepțiile publice, în timp ce guvernele au fost văzute ca fiind indiferente. Factorii de decizie politică ar trebui să învețe din această experiență pentru a reflecta asupra modului în care societatea se va schimba în viitor și asupra modului în care se pot asigura că statul este văzut ca fiind de partea cetățenilor și atent la preocupările acestora. O parte esențială a acestui proces va fi responsabilizarea oamenilor. Liderii și factorii de decizie politică ar trebui să colaboreze cu toți actorii din cadrul societăților lor respective pentru a defini obiective și acțiuni pentru transformarea economiei Europei. Implicarea mai eficace și mai proactivă a cetățenilor și dialogul social, care combină sindicatele, angajatorii și actorii societății civile, vor fi esențiale pentru obținerea consensului necesar pentru a impulsiona schimbările. Transformarea poate duce cel mai bine la prosperitate pentru toți atunci când este însoțită de un contract social puternic.

CASETA 1

Principii-cheie pentru politica comercială în cadrul unei strategii industriale europene

Epoca comerțului mondial deschis, guvernat de instituții multilaterale, pare să treacă, iar politica comercială a UE se adaptează deja la această nouă realitate. Ordinea comercială mondială bazată pe instituții multilaterale se află într-o criză profundă și nu este sigur dacă poate fi readusă pe drumul cel bun. Deși UE ar trebui să își continue eforturile de reformare a OMC și, în special, de deblocare a mecanismului de soluționare a litigiilor, UE trebuie să își adapteze politica comercială la o nouă realitate. Acest proces este deja în curs de desfășurare. În iunie 2023, UE a adoptat o nouă strategie de securitate economică, dotându-se cu o serie de instrumente pentru a face față dumpingului, pentru a răspunde constrângerilor și pentru a aborda denaturările cauzate de subvențiile străine în cadrul UE, precum și pentru a adopta instrumente de abordare a scurgerilor de tehnologie și de asigurare a respectării sancțiunilor. De asemenea, UE a continuat să își extindă rețeaua comercială bilaterală, negociind peste 40 de acorduri comerciale individuale cu diferite țări și regiuni.

Politica comercială trebuie să fie pe deplin aliniată la strategia industrială europeană. Politica comercială ar trebui să se bazeze pe o analiză atentă, de la caz la caz, mai degrabă decât pe poziții generice față de comerț. În unele cazuri, UE ar trebui să își utilizeze arsenalul de politică comercială pentru a menține barierele la un nivel scăzut, în altele pentru a asigura condiții de concurență echitabile, iar în altele pentru a securiza în continuare lanțurile de aprovizionare critice. Accelerarea inovării și a progresului tehnologic în Europa va necesita un grad ridicat de deschidere comercială față de țările care furnizează tehnologii-cheie în care UE este deficitară în prezent. De exemplu, menținerea unor bariere comerciale reduse în ceea ce privește bunurile, serviciile și infrastructurile digitale cu SUA va fi esențială pentru a garanta accesul la cele mai recente modele și procesoare de IA. În schimb, un plan comun pentru decarbonizare și competitivitate ar putea implica, în circumstanțe specifice, măsuri comerciale defensive pentru a asigura condiții de concurență echitabile la nivel mondial și pentru a compensa concurența sponsorizată de stat în străinătate, în conformitate cu noua Strategie de securitate economică a UE. În ceea ce privește creșterea securității și reducerea dependențelor, UE trebuie să asigure accesul la resurse critice și să protejeze lanțurile valorice esențiale. Acest lucru poate necesita asigurarea unor acorduri comerciale preferențiale cu parteneri-cheie și garantarea aprovizionării critice, inclusiv prin acorduri de preluare și investiții directe în instalații de producție din străinătate.

Pentru a evita capcanele protecționismului, politica comercială ar trebui să fie guvernată de un set clar de principii. În primul rând, utilizarea măsurilor comerciale ar trebui să fie pragmatică și aliniată la obiectivul general de creștere a productivității UE. Prin urmare, cu excepția cazului în care există un imperativ geopolitic major, măsurile defensive nu ar trebui să fie aplicate în mod sistematic. Măsurile ar trebui să urmărească să facă distincția între inovarea veritabilă și îmbunătățirea productivității în străinătate, care sunt benefice pentru Europa, și concurența sponsorizată de stat și suprimarea cererii, care conduc la scăderea ocupării forței de muncă pentru europeni. În al doilea rând, politica comercială a UE ar trebui să fie coerentă. Tarifele ar trebui să evite crearea de stimulente perverse care subminează industria europeană și, prin urmare, trebuie evaluate în mod consecvent în toate etapele de producție. De exemplu, impunerea de tarife asupra importurilor de materii prime sau bunuri intermediare, dar nu și asupra bunurilor finale care utilizează intens aceste materiale, ar putea duce la delocalizare. În cele din urmă, măsurile comerciale trebuie să fie puse în balanță cu interesele consumatorilor. Chiar și în cazurile în care UE este victima subvențiilor străine, pot exista unele industrii în care producătorii interni au rămas atât de mult în urmă, încât scumpirea importurilor ar impune doar costuri inutile excesive asupra economiei. În aceste condiții, ar fi de preferat ca UE să finanțeze investiții mai mari în tehnologii mai avansate, permițând în același timp contribuabililor străini să contribuie la creșterea consumului de către consumatorii europeni.

Ar trebui să existe o coordonare sporită în deciziile UE privind investițiile străine directe (ISD).

Administrația SUA a impus recent tarife ample asupra importurilor din China, împreună cu măsuri progresive de înăsprire a normelor privind ISD, pentru a proteja sectoarele strategice. Ca urmare, economiile SUA și Chinei au început să se decupleze.⁶ Până în prezent, UE a urmat o strategie diferită, statele membre încurajând investițiile străine directe din partea întreprinderilor chineze. Investițiile chineze de tip greenfield în UE au crescut substanțial în ultimii ani, în special în Europa Centrală și de Est. Această strategie poate stimula progresul tehnologic în străinătate și poate promova dezvoltarea tehnologică în Europa, precum și crearea de locuri de muncă de înaltă calitate, dar numai dacă este pusă în aplicare în mod coordonat. Asimetriile generate de statele membre mici care negociază cu mari investitori străini ar putea duce la concesiile nedorite din partea țărilor străine, ceea ce este deosebit de îngrijorător atunci când sunt implicate o potențială amenințare la adresa

6 Datele furnizate de Biroul de analiză economică indică faptul că exporturile din China către SUA au scăzut din 2018, iar investițiile străine directe nete din China au scăzut de la un aflus maxim de 18 miliarde USD în 2016 la o ieșire de aproximativ 2 miliarde USD în 2023.

securității și un rival geopolitic al UE. Pentru a contracara aceste riscuri, UE ar trebui să își consolideze mecanismul de examinare a investițiilor. În prezent, examinarea ISD este o competență națională, statele membre având doar obligația de a face schimb de notificări și informații. Această fragmentare împiedică UE să își valorifice puterea colectivă în negocierile privind ISD și complică formularea unei politici comune privind ISD. Astfel cum s-a subliniat în capitolul 3, coordonarea este importantă pentru apariția întreprinderilor comune în sectoare strategice și pentru asigurarea faptului că întreprinderile din UE păstrează know-how-ul relevant și pot stimula următorul val de inovare.

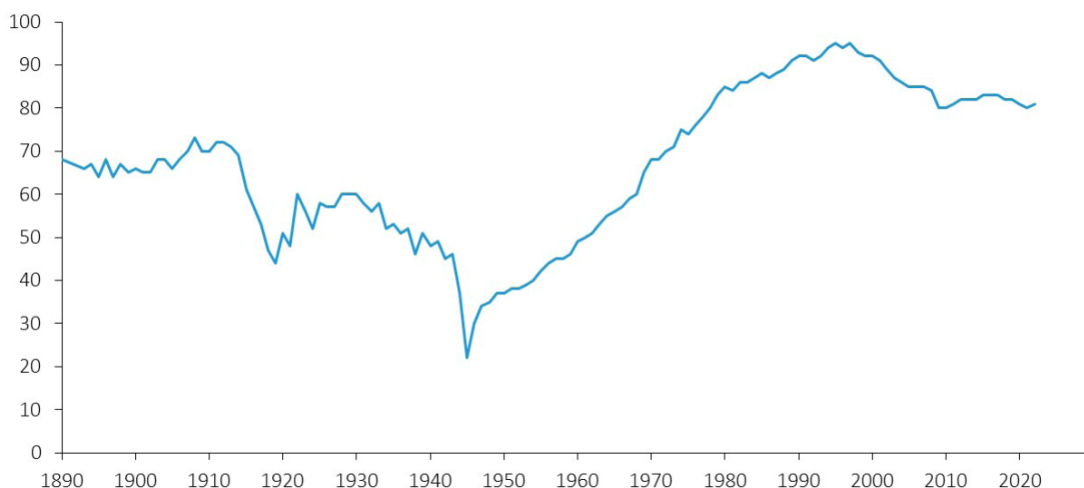
ENDNOTES

-
- i World Justice Project, [State of Law Index 2023 \(Indicele statului de drept 2023\)](#), 2023.
- ii Banca Mondială, [World Development Indicators 2023 \(Indicatorii de dezvoltare mondială 2023\)](#), 2024.
- iii Eurostat, [Statistici privind nivelul de instruire 2023](#), 2024.
- iv FMI, World Economic Outlook (Perspective economice mondiale), aprilie 2024.
- v BCE, [Why competition with China is getting harder than ever \(„De ce concurența cu China devine mai dură ca niciodată”\)](#). The ECB Blog, 3 septembrie 2024.
- vi McCaffrey, C., & Poitiers, N., Instruments of economic security, Documentul de lucru 12/2024, Bruegel, 2024, https://www.bruegel.org/system/files/2024-05/WP%2012%202024_0.pdf.
- vii BCE, „Deglobalizarea: [risk or reality?](#)”. The ECB Blog, 12 iulie 2023.
- viii Juhász, r., Lane N. și Rodrik, D., [The new economics of industrial policy](#), 2023.
- ix in 't Veld, J., „[Quantifying the Economic Effects of the Single Market in a Structural Macromodel](#)” ([Cuantificarea efectelor economice ale pieței unice într-un macromodel structural](#)), Discussion Paper Series, nr. 94, Comisia Europeană, februarie 2019.
- x Letta, E., „Mult mai mult decât o piață – Viteză, securitate, solidaritate. Capacitatea pieței unice pentru a asigura un viitor și o prosperitate durabile pentru toți cetățenii UE”, raport către Consiliul European, 2024.
- xi For a review Rodrik, D., [The new economics of industrial policy \(Noua economie a politicii industriale\)](#), 2023.
- xii Tirole, J., „Economics for the Common Good”, Princeton University Press, 2017.
- xiii OCDE, „[Pro-competitive industrial policy](#)” ([Politica industrială proconcurențială](#)), OECD Roundtables on Competition Policy Papers, nr. 309, OECD Publishing, 2024.
- xiv Comisia Europeană, „[Protejarea concurenței într-o lume în schimbare: Evidence on the evolution of competition in the EU during the last 25 years](#)” (Dovezi privind evoluția concurenței în UE în ultimii 25 de ani), 2024.
- xv Banca Europeană de Investiții (BEI), Raportul BEI către CE privind barierele în calea investițiilor 2023, https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230330_investment_barriers_in_the_eu_2023_en.pdf.
- xvi Acemoglu, D. și Restrepo, P., „[Tasks, automation and the rise in US wage inequality](#)” ([Sarcini, automatizare și creșterea inegalității salariale în SUA](#)), *Econometrica*, vol. 90, nr. 5, septembrie 2022.
- xvii Springford, J., Tordoir, S. și Resende Carvalho, L. „[Why cities must drive growth in the EU's Single Market](#)” ([De ce orașele trebuie să stimuleze creșterea în cadrul pieței unice a UE](#)), Centre for European Reform, sinteză politică, iunie 2024.
- xviii Gruber, J., și Johnson, S., *Jump-starting America: How Breakthrough Science Can Revive Economic Growth and the American Dream* (Cum poate știința revoluționară să revigoreze creșterea economică și visul american), 2019.
- xix Autor, D., și Salomons, A., „[Is Automation Labor-Displacing? Productivity Growth, Employment, and the Labor Share](#)” (Creșterea productivității, ocuparea forței de muncă și ponderea forței de muncă), National Bureau of Economic Research Working Paper No. 24871, 2018.

2. Eliminarea decalajului în materie de inovare

Provocarea cu care se confruntă Europa în materie de productivitate

Europa are nevoie de o creștere mai rapidă a productivității pentru a menține rate de creștere durabile în fața graficelor demonstrative nefavorabile. După cel de-al doilea război mondial, UE a înregistrat o creștere puternică de recuperare a decalajelor, determinată atât de creșterea productivității, cât și de creșterea populației. Cu toate acestea, ambii factori de creștere încetinesc în prezent. Productivitatea muncii în UE⁷ a converș de la 22 % din nivelul din SUA în 1945 la 95 % în 1995, dar creșterea productivității muncii a încetinit ulterior cu mai mult decât în SUA și a scăzut sub 80 % din nivelul din SUA [a se vedea figura 1]¹. În același timp, Europa intră în prima perioadă din istoria modernă în care creșterea PIB-ului nu va fi sprijinită de o creștere netă susținută a forței de muncă [a se vedea caseta 1]. Se preconizează că, până în 2040, forța de muncă a UE va scădea cu aproape 2 milioane de lucrători în fiecare an, în timp ce raportul dintre forța de muncă și pensionari va scădea de la aproximativ 3:1 la 2:1. Pe această traiectorie, creșterea economică în Europa va stagna. Dacă UE și-ar menține rata medie de creștere a productivității muncii de 0,7 % începând din 2015, aceasta ar fi suficientă pentru a menține PIB-ul constant până în 2050. Într-un mediu caracterizat de niveluri istorice ridicate ale datoriei publice în PIB, de rate ale dobânzii reale potențial mai ridicate decât cele observate în ultimul deceniu și de creșterea nevoilor în materie de cheltuieli pentru decarbonizare, digitalizare și apărare, stagnarea creșterii PIB-ului ar putea duce, în cele din urmă, la niveluri ale datoriei publice care să devină nesustenabile, iar Europa să fie obligată să renunțe la unul sau mai multe dintre aceste obiective.

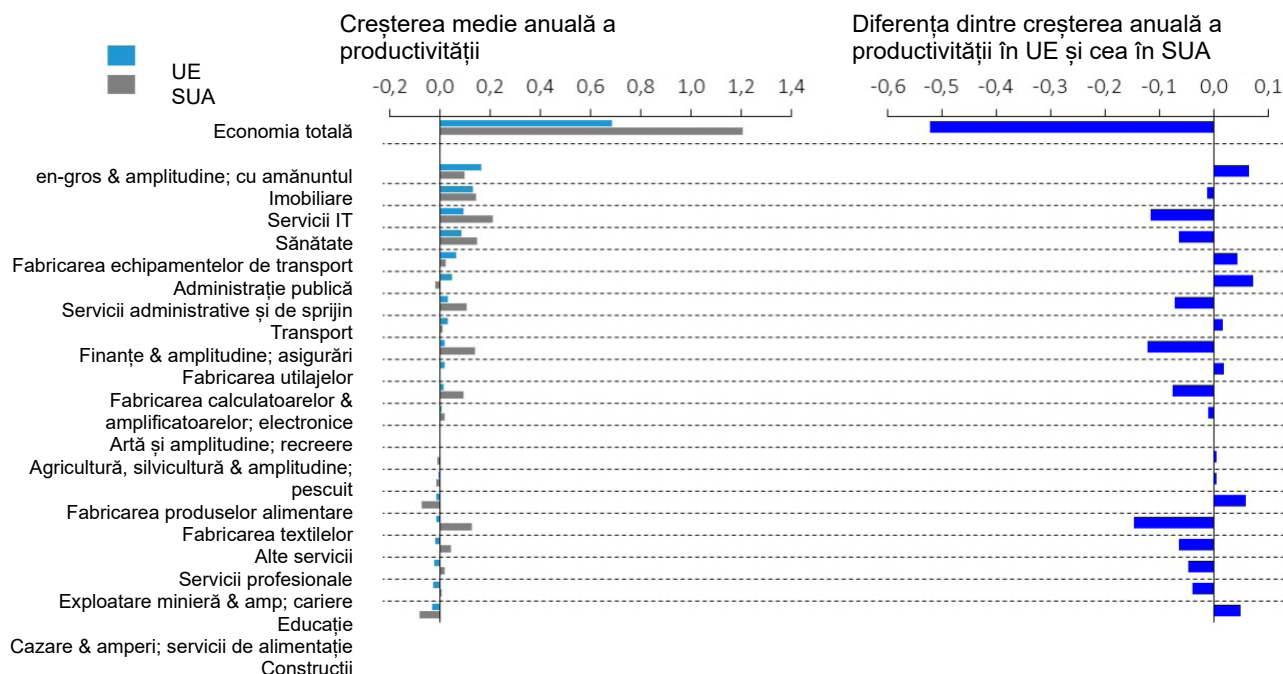
Notă: UE se bazează pe date contabile naționale din Germania, Franța, Italia, Spania, Țările de Jos, Belgia, Irlanda, Austria, Portugalia, Finlanda și Grecia. Pentru a elabora datele privind productivitatea muncii, au fost utilizate cinci serii diferite: PIB, stocul de capital, ocuparea forței de muncă, numărul mediu de ore lucrate și populația. Stocul de capital este construit utilizând două serii de investiții – construcții și echipamente. Investițiile și PIB-ul sunt luate în volum și în moneda națională din 2010, acestea sunt apoi transformate în \$ 2010 folosind o rată de conversie ppp.

Sursă: Bergeaud, A., Cette, G., & Lecat, R., Productivity Trends in Advanced Countries between 1890 and 2012, Review of Income and Wealth (Tendințe de productivitate în țările avansate între 1890 și 2012, Revizuirea veniturilor și a bogăției), vol. 62, nr. 3, 2016, pp. 420-444.

Figura 1: productivitatea muncii din UE față de cea din SUA în perioada 1890-2022; Indice (US=100)

7 Măsurate în prețurile constante ale produselor de protecție a plantelor din 2010.

Principalul factor determinant al creșterii decalajului de productivitate dintre UE și SUA a fost tehnologia digitală („tehnologia”), iar Europa pare în prezent să rămână și mai în urmă. Principalul motiv pentru care productivitatea UE s-a îndepărtat de cea a SUA la mijlocul anilor 1990 a fost eșecul Europei de a valorifica prima revoluție digitală condusă de internet – atât în ceea ce privește generarea de noi întreprinderi din domeniul tehnologiei, cât și difuzarea tehnologiei digitale în economie. De fapt, dacă excludem sectorul tehnologiei, creșterea productivității UE în ultimii douăzeci de ani ar fi, în linii mari, la același nivel cu cea din SUA [a se vedea figura 2 și caseta 2]. Europa înregistrează întârzieri în ceea ce privește tehnologiile digitale revoluționare care vor stimula creșterea în viitor. Aproximativ 70 % din modelele fundamentale de IA au fost dezvoltate în SUA începând din 2017 și doar trei „hiperscaleri” din SUA reprezintă peste 65 % din piața mondială și europeană a serviciilor de cloud. Cel mai mare operator european de cloud reprezintă doar 2% din piața UE. Calculul cuantic este gata să fie următoarea inovație majoră, dar cinci dintre primele zece companii de tehnologie la nivel global în ceea ce privește investițiile cuantice se află în SUA și patru în China. Niciuna nu are sediul în UE.

Notă: UE este media ponderată în funcție de PIB a AT, BE, DE, DK, ES, FI, FR, IT, NL, SE. Valorile reprezintă contribuția medie anuală la creșterea productivității muncii (VAB pe oră lucrată) în perioada 2000-2019.

Sursă: Nikolov, P., Simons, W., Turrini, A. Voigt, P., în curs de apariție.

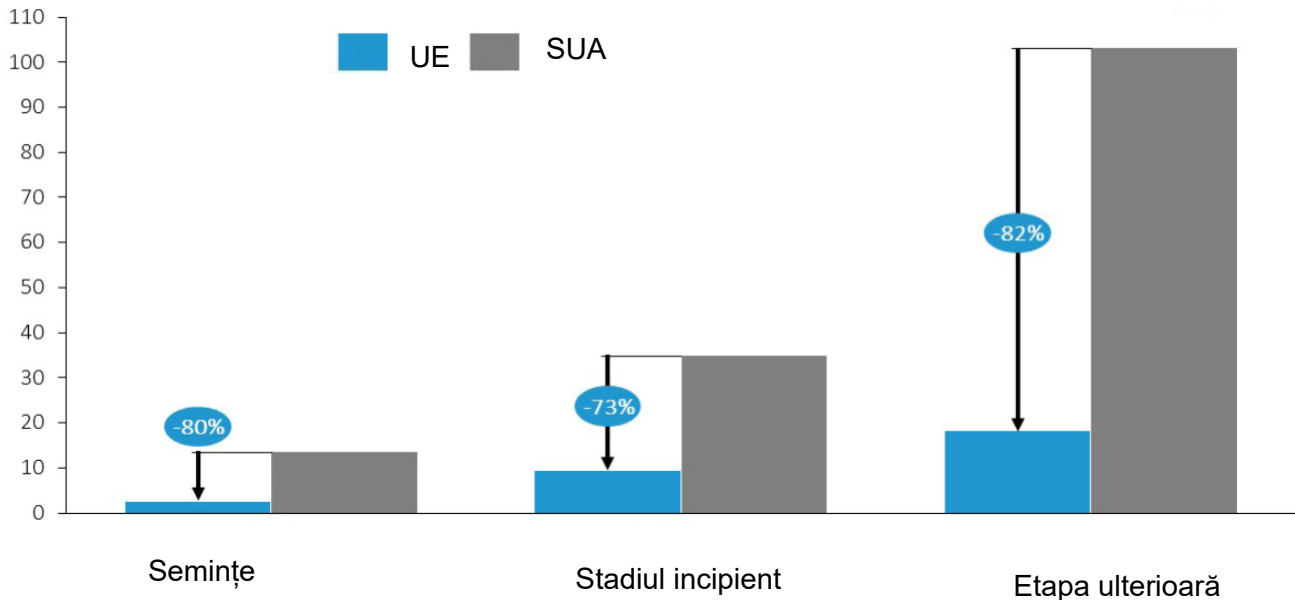
Figura 2: Descompunerea creșterii medii anuale a productivității muncii Sectoare selectate, SUA și UE (pp, 2000-2019)

Deși unele sectoare digitale sunt probabil deja „pierdute”, Europa are încă ocazia de a valorifica viitoarele valuri de inovare digitală. Dezavantajul concurențial al UE se va extinde probabil în domeniul cloud computingului, deoarece piața este caracterizată de investiții masive continue, economii de scară și servicii multiple oferite de un singur furnizor. Cu toate acestea, există mai multe motive pentru care Europa nu ar trebui să renunțe la dezvoltarea sectorului său tehnologic intern. În primul rând, este important ca întreprinderile din UE să mențină un punct de sprijin în domenii în care este necesară suveranitatea tehnologică, cum ar fi securitatea și criptarea (soluții de tip „cloud suveran”). În al doilea rând, un sector tehnologic slab va împiedica performanța în materie de inovare într-o gamă largă de domenii adiacente, cum ar fi industria farmaceutică, energia, materialele și apărarea. În al treilea rând, IA – și în special IA generativă – este o tehnologie în evoluție în care întreprinderile din UE au încă posibilitatea de a-și stabili o poziție de lider în anumite segmente. Europa deține o poziție puternică în robotica autonomă, găzduind aproximativ 22 % din activitatea la nivel mondial, și în serviciile de IA, găzduind aproximativ 17 % din activitate.⁸ Însă întreprinderile digitale inovatoare nu reușesc, în general, să se extindă în Europa și să atragă finanțare, ceea ce se reflectă într-un decalaj enorm în ceea ce privește finanțarea ulterioară între UE și SUA [a se vedea figura 3]. De fapt, nu există nicio societate din UE cu o

8 JRC, [Examples of AI services \(Exemple de servicii de IA\)](#), sinteză politică, 2024. Printre exemplele de servicii de IA se numără utilizarea oricărei tehnologii de IA, cum ar fi învățarea automată, viziunea pe calculator, prelucrarea limbajului natural, pentru a efectua aplicații de nivel înalt, cum ar fi inteligența de afaceri, analiza predictivă, prognozarea, optimizarea, detectarea defectunilor, aplicate diferitelor funcții de afaceri.

capitalizare bursieră de peste 100 de miliarde EUR care să fi fost înființată de la zero în ultimii cincizeci de ani, în timp ce în SUA toate cele șase societăți cu o evaluare de peste o mie de miliarde EUR au fost create în această perioadă.⁹

⁹ „De la zero” se referă la înființarea unei întreprinderi ca entitate nouă, mai degrabă decât prin fuziuni, achiziții sau spinoff-uri de la firme stabilite.

Sursă: Datele din Pitchbook. Accesat la 20 noiembrie 2023.

FIGURA 3: Investiții de capital de risc în funcție de stadiul de dezvoltare, miliarde USD, 202

Integrarea „verticală” a IA în industria europeană va fi un factor esențial pentru deblocarea unei productivități mai mari [a se vedea Casetele privind cazurile de utilizare a IA din capitolele tematice]. Estimările cantitative ale efectelor IA asupra productivității agregate sunt încă incerte.ⁱⁱ Cu toate acestea, există deja semne clare că IA va revoluționa mai multe industrii în care Europa este specializată și va fi esențială pentru capacitatea întreprinderilor din UE de a rămâne lideri în sectorul lor. De exemplu, IA va schimba radical sectorul farmaceutic prin așa-numitele „produse combinate” – produse terapeutice și de diagnosticare care combină medicamente, dispozitive și componente biologice – care integrează sistemele de livrare a medicamentelor cu algoritmi IA și prelucrează date de feedback în timp real. Câștiguri de 60-110 miliarde USD pe an sunt estimate din cazurile de utilizare a IA în industria farmaceutică și a dispozitivelor medicale. IA va transforma, de asemenea, sectorul autovehiculelor, deoarece algoritmi (generativi) bazați pe IA îmbunătățesc proiectarea vehiculelor prin optimizarea structurilor și a componentelor, îmbunătățesc performanța și reduc utilizarea materialelor și optimizează lanțurile de aprovizionare prin anticiparea cererii și raționalizarea operațiunilor logistice. Se preconizează că IA va reduce stocurile din sectorul autovehiculelor, va accelera trecerea de la cercetare și inovare la piață și va crește productivitatea muncii. Adoptarea IA în transportul de mărfuri și de călători va permite funcții din ce în ce mai automatizate pentru a asigura siguranța și calitatea, optimizarea navigației și a rutelor, întreținerea predictivă și reducerea consumului de combustibil sau de energie. Sectorul energetic implementează deja în mare măsură IA, cu peste 50 de cazuri de utilizare în prezent, de la întreținerea rețelei până la prognoza încărcării. Cu toate acestea, sunt încă disponibile câștiguri importante: valoarea de piață estimată pentru viitoarele aplicații IA din acest sector se ridică la 13 miliarde USD.

Deși tehnologia este esențială pentru protejarea modelului social al Europei, IA ar putea, de asemenea, să o submineze fără a pune un accent puternic pe competențe. IA este deja o sursă de anxietate pentru lucrătorii europeni: aproape 70 % dintre respondenții unui sondaj recent au fost în favoarea restricțiilor guvernamentale privind IA pentru a proteja locurile de muncăⁱⁱⁱ. Până în prezent, impactul IA în Europa a fost mai degrabă de stimulare a forței de muncă decât de înlocuire a forței de muncă: există o asociere pozitivă între expunerea la IA și ponderea ocupării forței de muncă în sector^{iv}. Cu toate acestea, această asociere poate fi tranzitorie, deoarece întreprinderile se află încă într-un stadiu incipient de înțelegere a modului de implementare a acestor tehnologii. Cercetările din SUA constată că aproximativ 80 % din forța de muncă ar putea avea cel puțin 10 % din sarcinile lor de lucru afectate de introducerea modulelor lingvistice de mari dimensiuni, în timp ce aproape 20 % dintre lucrători ar putea vedea cel puțin 50 % din sarcinile lor afectate.^v Spre deosebire de valorile anterioare de informatizare, este probabil ca locurile de muncă ale lucrătorilor cu înaltă calificare să fie mai expuse. Cu toate acestea, dotarea lucrătorilor cu competențe și formare adecvate pentru a utiliza IA poate contribui la creșterea caracterului incluziv al beneficiilor IA. Într-un studiu recent, s-a constatat că accesul la asistență în domeniul IA crește productivitatea pentru toți lucrătorii, dar personalul mai puțin experimentat sau slab calificat a beneficiat cel mai mult.^{vi} Deși Europa ar trebui să depună eforturi pentru a egala SUA în ceea ce privește potențialul inovator, ar trebui să urmărească să îl depășească în ceea ce privește oferirea de

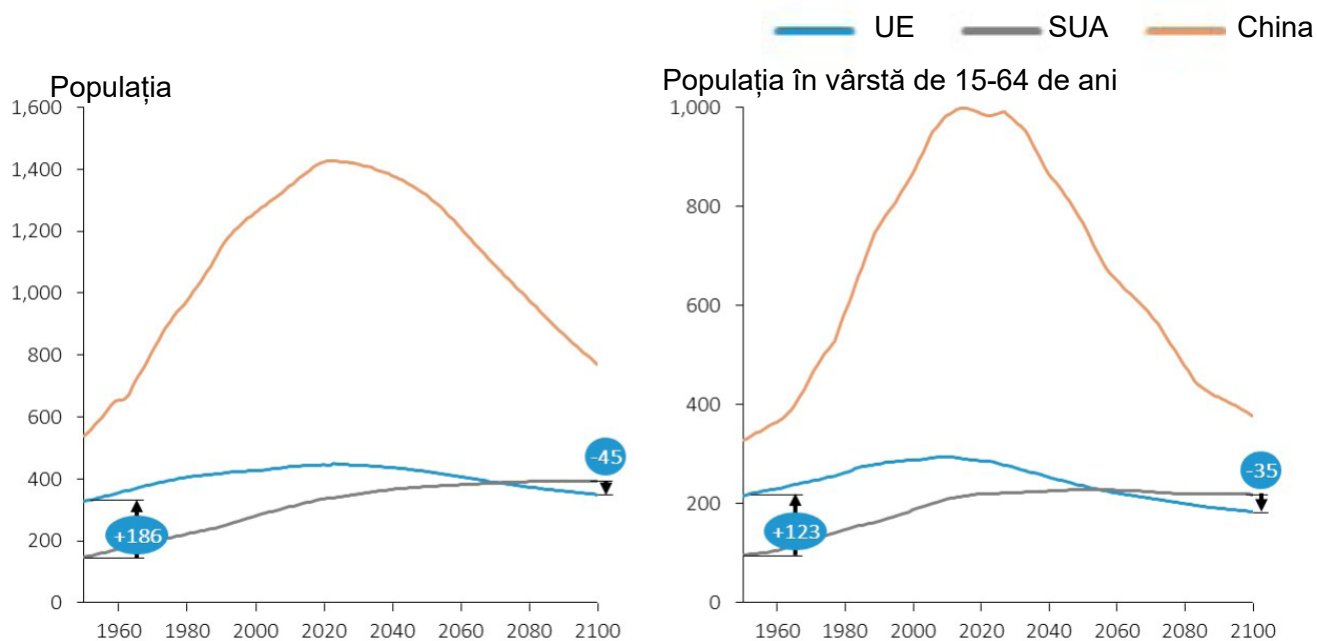
oportunități pentru educație și învățare pe tot parcursul vieții – asigurându-se că beneficiile IA sunt partajate pe scară largă și că orice impact negativ asupra incluziunii sociale este redus la minimum.

CASETA 1

Evoluțiile demografice și forța de muncă

Din punct de vedere istoric, creșterea forței de muncă a fost un motor semnificativ al creșterii PIB-ului în toate economiile majore, deoarece populația în vârstă de muncă a crescut constant. Cu toate acestea, în UE, creșterea populației în vârstă de muncă a încetinit din anii 1990 și a început să scadă la nivel agregat în ultimul deceniu, în principal din cauza scăderii ratei natalității. Migrația netă pozitivă nu compensează declinul populației UE.

Previziunile demografice pe termen lung sugerează continuarea declinului populației UE. Acest declin contrastează cu SUA, a cărei populație este de așteptat să continue să crească în următoarele decenii, deși într-un ritm mai lent.

Notă: Proiecțiile demografice se bazează pe proiecțiile probabilistice ale fertilității totale și ale speranței de viață la naștere. Aceste proiecții au fost făcute folosind un model ierarhic bayesian. Cifrele prezintă proiecțiile mediane. Proiecțiile reflectă o contribuție a modelelor istorice de migrație. Document privind metodologia. Sursă: United Nations World Population Prospects (Perspectivele populației mondiale ale Organizației Națiunilor Unite), 2022.

Figura 4: **Evoluții și proiecte pe termen lung ale populației** Populație, milioane

Dinamica globală estimată a populației se reflectă, de asemenea, în creșterea populației europene în vârstă de muncă, care a început să scadă în jurul anului 2010. Scăderea preconizată a populației chineze în vârstă de muncă o depășește pe cea a UE. Se preconizează că aceasta va scădea de la aproximativ 1 miliard de persoane cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani la aproximativ 600 de milioane în următorii 40 de ani.

CASETA 2

O analiză mai atentă a rolului sectorului TIC în decalajul dintre UE și SUA în ceea ce privește productivitatea muncii

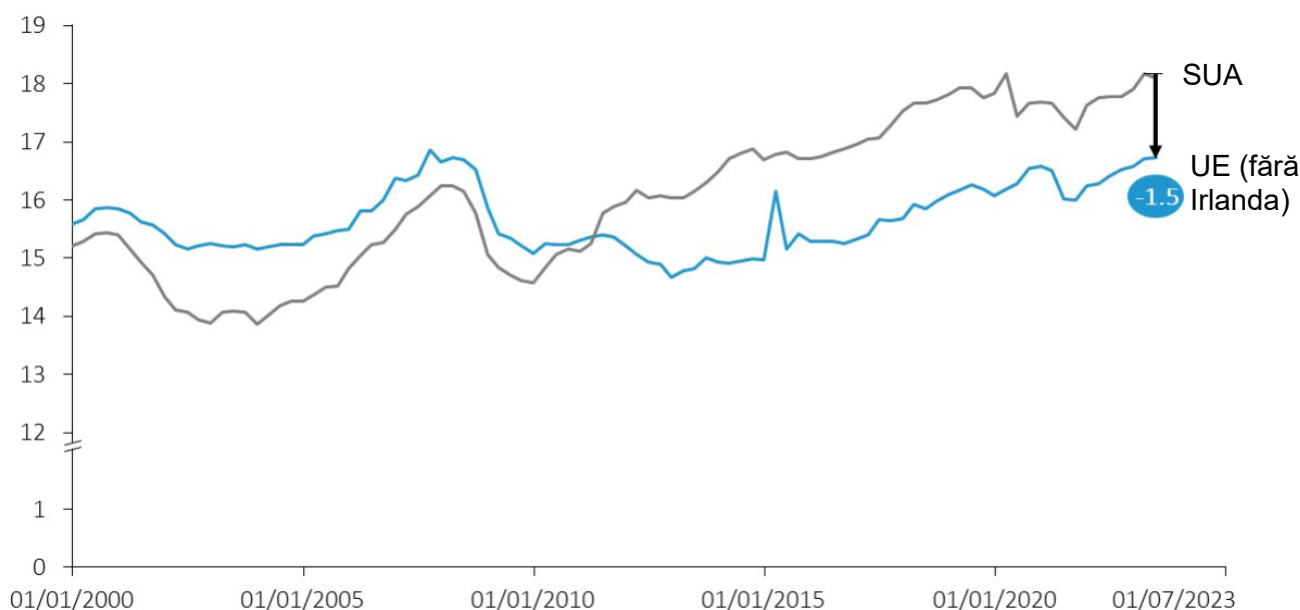
Decalajul agregat al UE în ceea ce privește creșterea productivității muncii în comparație cu SUA reflectă diferențele în ceea ce privește componența industriei, inovarea sectorială și difuzarea tehnologiei. Economia UE a fost în mod tradițional puternică în toate sectoarele cu tehnologie medie care nu se află în centrul progreselor tehnologice radicale. UE desfășoară mai puțină activitate în sectoare în care o mare parte din creșterea productivității a provenit în ultimii ani, în special sectorul TIC și exploatarea serviciilor digitale la scară largă. Din cauza difuzării lente a tehnologiei în cadrul industriilor, decalajul de creștere a productivității UE în comparație cu SUA a fost deosebit de pronunțat în aceste industrii cu o creștere foarte ridicată a productivității.

Excluzând principalele sectoare TIC (producția de calculatoare și electronice și activitățile de informare și comunicare) din analiză, productivitatea UE a fost, în linii mari, la același nivel cu cea a SUA în perioada 2000-2019. Dezavantajul rămas în ceea ce privește creșterea productivității față de SUA este redus semnificativ la 0,2 puncte procentuale (0,8 % creștere a productivității pentru SUA față de 0,6 % pentru UE). Decalajul real dintre UE și SUA poate fi considerat aproape de zero, deoarece creșterea productivității în UE-27 este cu 0,2-0,3 puncte procentuale mai mare decât selecția UE10 (pentru care sunt disponibile date KLEMS ale UE). Pentru perioada 2013-2019, rolul TIC este și mai frapant, întrucât creșterea productivității UE, excluzând principalele sectoare TIC, a depășit-o pe cea a SUA cu o anumită marjă.

Această analiză poate subestima impactul total al evoluțiilor TIC asupra decalajului de productivitate. Pe lângă sectoarele TIC, SUA înregistrează, de asemenea, o creștere ridicată a productivității în ceea ce privește serviciile profesionale, finanțele și asigurările, reflectând puternicele efecte de difuzare a tehnologiei TIC. Aceste sectoare sunt printre cele care contribuie cel mai mult la investițiile necorporale în economia totală a SUA. De asemenea, o parte din fintech este în sectorul Finanțe și Asigurări. Pe de altă parte, UE are rezultate mai bune decât SUA în sectoarele cu tehnologie medie, cum ar fi producția de echipamente de transport, agricultura, precum și în sectoarele comerțului cu ridicata și cu amănuntul. Aceasta din urmă reflectă efectele de recuperare a decalajului față de inovațiile-cheie care au fost introduse în SUA în deceniul precedent, cum ar fi comerțul electronic și comerțul cu amănuntul online, care au ajuns la baze de clienți mai mari, implementarea unor sisteme avansate de gestionare a inventarului, a sistemelor de plăți digitale, a analizei datelor și a roboticii, precum și automatizarea.

Principalele obstacole în calea inovării în Europa

La baza poziției slabe a Europei în domeniul tehnologiei digitale se află o structură industrială statică, care produce un cerc vicios de investiții scăzute și de inovare scăzută [a se vedea capitolul privind inovarea]. În ultimele două decenii, primele trei companii americane pentru cheltuielile cu cercetarea și inovarea (R&I) au trecut de la industria auto și farmaceutică în anii 2000, la companii de software și hardware în anii 2010 și apoi la sectorul digital în anii 2020. În schimb, structura industrială a Europei a rămas statică, întreprinderile din sectorul autovehiculelor dominând în mod constant primii 3 investitori în cercetare și inovare. Cu alte cuvinte, economia SUA a cultivat tehnologii noi și inovatoare, iar investițiile au urmat, redirecționând resursele către sectoare cu un potențial ridicat de creștere a productivității; în Europa, investițiile s-au concentrat în continuare asupra tehnologiilor mature și în sectoarele în care ratele de creștere a productivității întreprinderilor de frontieră încetinesc. În 2021, întreprinderile din UE au cheltuit aproximativ jumătate din PIB pentru C&I ca procent din PIB față de întreprinderile din SUA – aproximativ 270 de miliarde EUR – un decalaj determinat de ratele de investiții mult mai mari în sectorul tehnologic din SUA. Acest decalaj în materie de inovare se traduce, de asemenea, printr-un decalaj în ceea ce privește investițiile productive globale între cele două economii, care este determinat în principal de investițiile mai scăzute în active TIC tangibile și în software, baze de date și proprietate intelectuală [a se vedea figura 5].^{vii} Ciclul rezultat de dinamism industrial scăzut, inovare scăzută, investiții scăzute și creștere scăzută a productivității în Europa a fost numit „capcana tehnologiei de mijloc”.^{viii}

Sursă: BEI, 2024.

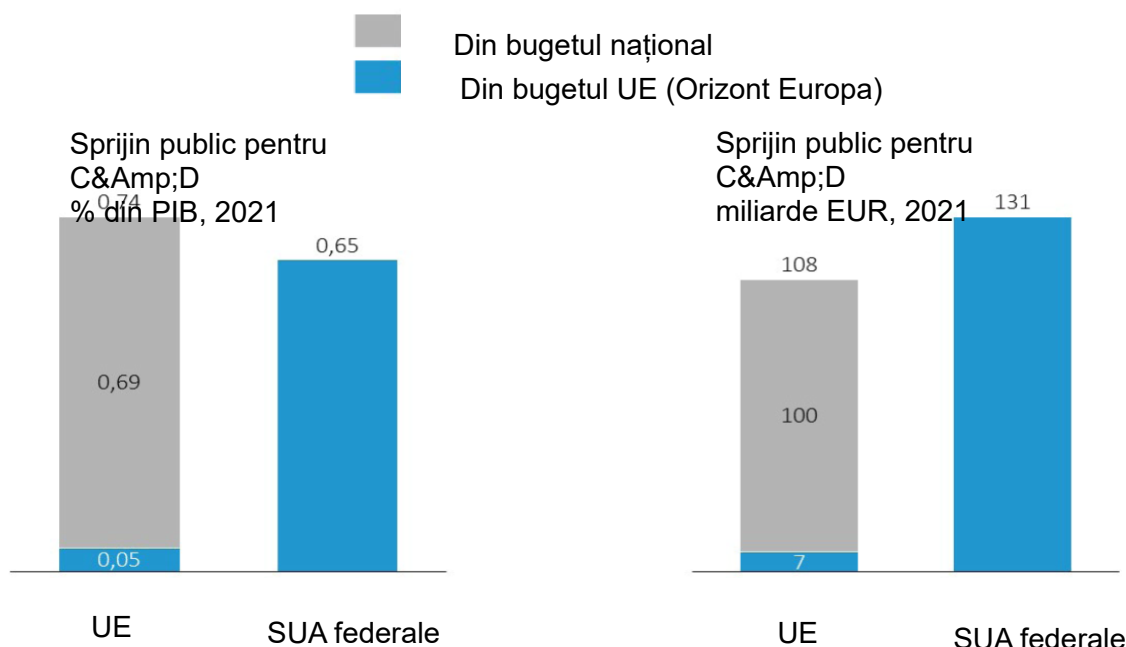
Figura 5: **investiții productive**; Formarea brută reală de capital fix, excluzând investițiile rezidențiale, % din PIB

Lipsa dinamismului industrial al Europei se datorează în mare parte deficiențelor de-a lungul „ciclului de viață al inovării”, care împiedică apariția unor noi sectoare și provocări. Aceste deficiențe încep cu obstacole în calea trecerii de la inovare la comercializare. Sprijinul acordat de sectorul public pentru cercetare și inovare este inefficient din cauza lipsei de concentrare asupra inovării disruptive și a finanțării fragmentate, limitând potențialul UE de a atinge o scară largă în domeniul tehnologiilor revoluționare cu grad ridicat de risc. Odată ajunse în faza de creștere, întreprinderile se confruntă cu obstacole de reglementare și jurisdicționale care le împiedică să se dezvolte în întreprinderi mature și profitabile din Europa. Prin urmare, multe întreprinderi inovatoare ajung să caute finanțare din partea investitorilor de capital de risc (VC) din SUA și consideră extinderea pe marea piață din SUA drept o opțiune mai avantajoasă decât abordarea piețelor fragmentate din UE. În cele din urmă, UE rămâne în urmă în ceea ce privește furnizarea infrastructurilor de ultimă generație necesare pentru a permite digitalizarea economiei.

Nu există suficiente instituții academice care să atingă cele mai înalte niveluri de excelență, iar tranziția de la inovare la comercializare este slabă [a se vedea capitolul privind inovarea]. Universitățile și alte instituții de cercetare sunt actori centrali în inovarea în stadiu incipient, generând cercetări revoluționare și generând noi

profiluri de competențe pentru forța de muncă. Europa deține o poziție puternică în domeniul cercetării fundamentale și al brevetării: în 2021, aceasta a reprezentat 17 % din cererile de brevete la nivel mondial, față de 21 % pentru SUA și 25 % pentru China. Cu toate acestea, în timp ce UE se mândrește, în medie, cu un sistem universitar puternic, în vârf nu se află suficiente universități și instituții de cercetare. Utilizând volumul publicațiilor din cele mai importante reviste științifice academice ca indicator orientativ, UE are doar trei instituții de cercetare clasate printre primele 50 la nivel mondial, în timp ce SUA are 21, iar China 15. Rezerva de inovare din UE este, de asemenea, mai slabă în următoarea etapă de comercializare a cercetării fundamentale. O mare parte din cunoștințele generate de cercetătorii europeni rămân neexploatate din punct de vedere comercial. Potrivit Oficiului European de Brevete, doar aproximativ o treime din invențiile brevetate înregistrate de universitățile sau instituțiile de cercetare europene sunt exploatate comercial. Un motiv esențial al acestui eșec este faptul că cercetătorii din Europa sunt mai puțin integrați în „clusterelor” de inovare – rețele de universități, întreprinderi nou-înființate, întreprinderi mari și capital de risc – care reprezintă o mare parte din comercializările de succes în sectoarele de înaltă tehnologie. Astfel de clusterelor au fost critice pentru structura industrială mai dinamică observată în SUA. Europa nu are „clusterelor” de inovare în primele 10 la nivel mondial, în timp ce SUA are 4, iar China are 3.

Cheltuielile publice pentru cercetare și inovare în Europa sunt insuficiente și nu se concentrează suficient pe inovarea revoluționară. În SUA, marea majoritate a cheltuielilor publice de cercetare și inovare sunt efectuate la nivel federal. În UE, guvernele cheltuiesc, în general, o sumă similară cu cea cheltuită de SUA pentru C&A;I ca pondere din PIB, dar numai o zecime din cheltuieli au loc la nivelul UE, în pofida efectelor de propagare semnificative ale C&A;I publice și investițiilor în sectorul privat^x [a se vedea figura 6]. UE dispune de un program important pentru C&A;I – Orizont Europa – cu un buget de aproape 100 de miliarde EUR. Dar este răspândită în prea multe domenii, iar accesul este excesiv de complex și birocratic. De asemenea, nu se concentrează suficient pe inovarea disruptivă. Instrumentul-cheie al UE pentru sprijinirea tehnologiilor radical noi la niveluri scăzute de pregătire – instrumentul Pathfinder al Consiliului European pentru Inovare (CEI) – are un buget de 256 de milioane EUR pentru 2024, comparativ cu 4,1 miliarde USD pentru Agenția SUA pentru proiecte de cercetare avansată în domeniul apărării (DARPA) și 2 miliarde USD pentru celelalte agenții „ARPA”. De asemenea, acesta este condus în cea mai mare parte de funcționari ai UE, mai degrabă decât de oameni de știință de vârf și experți în inovare. Lipsa coordonării în interiorul UE afectează, de asemenea, ecosistemul de inovare în sens larg. Majoritatea statelor membre nu pot atinge scara necesară pentru a furniza infrastructuri tehnologice și de cercetare de vârf la nivel mondial, limitând, la rândul lor, capacitatea de cercetare și inovare. În schimb, exemplele CERN și ale întreprinderii comune pentru calculul european de înaltă performanță (EuroHPC) evidențiază importanța coordonării atunci când se dezvoltă proiecte mari de infrastructură C&A;I.

Sursă: Comisia Europeană, 2024. Conform Eurostat și OCDE.

Figura 6: Sursă statală versus sursă federală de finanțare a cercetării și dezvoltării în UE și SUA

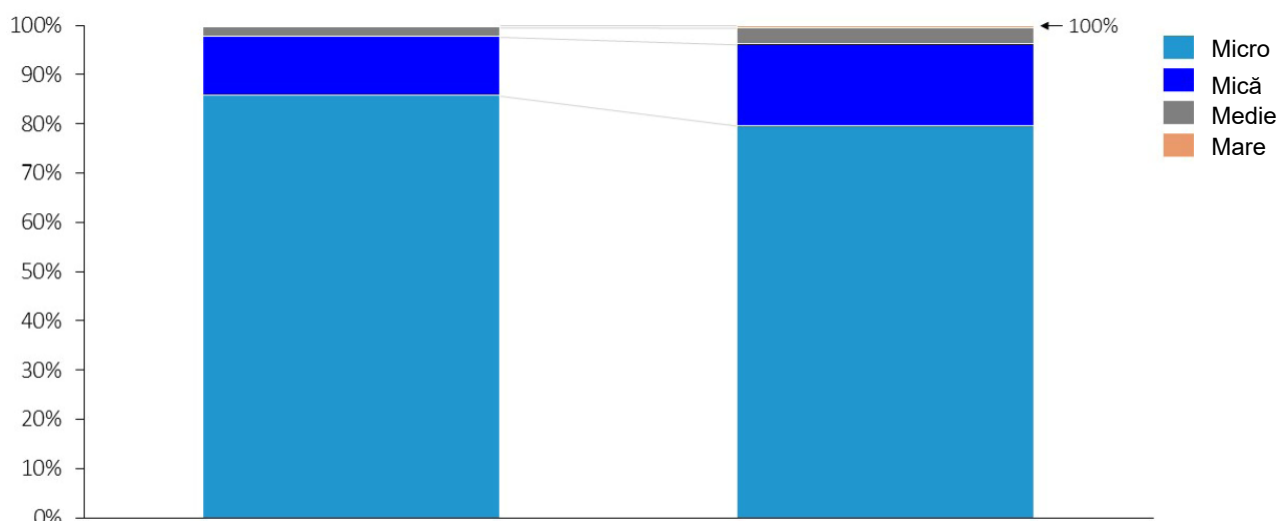
Fragmentarea pieței unice împiedică întreprinderile inovatoare care ajung în etapa de creștere să se extindă în UE, ceea ce, la rândul său, reduce cererea de finanțare. Decalajul enorm în ceea ce privește finanțarea pentru extindere în UE în raport cu SUA [a se vedea figura 3] este adesea atribuit unei piețe de capital mai mici din Europa și unui sector al capitalului de risc mai puțin dezvoltat. Ponderea fondurilor globale de capital de risc colectate în UE este de doar 5 %, comparativ cu 52 % în SUA și 40 % în China. Cu toate acestea, cauzalitatea este probabil mai complexă: nivelurile mai scăzute de finanțare cu capital de risc din Europa reflectă niveluri mai scăzute ale cererii. Întrucât piața unică este fragmentată și incompletă în domeniile care contează pentru întreprinderile inovatoare, extinderea în UE oferă perspective de creștere mai slabe și necesită o finanțare mai redusă. Multe întreprinderi din UE cu un potențial ridicat de creștere preferă să solicite finanțare de la capitalul de risc din SUA și să se extindă pe piața SUA, unde pot genera mai ușor o acoperire largă a pieței și pot obține profitabilitate mai rapid. Între 2008 și 2021, în Europa au fost înființate 147 de „unicorni” – întreprinderi nou-înființate care au continuat să fie evaluate la peste 1 miliard USD. 40 dintre aceștia și-au mutat sediul în străinătate, marea majoritate mutându-se la ASU.^x Lipsa potențialului de creștere în Europa este deosebit de relevantă pentru întreprinderile inovatoare bazate pe tehnologie și, cu atât mai mult, pentru cele bazate pe tehnologia profundă. De exemplu, 61 % din finanțarea globală totală pentru întreprinderile nou-înființate din domeniul IA este direcționată către întreprinderile din SUA, 17 % către cele din China și doar 6 % către cele din UE. În ceea ce privește informatica cuantică, întreprinderile din UE atrag doar 5 % din finanțarea privată la nivel mondial, în comparație cu o cotă de 50 % atrasă de întreprinderile din SUA.

Barierile de reglementare în calea extinderii sunt deosebit de împovărătoare în sectorul tehnologiei, în special pentru întreprinderile tinere [a se vedea capitolele privind inovarea, digitalizarea și tehnologiile avansate]. Barierele de reglementare limitează creșterea economică în mai multe moduri. În primul rând, procedurile complexe și costisitoare din cadrul sistemelor naționale fragmentate descurajează inventatorii să depună drepturi de proprietate intelectuală (DPI), împiedicând întreprinderile tinere să valorifice piața unică. În al doilea rând, poziția de reglementare a UE față de întreprinderile din domeniul tehnologiei împiedică inovarea: UE are în prezent aproximativ 100 de legi axate pe tehnologie^{xi} și peste 270 de autorități de reglementare active în rețelele digitale din toate statele membre. Multe acte legislative ale UE adoptă o abordare precaută, dictând ex ante practici comerciale specifice pentru a evita ex post riscurile potențiale. De exemplu, Legea privind IA impune cerințe de reglementare suplimentare pentru modelele de IA de uz general care depășesc un prag predefinit de putere de calcul – un prag pe care unele modele de ultimă generație îl depășesc deja. În al treilea rând, întreprinderile digitale sunt descurajate să desfășoare activități comerciale în întreaga UE prin intermediul filialelor, deoarece se confruntă cu cerințe eterogene, cu o proliferare a agențiilor de reglementare și cu o

„suprareglementare”¹⁰ a legislației UE de către autoritățile naționale. În al patrulea rând, limitările privind stocarea și prelucrarea datelor creează costuri ridicate de asigurare a conformității și împiedică crearea unor seturi de date integrate de mari dimensiuni pentru antrenarea modelelor de IA. Această fragmentare dezavantajează întreprinderile din UE în raport cu SUA, care se bazează pe sectorul privat pentru a construi seturi de date vaste, și cu China, care își poate mobiliza instituțiile centrale pentru agregarea datelor. Această problemă este agravată de faptul că aplicarea normelor UE în materie de concurență ar putea împiedica cooperarea intrasectorială. În cele din urmă, mai multe norme naționale diferite în domeniul achizițiilor publice generează costuri curente ridicate pentru furnizorii de servicii de cloud. Efectul net al acestei sarcini de reglementare este că numai întreprinderile mai mari – care sunt adesea stabilite în afara UE – au capacitatea financiară și stimulentele necesare pentru a suporta costurile de conformare. Întreprinderile tehnologice inovatoare tinere pot alege să nu își desfășoare deloc activitatea în UE.

Lipsa unei adevărate piețe unice împiedică, de asemenea, un număr suficient de întreprinderi din economia în ansamblu să ajungă la o dimensiune suficientă pentru a accelera adoptarea tehnologiilor avansate. Există numeroase obstacole care determină întreprinderile din Europa să „rămână mici” și să negligeze oportunitățile oferite de piața unică. Printre acestea se numără costul ridicat al respectării reglementărilor naționale eterogene, costul ridicat al respectării obligațiilor fiscale și costul ridicat al respectării reglementărilor care se aplică odată ce întreprinderile ating o anumită dimensiune. Prin urmare, UE are proporțional mai puține întreprinderi mici și mijlocii decât SUA și proporțional mai multe microîntreprinderi [a se vedea figura 7]. Cu toate acestea, există o legătură strânsă între dimensiunea întreprinderilor și adoptarea tehnologiei. Dovezile din SUA arată că adopția crește odată cu dimensiunea firmei pentru toate tehnologiile avansate^{xii}. De asemenea, în timp ce, în 2023, 30 % dintre întreprinderile mari din UE au adoptat IA, doar 7 % dintre IMM-uri au făcut același lucru.^{xiii} Dimensiunea permite adoptarea, deoarece companiile mai mari pot împărți costurile fixe ridicate ale investițiilor în IA peste venituri mai mari, pot conta pe un management mai calificat pentru a face schimbările organizaționale necesare și pot implementa IA mai productiv datorită seturilor de date mai mari. Cu alte cuvinte, o piață unică fragmentată dezavantajează întreprinderile din UE în ceea ce privește viteza de adoptare și difuzare a noilor aplicații de IA.

10 Suprareglementarea reglementară se referă la practica prin care guvernele sau autoritățile naționale depășesc cerințele minime stabilite de legislația Uniunii Europene atunci când o transpun în dreptul intern.

Notă: Nu include persoanele care desfășoară o activitate independentă. Datele UE se referă la următoarele sectoare: industria, construcțiile și serviciile de piață (cu excepția administrației publice și a apărării; securitatea socială obligatorie; activități ale organizațiilor membre). Pentru UE, pentru a exclude persoanele care desfășoară o activitate independentă, datele privind întreprinderile cu 0 angajați au fost utilizate ca indicator. Datele din SUA se referă la sectorul privat, care include agricultura, dar reprezintă aproximativ 1 % din totalul întreprinderilor. Datele pentru SUA se bazează pe primul trimestru al anului.

Sursă: Calculele BCE pe baza datelor Eurostat și ale Biroului de Statistică a Muncii

Concurența pentru puterea de calcul și lipsa investițiilor în conectivitate s-ar putea traduce în curând în blocaje digitale [a se vedea capitolul privind digitalizarea și tehnologiile avansate]. Formarea de noi modele de bază și construirea de aplicații IA integrate vertical necesită creșteri masive ale puterii de calcul, ceea ce declanșează o „cursă a cipurilor IA” la nivel mondial, cu cheltuieli uriașe. Aceasta este o cursă în care întreprinderile mai mici și mai puțin finanțate din UE se pot confrunța cu dificultăți în a concura. În principal din cauza puterii de calcul necesare, se estimează că costul formării modelelor de IA de frontieră a crescut cu un factor de 2-3 pe an în ultimii opt ani, ceea ce sugerează că formarea sistemelor de IA de generație următoare ar putea fi în curând la fel de costisitoare ca 1 miliard USD și ar putea ajunge la 10 miliarde USD până la sfârșitul deceniului.^{xiv} În același timp, implementarea IA va necesita conexiuni mai rapide, cu latență mai mică și mai sigure. Cu toate acestea, UE se află în spatele obiectivelor deceniului digital 2030 pentru implementarea fibrei optice și a tehnologiei 5G. Nivelurile de investiții necesare pentru a sprijini rețelele UE sunt estimate la aproximativ 200 de miliarde EUR pentru a asigura o acoperire completă la nivel de gigabit și 5G în întreaga UE. Cu toate acestea, investițiile pe cap de locuitor în Europa sunt semnificativ mai scăzute decât în alte economii majore [a se vedea figura 9]. Un motiv esențial pentru ratele mai scăzute ale investițiilor este piața fragmentată a Europei. De exemplu, există 34 de grupuri de operatori de rețele de telefonie mobilă în UE și doar câteva în SUA sau China, în parte deoarece UE și statele membre au avut tendința de a privi fuziunile din acest sector în mod negativ. Această fragmentare face ca costurile fixe ale investițiilor în rețele să fie relativ mai împovărătoare pentru operatorii din UE decât pentru întreprinderile de dimensiune continentală din SUA sau China. Fragmentarea îngreunează, de asemenea, valorificarea noilor tehnologii. În prezent, Europa nu are practic nicio prezență în tehnica de calcul la margine¹¹, în timp ce deschiderea serviciilor de rețea pentru dezvoltatorii și inovatorii terți care utilizează interfețe de protocol de aplicație (API) este împiedicată de lipsa de coordonare a standardelor.

¹¹ Edge computing se referă la distribuția sarcinilor de calcul pe noduri mai mici mai aproape de clienți, reducând transportul de date la distanțe mai mici. Întrucât UE construiește instalații de producție foarte automatizate care necesită o latență redusă și volume semnificative de date ghidate de IA, tehnica de calcul la margine pentru aplicațiile industriale ar putea permite mai bine performanța și ar putea reduce latența pentru robotica industrială conectată, menținând transferurile de date mai sigure. Deși deceniul digital stabilește obiectivul de a implementa cel puțin 10 000 de noduri periferice sigure și neutre din punct de vedere climatic până în 2030, în prezent există doar trei noduri de calcul periferic implementate comercial în UE.

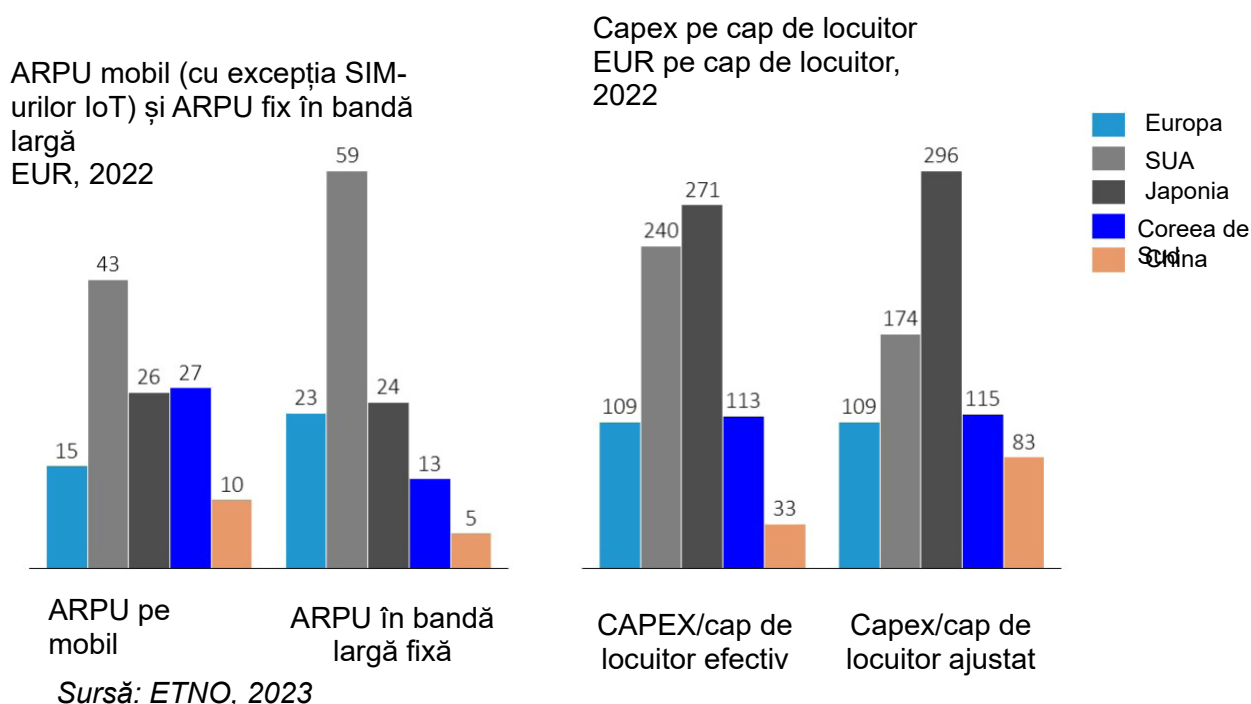

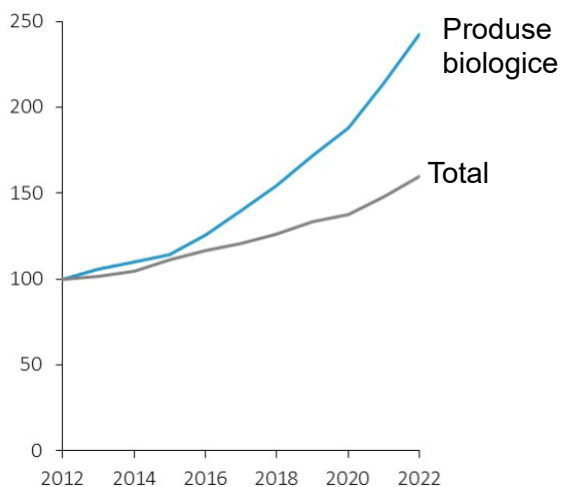
Figura 8: Venitul mediu lunar pe unitate și CAPEX pe cap de locuitor

Poziția UE în alte sectoare inovatoare, cum ar fi industria farmaceutică, este în scădere din cauza aceluiași provocări legate de nivelul scăzut al investițiilor în cercetare și inovare și de fragmentarea în materie de reglementare [a se vedea capitolul privind industria farmaceutică]. Deși sectorul farmaceutic din UE continuă să fie lider la nivel mondial în ceea ce privește comerțul măsurat în funcție de valoare, acesta rămâne în urmă pe cele mai dinamice segmente de piață și pierde din cota de piață în favoarea întreprinderilor cu sediul în SUA. Dintre primele zece cele mai vândute medicamente biologice în Europa în 2022, doar două au fost comercializate de societăți din UE, în timp ce șase au fost comercializate de societăți cu sediul în SUA [a se vedea figura 9]. UE se străduiește în special să își stabilească poziția în ceea ce privește produsele cu exclusivitate pe piață ca medicamente orfane¹² și medicamente pentru terapie avansată.¹³ La baza acestui decalaj emergent se află reducerea cheltuielilor pentru inovare. Cheltuielile totale ale sectorului public din UE pentru cercetare și inovare în sectorul farmaceutic se situează la mai puțin de jumătate din nivelul din SUA, în timp ce investițiile private totale ale UE în cercetare și inovare sunt cu aproximativ un sfert mai mari decât cele din SUA. Inovarea în UE este, de asemenea, împiedicată de un cadru de reglementare lent și complex, care este în prezent în curs de revizuire. În 2022, timpul mediu de aprobare a medicamentelor noi de către agențiile de reglementare din Europa a fost de 430 de zile, comparativ cu 334 de zile în SUA. În plus, accesul la datele privind sănătatea este una dintre condițiile prealabile pentru dezvoltarea IA în industria farmaceutică, dar este limitat de fragmentare. În special, deși RGPD conține opțiuni de utilizare a datelor pacienților pentru cercetarea în domeniul sănătății, adoptarea sa a fost inegală de la un stat membru la altul, împiedicând industria să valorifice o multitudine de date electronice disponibile.

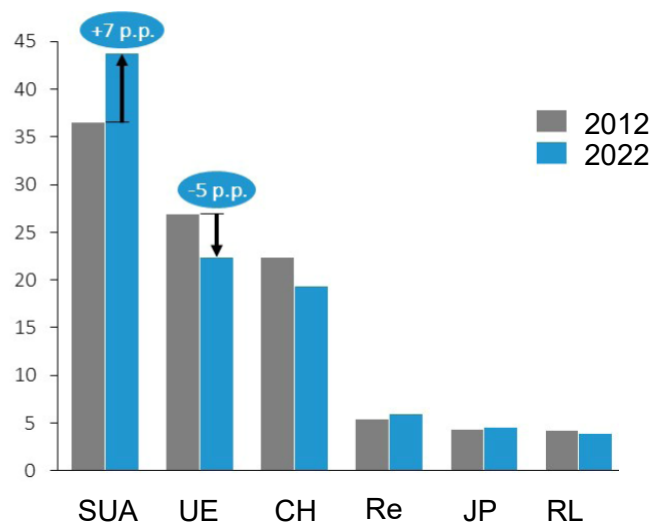
12 Medicamentele orfane sunt produse farmaceutice dezvoltate special pentru tratarea, prevenirea sau diagnosticarea bolilor sau afecțiunilor rare. Aceste medicamente sunt denumite „orfane” deoarece, în condiții normale de piață, companiile farmaceutice au puține stimulente financiare pentru a dezvolta și a comercializa produse destinate doar unui număr mic de pacienți. În prezent, 55% din medicamentele orfane sunt biologice.

13 Medicamentele pentru terapie avansată (ATMP) sunt medicamente inovatoare de uz uman care se bazează pe gene, țesuturi sau celule. Multe medicamente pentru terapie avansată sunt medicamente orfane.

Evoluția vânzărilor de produse farmaceutice în SEE 2012 indexată la 100

Cota de piață a produselor biologice vândute în SEE în funcție de originea societății vânzătoare

Notă: Pe baza datelor trimestriale IQVIA MIDAS® privind volumul vânzărilor pentru perioada 2012-2022, care reflectă estimări ale activității în lumea reală. Drepturi de autor IQVIA. Toate drepturile rezervate.

Date pentru piețele SEE (nu există date pentru CY, MT, IS și LI; date privind comerțul cu amănuntul numai pentru DK, EE, EL, LU, SI) și date CE (tabloul de bord R&D al JRC) pentru alocarea regională a întreprinderilor.

Sursă: Comisia Europeană.

Figura 9: Erodarea cotei de piață în segmentul cheie al produselor biologice

Un program de abordare a deficitului în materie de inovare

Europa trebuie să îmbunătățească condițiile pentru inovarea revoluționară prin abordarea deficiențelor din programele sale comune de cercetare și inovare; [a se vedea capitolul privind inovarea]. Raportul recomandă reformarea următorului program-cadru al UE pentru cercetare și inovare în ceea ce privește orientarea, alocarea bugetară, guvernanta și capacitatea financiară. În primul rând, programul ar trebui reorientat către un număr mai mic de priorități stabilite de comun acord. În al doilea rând, o parte mai mare din alocarea bugetară ar trebui alocată finanțării inovării disruptive și, pentru a utiliza în mod eficient această finanțare, CEI ar trebui să fie reformat pentru a deveni o veritabilă „agenție de tip ARPA”, sprijinind proiecte cu risc ridicat care au potențialul de a realiza progrese tehnologice revoluționare. În al treilea rând, guvernanta programului ar trebui să fie gestionată de manageri de proiect și de persoane cu experiență dovedită la frontiera inovării și, pentru a maximiza accesul întreprinderilor tinere și inovatoare, procesele de depunere a cererilor ar trebui să fie mai rapide și mai puțin birocratice. Organizarea programului ar trebui reproiectată și raționalizată pentru a deveni mai eficientă și bazată pe rezultate. În cele din urmă, cu condiția realizării de reforme, bugetul noului program-cadru ar trebui dublat, ajungând la 200 de miliarde EUR pe 7 ani.

În paralel, este necesară o mai bună coordonare a cercetării și inovării publice între statele membre. Ar trebui instituită o Uniune a cercetării și inovării, care să conducă la formularea în comun a unei strategii și politici europene comune în domeniul cercetării și inovării. Pentru a îmbunătăți coordonarea, UE ar putea promova un „plan de acțiune european pentru cercetare și inovare”, conceput de statele membre, împreună cu Comisia, comunitatea de cercetare și părțile interesate din sectorul privat.

De asemenea, este esențial să se stabilească și să se consolideze instituțiile academice europene în avangarda cercetării la nivel mondial. Consiliul European pentru Cercetare (CEC) a fost esențial pentru competitivitatea științei europene, dar multe propuneri promițătoare rămân nefinanțate din cauza lipsei de resurse financiare. Raportul recomandă dublarea sprijinului pentru cercetarea fundamentală prin intermediul CEC, sporind în mod semnificativ numărul beneficiarilor de granturi, fără a dilua suma pe care o primesc. În paralel, UE ar trebui să introducă un program „CEC pentru instituții” bazat pe excelență și foarte competitiv, pentru a furniza resursele necesare instituțiilor academice. Se propune, de asemenea, un nou regim pentru cercetătorii de talie mondială (funcția de „catedră UE”), pentru a atrage și a păstra cei mai buni cercetători universitari prin angajarea acestora în calitate de funcționari europeni. Acest regim ar trebui să fie sprijinit de un nou cadru al UE pentru finanțarea privată, care să permită universităților publice și centrelor de cercetare să elaboreze politici de compensare mai competitive pentru talentele de vârf și să ofere sprijin suplimentar pentru cercetare. Dincolo de instituțiile academice, sunt necesare o finanțare sporită și o coordonare mai strânsă pentru a dezvolta infrastructuri tehnologice și de cercetare de vârf la nivel mondial, atunci când este nevoie de scară.

Europa trebuie să faciliteze „inventatorii să devină investitori” și să faciliteze extinderea întreprinderilor de succes. UE ar trebui să devină la fel de atractivă pentru inventatori ca alte regiuni de vârf pentru inovare. Raportul recomandă o serie de măsuri de sprijinire a tranziției de la invenție la comercializare în Europa. În primul rând, pentru a depăși barierele birocratice din universități și din instituțiile de cercetare în ceea ce privește gestionarea drepturilor de proprietate intelectuală împreună cu cercetătorii lor, se recomandă un nou model de repartizare echitabilă și transparentă a redevențelor. În al doilea rând, pentru a reduce costurile de depunere a cererilor pentru întreprinderile tinere și pentru a oferi o protecție uniformă a proprietății intelectuale, se propune adoptarea brevetului unitar în toate statele membre ale UE. În al treilea rând, UE ar trebui să efectueze o evaluare aprofundată a impactului reglementării digitale și al altor reglementări asupra întreprinderilor mici, cu scopul de a exclude IMM-urile din reglementările pe care numai întreprinderile mari le pot respecta. În cele din urmă, UE ar trebui să sprijine creșterea rapidă pe piața europeană, oferind întreprinderilor nou-înființate inovatoare posibilitatea de a adopta un nou statut juridic la nivelul UE („societatea europeană inovatoare”). Acest statut ar oferi întreprinderilor o identitate digitală unică, valabilă în întreaga UE și recunoscută de toate statele membre. Aceste societăți ar avea acces la o legislație armonizată privind dreptul societăților comerciale și insolvența, precum și la câteva aspecte-cheie ale dreptului muncii și ale impozitării, care ar deveni treptat mai ambițioase, și ar avea dreptul de a înființa filiale în întreaga UE fără a fi încorporate separat în fiecare stat membru.

Este necesar un mediu de finanțare mai bun pentru inovarea disruptivă, întreprinderile nou-înființate și întreprinderile în curs de extindere, deoarece barierele din calea creșterii pe piețele europene sunt eliminate [a se vedea capitolele privind inovarea și investițiile]. Deși întreprinderile cu creștere puternică pot obține, de regulă, finanțare de la investitori internaționali, există motive întemeiate pentru a dezvolta în continuare ecosistemul de finanțare în Europa. Inovarea într-un stadiu foarte incipient ar beneficia de pe urma

unui grup mai mare de investitori providențiali. Asigurarea unui capital local suficient pentru finanțarea întreprinderilor în curs de extindere ar concentra efectele de propagare ale inovării în Europa. Creșterea atractivității piețelor bursiere europene pentru ofertele publice inițiale ar îmbunătăți opțiunile de finanțare pentru fondatori, încurajând intensificarea activității întreprinderilor nou-înființate în UE. Pentru a genera o creștere semnificativă a finanțării prin capitaluri proprii și prin îndatorare disponibile pentru întreprinderile nou-înființate și pentru cele în curs de extindere, raportul propune următoarele măsuri. În primul rând, extinderea stimulentei pentru „îngerii” întreprinderilor și investitorii de capital inițial. În al doilea rând, să evalueze dacă sunt necesare modificări suplimentare ale cerințelor de capital în temeiul Directivei Solvabilitate II, care stabilește norme privind adecvarea capitalului pentru societățile de asigurare, și să emită orientări pentru planurile de pensii ale UE, cu scopul de a stimula investițiile instituționale în societăți inovatoare din anumite subsectoare. În al treilea rând, majorarea bugetului Fondului european de investiții (FEI), care face parte din Grupul BEI și oferă finanțare IMM-urilor, îmbunătățirea coordonării dintre FEI și CEI și, în cele din urmă, raționalizarea mediului de finanțare cu capital de risc în Europa. În cele din urmă, extinderea mandatului Grupului BEI pentru a permite coinvestițiile în întreprinderi care necesită volume mai mari de capital, permițându-i, în același timp, să își asume mai multe riscuri pentru a contribui la atragerea investitorilor privați.

UE are o oportunitate unică de a reduce costul implementării IA prin creșterea capacității de calcul și prin punerea la dispoziție a rețelei sale de calculatoare de înaltă performanță [a se vedea capitolul privind digitalizarea și tehnologiile avansate]. De la lansarea întreprinderii comune Euro-HPC în 2018, UE a creat o infrastructură publică de mari dimensiuni pentru capacitatea de calcul situată în șase state membre, care este unică la nivel mondial. Trei dintre supercomputerele sale se află în top zece la nivel mondial, iar lansarea a două computere exascale este planificată. Deși, până în prezent, această capacitate a fost utilizată în principal pentru cercetarea științifică, Comisia o deschide treptat pentru întreprinderile nou-înființate din domeniul IA, pentru IMM-uri și pentru comunitatea mai largă a IA. Raportul recomandă valorificarea acestei inițiative prin creșterea semnificativă a capacității de calcul dedicate formării și dezvoltării algoritmice a modelelor de IA în centrele HPC. În același timp, UE ar trebui să finanțeze extinderea Euro-HPC la capacități suplimentare de cloud și stocare pentru a sprijini formarea în domeniul IA în mai multe locații. Ar trebui dezvoltat un „model de IA federat” bazat pe cooperarea dintre infrastructurile publice și private pentru a furniza energie de formare în domeniul IA și servicii de cloud pentru a spori scara competitivă a UE. Pentru a contribui la finanțarea resurselor suplimentare investite în rețea, se recomandă crearea unui cadru la nivelul UE care să permită „capitalului de calcul” din sectorul public să fie furnizat IMM-urilor inovatoare în schimbul unor beneficii financiare. De exemplu, instalațiile publice de calcul de înaltă performanță sau centrele de cercetare ar putea oferi capacitate de calcul gratuită în schimbul opțiunilor de capital, al redevențelor sau al dividendelor care urmează să fie reinvestite în capacitate și întreținere.

UE ar trebui să promoveze coordonarea intersectorială și schimbul de date pentru a accelera integrarea IA în industria europeană. Dezvoltarea unor verticale ale IA depinde de colaborarea actorilor industriali cu cercetătorii din domeniul IA și cu sectorul privat pentru a permite definirea problemelor în diferite sectoare. De exemplu, pentru a descoperi dacă un produs inovator poate fi dezvoltat de o fabrică care utilizează un geamăn digital bazat pe IA, este necesară replicarea fabricii, a roboților, a proceselor acesteia și suprapunerea unui algoritm IA. Pentru a facilita această cooperare, întreprinderile din UE ar trebui încurajate să participe la un „plan de priorități verticale în domeniul IA”. Scopul acestui plan ar fi de a accelera dezvoltarea IA în cele zece sectoare strategice în care modelele de afaceri ale UE vor beneficia cel mai mult de introducerea rapidă a IA (automobile, producție avansată și robotică, energie, telecomunicații, agricultură, industria aerospațială, apărare, prognoză de mediu, farmacie și asistență medicală). Întreprinderile care participă la plan ar beneficia de finanțare din partea UE pentru dezvoltarea de modele și de un set specific de derogări în ceea ce privește concurența și experimentarea IA. În special, pentru a depăși lipsa unor seturi mari de date în UE, formarea modelelor ar trebui să fie alimentată cu date furnizate în mod liber de mai multe întreprinderi din UE dintr-un anumit sector. Aceasta ar trebui să fie sprijinită în cadre cu sursă deschisă, protejate de aplicarea normelor antitrust de către autoritățile de concurență. Experimentarea ar trebui încurajată prin deschiderea, coordonarea și armonizarea la nivelul UE a „regimurilor de spațiu de testare în domeniul IA” naționale pentru întreprinderile care participă la plan. Aceste „cutii de nisip” experimentale ar permite evaluări periodice ale obstacolelor în materie de reglementare care decurg din legislația UE sau din legislația națională și ar oferi feedback autorităților de reglementare din partea întreprinderilor private și a centrelor de cercetare.

Având în vedere poziția dominantă a furnizorilor din SUA, UE trebuie să găsească o cale de mijloc între promovarea industriei sale interne de cloud și asigurarea accesului la tehnologiile de care are nevoie. Este prea târziu ca UE să încerce să dezvolte provocări sistematice la adresa principalilor furnizori de servicii de cloud din SUA: nevoile de investiții implicate sunt prea mari și ar deturna resursele de la sectoarele și întreprinderile în care perspectivele inovatoare ale UE sunt mai bune. Cu toate acestea, din motive de suveranitate europeană, UE ar trebui să se asigure că dispune de o industrie internă competitivă care să poată

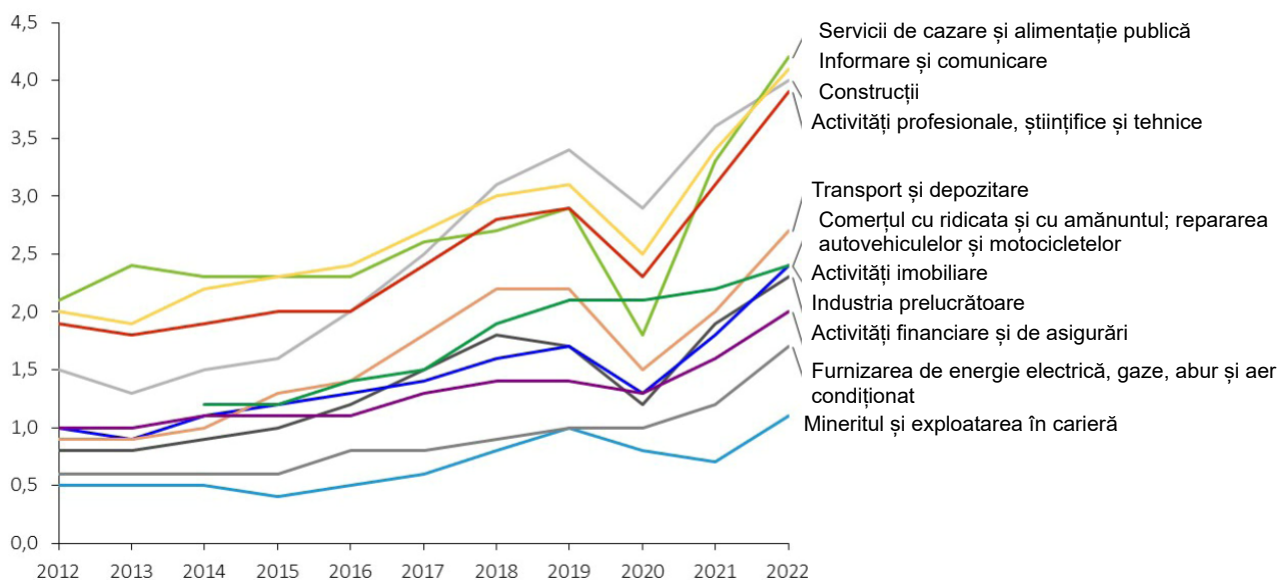
satisface cererea de soluții de tip „cloud suveran”. Pentru a atinge acest obiectiv, raportul recomandă adoptarea unor politici de securitate a datelor la nivelul UE pentru colaborarea dintre furnizorii de servicii de cloud din UE și din afara UE, care să permită accesul la cele mai recente tehnologii de cloud ale hyperscalerelor din SUA, menținând în același timp criptarea, securitatea și serviciile restricționate pentru furnizorii de încredere din UE. În același timp, UE ar trebui să legislaze standarde obligatorii pentru achizițiile publice, asigurând astfel condiții de concurență echitabile pentru întreprinderile din UE față de actorii mai mari din afara UE. În afara segmentelor de piață „suverane”, se recomandă negocierea unei „piețe transatlantice digitale” cu bariere reduse, care să garanteze securitatea lanțului de aprovizionare și oportunitățile comerciale pentru întreprinderile tehnologice din UE și SUA în condiții echitabile și egale. Pentru ca aceste oportunități să devină la fel de atractive în afara marilor întreprinderi din domeniul tehnologiei, IMM-urile de pe ambele maluri ale Atlanticului ar trebui să beneficieze de aceeași relaxare a sarcinilor de reglementare pentru întreprinderile mici propusă mai sus.

Facilitarea consolidării în sectorul telecomunicațiilor este necesară pentru a obține rate mai mari de investiții în conectivitate [a se vedea capitolele privind digitalizarea și tehnologiile avansate, precum și politica în domeniul concurenței]. Inițiativa fundamentală este modificarea poziției UE față de scară și consolidarea operatorilor de telecomunicații pentru a realiza o adevărată piață unică, fără a sacrifica bunăstarea consumatorilor și calitatea serviciilor. Pentru a încuraja consolidarea, raportul recomandă definirea piețelor telecomunicațiilor la nivelul UE – spre deosebire de nivelul statelor membre – și creșterea ponderii angajamentelor în materie de inovare și investiții în normele UE privind compensarea fuziunilor. Reglementarea ex ante la nivel național ar trebui redusă în favoarea aplicării ex post a normelor în materie de concurență în cazurile de abuz de poziție dominantă. Se propune, de asemenea, armonizarea normelor și proceselor de acordare a licențelor de spectru la nivelul UE și orchestrarea caracteristicilor de proiectare a licitațiilor la nivelul UE pentru a contribui la crearea unei scări. Pentru a se asigura că actorii din UE rămân în avangarda noilor evoluții tehnologice, se recomandă înființarea unui organism la nivelul UE, cu participare public-privată, care să elaboreze standarde tehnice omogene pentru implementarea interfețelor de programare a aplicațiilor (API) de rețea și a tehnicii de calcul la margine, așa cum s-a întâmplat în cazul roamingului în anii 1990. Pentru a spori capacitatea operatorilor din UE de a investi în aceste tehnologii, se recomandă sprijinirea partajării investițiilor comerciale între proprietarii de rețele și platformele online foarte mari care utilizează masiv rețelele de date ale UE, dar nu contribuie la finanțarea acestora.

Susținerea și extinderea activității de cercetare și inovare vor fi, de asemenea, esențiale pentru sectoarele-cheie de producție, cum ar fi industria farmaceutică [a se vedea capitolul privind industria farmaceutică]. Deschiderea utilizării secundare a datelor privind sănătatea în scopuri de cercetare are un potențial semnificativ de a ancora activitățile de cercetare și inovare în domeniul farmaceutic în cadrul UE. Prin urmare, raportul recomandă accelerarea digitalizării sistemelor de sănătate și a spațiului european al datelor privind sănătatea (EHDS), realizată prin sprijinirea la nivelul UE a investițiilor naționale care facilitează accesul la dosarele electronice de sănătate și schimbul de astfel de dosare. În plus, se propune extinderea în continuare a capacităților de secvențiere a genomului în UE și prezentarea unui plan strategic după 2026, pe baza inițiativei europene 1+ milioane de genomuri. Pentru a maximiza oportunitățile oferite de spațiul european al datelor privind sănătatea, va fi important să se ofere orientări clare și în timp util cu privire la utilizarea IA în ciclul de viață al medicamentelor, în special analiza datelor clinice „brute” transmise Agenției Europene pentru Medicamente și a datelor colectate în scopuri de farmacovigilență. În paralel, autoritățile de reglementare ar trebui să vizeze creșterea atractivității UE pentru desfășurarea studiilor clinice intervenționale și accelerarea accesului la piețe pentru medicamentele noi. Aceste obiective pot fi sprijinite, printre altele, prin revizuirea normelor pentru studiile care combină medicamentele cu dispozitivele medicale și prin aplicarea IA și prin raționalizarea orientărilor oferite industriei de către diferite agenții cu privire la nevoile medicale nesatisfăcute, la conceperea studiilor clinice și la utilizarea dovezilor din lumea reală. În cele din urmă, pentru a compensa deficitul de finanțare în domeniul farmaceutic, finanțarea UE ar trebui să fie reorientată către dezvoltarea unui număr limitat de centre de inovare de talie mondială în domeniul științelor vieții pentru medicamentele pentru terapie avansată. Sectorul farmaceutic ar beneficia, de asemenea, de propunerile de finanțare a inovării.

Eliminarea lacunelor în materie de competențe

Europa se confruntă cu lacune în materie de competențe în întreaga economie, consolidate de scăderea forței de muncă [a se vedea capitolul privind competențele]. Economia europeană se caracterizează prin deficite persistente de competențe în mai multe sectoare și ocupații, atât pentru lucrătorii cu un nivel scăzut de calificare, cât și pentru cei cu un nivel ridicat de calificare [a se vedea figura 10]. Aproximativ un sfert dintre întreprinderile europene s-au confruntat cu dificultăți în găsirea de angajați cu competențele adecvate, în timp ce o altă jumătate raportează unele dificultăți. 77 % dintre întreprinderile din UE raportează că nici măcar angajații nou recrutați nu au competențele necesare. Competențele lipsesc, de asemenea, la nivel managerial. Adoptarea inegală a practicilor de gestionare de bază – în special a celor necesare pentru gestionarea capitalului uman – este probabil responsabilă pentru adoptarea lentă a TIC în UE la sfârșitul anilor 1990 și în anii 2000, în special în rândul microîntreprinderilor și al întreprinderilor mici.¹⁴ Deși provocările legate de deficitul de competențe sunt larg răspândite în economiile avansate, necesitatea de a le aborda este deosebit de acută în UE. Perturbările demografice implică o scădere a forței de muncă în Europa, în timp ce se preconizează că populația SUA se va extinde în următoarele decenii. În acest context, este esențială o strategie europeană de abordare a lacunelor în

Sursă: Eurostat

Figura 10: Deficitul de competențe în UE Rata locurilor de muncă vacante (% din totalul posturilor)

materie de competențe, axată pe toate etapele educației. Multe dintre lacunele în materie de competențe pot fi urmărite din cauza utilizării insuficiente a talentelor existente, după cum o demonstrează disparitățile de gen profunde în unele ocupații.

Deficitul de competențe acționează ca o barieră în calea inovării și a adoptării tehnologiei și ar putea împiedica, de asemenea, decarbonizarea. Europa produce talente de înaltă calitate în domeniile științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM), dar oferta lor este limitată. UE are aproximativ 850 de absolvenți STIM la un milion de locuitori pe an, comparativ cu peste 1 100 în SUA. În plus, rezerva de talente a UE este epuizată de exodul creierelor în străinătate din cauza oportunităților mai numeroase și mai bune de ocupare a forței de muncă în altă parte. De asemenea, lipsesc competențele necesare pentru a difuza mai rapid tehnologiile digitale în economie și pentru a le permite lucrătorilor să se adapteze la schimbările pe care le vor aduce aceste tehnologii. Aproape 60 % dintre întreprinderile din UE declară că lipsa competențelor reprezintă un obstacol major în calea investițiilor, iar o proporție similară raportează dificultăți în recrutarea de specialiști în domeniul TIC. În același timp, lucrătorii europeni sunt, în general, nepregătiți să profite de digitalizarea pe scară largă a muncii: aproximativ 42 % dintre europeni nu dispun de competențe digitale de bază, inclusiv 37 % dintre cei care fac parte din forța de muncă.¹⁵ Decarbonizarea va necesita, de asemenea, noi seturi de competențe și

¹⁴ A se vedea, printre altele, Bloom, Sadun și Van Reenen (2012) și Schivardi și Schmitz (2020) pentru dovezi privind variația practicilor manageriale între țări și impactul acestora asupra productivității agregate.

¹⁵ Deceniul digital al UE și-a propus ca, până în 2030, 80 % dintre europenii de vârstă activă să aibă competențe digitale de bază.

profiluri profesionale. Ratele locurilor de muncă vacante pentru producția de tehnologii curate în UE s-au dublat între 2019 și 2023, 25 % dintre întreprinderile din UE raportând deficite de forță de muncă în al treilea trimestru al anului 2023. Este probabil ca deficitul de lucrători cu înaltă calificare să se agraveze în timp. Previzuniile pentru 2035 indică faptul că deficitul de forță de muncă va fi cel mai pronunțat în cazul ocupațiilor cu înaltă calificare, nemanuale – și anume cele care necesită un nivel ridicat de educație – determinate de nevoile de înlocuire ca urmare a pensionărilor și a evoluției cererii de pe piața forței de muncă.

Oferta insuficientă de competențe în Europa se datorează declinului sistemelor de educație și formare, care nu reușesc să pregătească forța de muncă pentru schimbările tehnologice. Nivelul de instruire în UE – măsurat prin scorurile PISA ale OCDE – este în scădere. Pozițiile de lider din rapoartele PISA recente sunt dominate de țările asiatice, în timp ce Europa a înregistrat un declin fără precedent. Această tendință descendentă se referă atât la cifrele medii, cât și la cele mai bune performanțe: în 2022, doar 8 % dintre studenții din UE au atins un nivel ridicat de competență în matematică și 7 % în citire și științe, astfel cum au fost măsurate prin scorurile standardizate PISA. Deși numărul absolvenților STIM este în creștere, ritmul nu este suficient pentru a ține pasul cu creșterea cererii de locuri de muncă în domeniile STIM, iar disparitățile de gen mari sunt evidente: Există aproape de două ori mai mulți masculi decât femele. Performanțele slabe se extind, de asemenea, la învățarea în rândul adulților, împiedicând posibilitatea recalificării pentru a adapta piața forței de muncă la tehnologiile avansate. Participarea la educația și formarea adulților este relativ scăzută în general și variază semnificativ pe teritoriul UE. De exemplu, doar 37 % dintre adulți au participat la cursuri de formare în 2016, iar această rată nu a crescut de atunci. Pentru a atinge obiectivul ca cel puțin 60 % dintre adulți să participe la activități de formare în fiecare an, stabilit în Agenda europeană pentru competențe 2020, ar trebui să beneficieze de formare încă aproximativ 50 de milioane de lucrători. O situație similară afectează formarea profesională, care variază foarte mult în ceea ce privește calitatea și eficacitatea sa în cadrul UE.

Deși educația și formarea sunt o competență națională, investițiile UE au dat rezultate relativ slabe. În cadrul actualului buget al UE, aproximativ 64 de miliarde EUR sunt cheltuite pentru investiții în competențe, dar rezultatele au fost limitate. Acest eșec se datorează mai multor factori. În primul rând, lipsa de voință în rândul statelor membre, care sunt responsabile pentru politicile în materie de competențe, de a merge dincolo de formele ușoare de coordonare. În al doilea rând, implicarea insuficientă a industriei în dezvoltarea competențelor specifice locurilor de muncă. În al treilea rând, investițiile UE în competențe suferă din cauza lipsei de evaluări sistematice, împiedicând învățarea cu privire la eficacitatea strategiilor alternative și perfecționarea intervențiilor. În al patrulea rând, eforturile colective de îmbunătățire a competențelor sunt împiedicate de o utilizare insuficientă a „informațiilor privind competențele”, ceea ce înseamnă informații fiabile, granulare și comparabile privind nevoile în materie de competențe, stocurile existente și fluxurile dorite în interiorul statelor membre și între acestea. Aceste informații sunt esențiale pentru evaluarea și previzionarea lacunelor existente în materie de competențe între sectoare și regiuni și pentru direcționarea adecvată a politicilor și a cheltuielilor. Deși au devenit disponibile noi surse de informații și metodologii, utilizarea efectivă a datelor granulare privind competențele pentru elaborarea politicilor rămâne scăzută și inegală atât între instituțiile UE, cât și între statele membre individuale.

UE ar trebui să își revizuiască abordarea în materie de competențe, făcând-o mai strategică, mai orientată spre viitor și mai axată pe deficitele emergente de competențe. Raportul recomandă, în primul rând, ca UE și statele membre să își consolideze utilizarea informațiilor privind competențele prin utilizarea mult mai intensă a datelor pentru a înțelege lacunele existente în materie de competențe și pentru a acționa cu privire la acestea. În al doilea rând, sistemele de educație și formare trebuie să devină mai receptive la nevoile în schimbare în materie de competențe și la lacunele în materie de competențe identificate de informațiile privind competențele. Programele de învățământ trebuie revizuite în consecință, implicând, de asemenea, angajatorii și alte părți interesate. În al treilea rând, pentru a maximiza capacitatea de inserție profesională, ar trebui introdus un sistem comun de certificare, astfel încât competențele dobândite prin programe de formare să fie ușor de înțeles de către potențialii angajatori din întreaga UE. În al patrulea rând, programele UE dedicate educației și competențelor ar trebui reprojectate, astfel încât finanțarea alocată să poată avea un impact mult mai mare. Pentru a îmbunătăți eficiența și scalabilitatea investițiilor în competențe, plata fondurilor UE ar trebui să fie însoțită de o responsabilitate mai strictă și de o evaluare a impactului. În paralel, se propune adoptarea unor intervenții specifice pentru a aborda cele mai acute deficite de competențe tehnice și STIM. Este necesar să se pună un accent deosebit pe învățarea în rândul adulților, care va fi esențială pentru actualizarea competențelor lucrătorilor pe tot parcursul vieții lor. În acest sens, formarea profesională necesită, de asemenea, o reformă amplă în întreaga UE. Sectoarele specifice (lanțurile valorice strategice) sau competențele specifice (atât capacitățile lucrătorilor, cât și cele manageriale) vor necesita intervenții specifice complementare. De exemplu, se propune lansarea unui nou program de achiziție de competențe tehnologice pentru a atrage talente din domeniul tehnologiei din afara UE, adoptat la nivelul UE și cofinanțat de Comisie și de statele membre. Acest

program ar combina un nou program de vize la nivelul UE pentru studenți, absolvenți și cercetători în domenii relevante pentru a stimula aflusul, un număr mare de burse academice ale UE, în special în domeniile STIM, și stagii pentru studenți și contracte pentru absolvenți cu centre de cercetare și instituții publice participante din întreaga UE, păstrând competențele în Europa în faza incipientă a carierei cercetătorilor.

ENDNOTES

- i [Bergeaud, A., și Verluise, C. „Anew dataset to study a century of innovation in Europe and in the US” \(Un nou set de date pentru a studia un secol de inovare în Europa și în SUA\)](#), Research Policy, 53(1), 10490, 2024.
- ii De exemplu, a se vedea Acemoglu, D., „[The Simple Macroeconomics of AI](#)”, MIT, 5 aprilie 2024.
- iii [European Tech Insights \(Perspective tehnologice europene\)](#), 2023.
- iv Albanesi, S., Dias da Silva, A., Jimeno, J. F., Lamo, Ana., Wabitsch, A. „New technologies and jobs in E” (Noi tehnologii și locuri de muncă în E).
- v Eloundou, T., Manning, S., Mishkin, P. și Rock, D., „GPTs are GPTs: An Early Look at the Labour Market Impact Potential of Large Language Models”, document de lucru, 2023.
- vi Brynjolfsson, E., Li, D. și Raymond, L. R., „Generative AI at Work”, NBER Working Paper No. 31161, 2023.
- vii Hanzl-Weiss, D., & Stehrer, R., „Dinamica investițiilor productive și decalajele dintre Statele Unite și țările UE”, Documentul de lucru al Băncii Europene de Investiții privind economia, 2024/01, 2024.
- viii Fuest, C., Gros, D., Mengel, P.-L., Presidente, G., și Tirole, J., „[How to Escape the Middle Technology Trap: Politica UE în domeniul inovării](#)”, Raportul de politică al EconPol, 2024.
- ix Myers, K. și Lanahan, L., Estimating [Spillovers from Publicly Funded R&D: Evidence from the US Department of Energy](#)”, American Economic Review, vol. 112, nr. 7, iulie 2022.
- x Testa, G., Compano, R., Correia, A. și Rückert, E., „[In search of EU unicorns: What do we know about them](#)”, EUR 30978 EN, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2022.
- xi Bruegel, [EU Digital Policy Overview \(Prezentare generală a politicii digitale a UE\)](#), fișă informativă Bruegel, 2024.
- xii Acemoglu, D., et al, „[Robot and automation: Noi perspective din microdate: Adoptarea tehnologiei avansate: Selection or Causal Effects?](#)”, AEA Papers and Proceedings, 113: 210-214, 2023.
- xiii Comisia Europeană, Eurostat, [Digitalisation in Europe – 2024 edition \(Digitalizarea în Europa – ediția 2024\)](#), Publicație interactivă, 2024.
- xiv <https://epochai.org/blog/how-much-does-it-cost-to-train-frontier-ai-models>

3. Un plan comun de decarbonizare și competitivitate

Costurile ridicate ale energiei în Europa reprezintă un obstacol în calea creșterii, în timp ce lipsa capacității de producție și a rețelei ar putea împiedica răspândirea tehnologiei digitale și electrificarea transporturilor. Estimările Comisiei sugerează că prețurile ridicate la energie din ultimii ani au avut un impact asupra creșterii potențiale în Europa.ⁱ De asemenea, prețurile energiei continuă să afecteze sentimentul investițiilor corporative într-o măsură mult mai mare decât în alte economii importante. Aproximativ jumătate dintre întreprinderile europene consideră costurile energiei ca fiind un impediment major în calea investițiilor – cu 30 de puncte procentuale mai mari decât întreprinderile din SUA.ⁱⁱ Industriile mari consumatoare de energie (EII) au fost cel mai grav afectate: producția a scăzut cu 10-15 % din 2021, iar compoziția industriei europene se schimbă, odată cu creșterea importurilor din țări cu costuri mai mici la energie. Prețurile energiei au devenit, de asemenea, mai volatile, crescând prețul acoperirii riscurilor și sporind incertitudinea deciziilor de investiții. Fără o creștere semnificativă a capacității de producție și de rețea, Europa s-ar putea confrunta, de asemenea, cu limitări în ceea ce privește digitalizarea producției, deoarece formarea și funcționarea modelelor de IA și întreținerea centrelor de date sunt foarte mari consumatoare de energie. Centrele de date sunt responsabile în prezent pentru 2,7 % din cererea de energie electrică a UE, dar se preconizează că, până în 2030, consumul lor va crește cu 28 %.

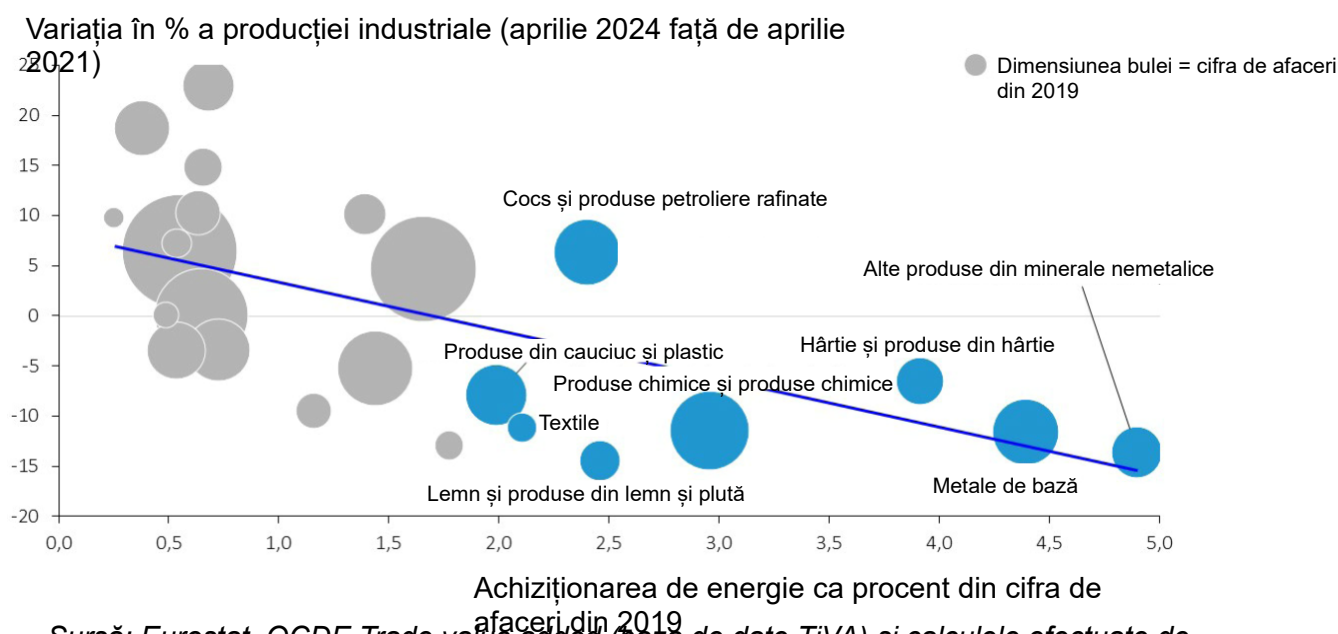
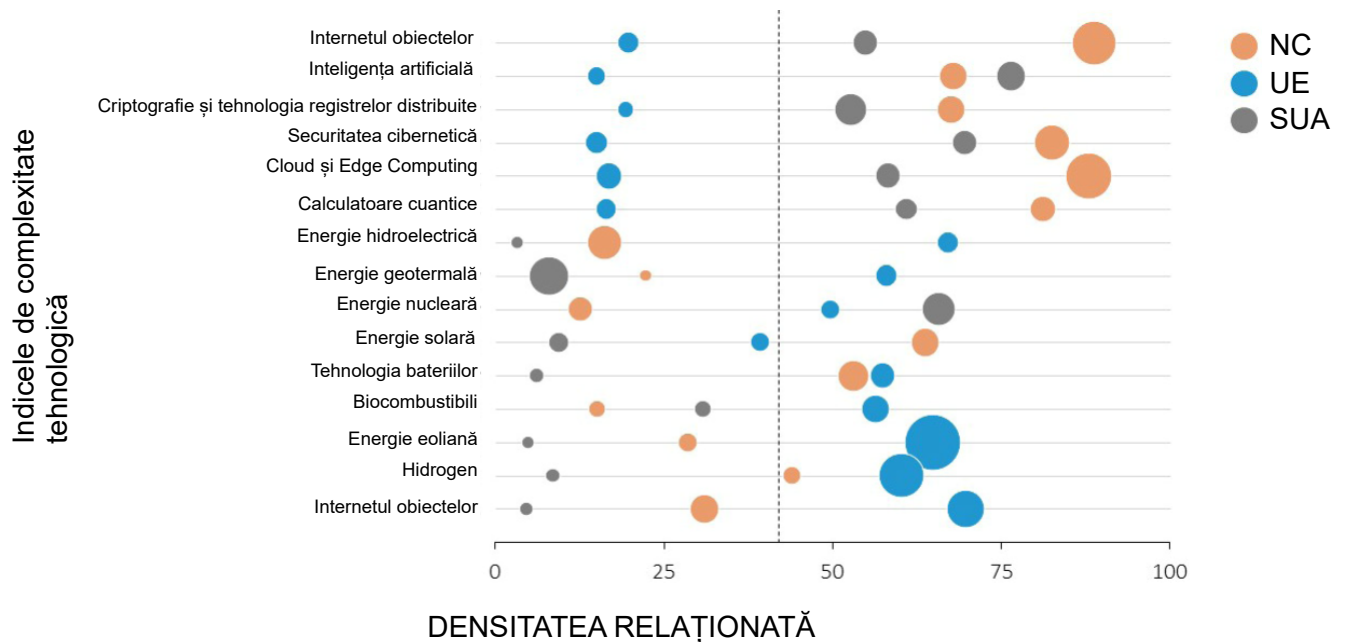

Figura 1: Provocări în materie de producție mari consumatoare de energie

Obiectivele de decarbonizare ale UE sunt, de asemenea, mai ambițioase decât cele ale concurenților săi, creând costuri suplimentare pe termen scurt pentru industria europeană. UE a instituit o legislație obligatorie pentru a reduce emisiile de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55 % până în 2030, comparativ cu nivelurile din 1990. În schimb, SUA și-a stabilit un obiectiv neobligatoriu de reducere cu 50-52 % a emisiilor sub nivelurile din 2005 (mai ridicate) până în 2030, în timp ce China își propune ca emisiile sale de dioxid de carbon să atingă nivelul maxim până la sfârșitul deceniului. Aceste diferențe creează nevoi masive de investiții pe termen scurt pentru întreprinderile din UE, cu care concurenții lor nu se confruntă. Pentru cele mai mari patru IIE

(produse chimice, metale de bază, minerale nemetalice și hârtie), se preconizează că decarbonizarea va costa în total 500 de miliarde EUR în următorii 15 ani, în timp ce pentru părțile „cel mai greu de decarbonizat” ale sectorului transporturilor (maritim și aerian), nevoile de investiții se ridică la aproximativ 100 de miliarde EUR în fiecare an în perioada 2031-2050. UE este, de asemenea, singura regiune importantă din lume care a introdus un preț semnificativ al CO2. Acest factor de cost are o importanță limitată în măsura în care producția industrială grea a fost acoperită în mare parte de certificate gratuite în cadrul schemei de comercializare a certificatelor de emisii (ETS). Cu toate acestea, aceste certificate vor fi eliminate treptat odată cu introducerea mecanismului de ajustare la frontieră în funcție de carbon (CBAM).

Decarbonizarea oferă Europei ocazia de a reduce prețurile la energie și de a-și asuma rolul de lider în domeniul tehnologiilor curate („tehnologie curată”), devenind, în același timp, mai sigură din punct de vedere energetic. Decarbonizarea sistemului energetic al Europei implică utilizarea masivă a surselor de energie curată, cu costuri marginale de producție scăzute, cum ar fi sursele regenerabile de energie și energia nucleară. Anumite regiuni ale UE sunt înzestrate cu un potențial ridicat de surse regenerabile de energie competitive din punctul de vedere al costurilor: de exemplu, energia solară în sudul Europei și energia eoliană în nord și sud-est. Utilizarea energiei din surse regenerabile în Europa este deja în creștere, ajungând la aproximativ 22 % din consumul final brut de energie al UE în 2023, comparativ cu 14 % în China și 9 % în SUA. În același timp, Europa are un puternic potențial inovator pentru a răspunde cererii interne și mondiale în creștere de soluții energetice curate. Deși Europa este slabă în ceea ce privește inovarea digitală, ea este lider în domeniul inovării în domeniul tehnologiilor curate [a se vedea figura 2]. Aceasta prezintă oportunități: potrivit Agenției Internaționale a Energiei (AIE), peste o treime din reducerile necesare ale emisiilor de CO2 la nivel mondial în 2050 se bazează pe tehnologii aflate în prezent în faza de demonstrație sau de prototipⁱⁱⁱ. Electrificarea sistemului energetic european va fi, de asemenea, un factor de creștere pentru sectorul transporturilor durabile din UE. Întreprinderile din UE sunt pioniere în alte subsectoare ale transportului durabil. De exemplu, UE deține 60 % din brevetele cu valoare ridicată la nivel mondial și ocupă primul loc în clasamentul mondial al celor mai inovatoare întreprinderi în ceea ce privește combustibilii cu emisii scăzute de dioxid de carbon, care sunt esențiali pentru decarbonizarea transportului aerian și maritim pe termen mediu și, eventual, și pentru vehiculele grele.

Observații: Rezultatele se bazează pe o analiză a datelor privind brevetele pentru a înțelege complexitatea și potențialul de specializare în diferite domenii tehnologice. Pe axa y, tehnologiile sunt clasificate în funcție de cât de avansate sau complexe sunt, cu scoruri cuprinse între 0 (mai puțin complexe) și 100 (mai complexe). Axa x (care arată densitatea de înrudire) reprezintă cât de ușor o țară poate construi un avantaj comparativ într-o anumită tehnologie, în funcție de cât de strâns legată este de alte tehnologii în care țara este deja puternică. Dimensiunea bulelor arată cât de mult s-a specializat deja fiecare țară într-o tehnologie, utilizând o măsură a „avantajului comparativ revelat” (RCA), care reflectă forța lor competitivă în acest domeniu.
 Sursă: Comisia Europeană, DG RTD.

Figura 2: Poziția UE în domeniul tehnologiilor complexe (digitale și ecologice) 2019-2022

Cu toate acestea, nu se garantează că cererea UE de tehnologii curate va fi satisfăcută prin oferta UE, având în vedere creșterea capacității și a amplitudinii Chinei. UE își propune să atingă un nivel minim de 42,5 % din consumul său de energie din surse regenerabile până în 2030, ceea ce îi va impune să își tripleze aproape capacitatea instalată de energie solară fotovoltaică și să își dubleze mai mult decât capacitatea de energie eoliană. În plus, UE a eliminat efectiv motorul cu ardere internă începând cu 2035, când toate autoturismele și vehiculele ușoare noi înmatriculate în Europa trebuie să aibă emisii zero la țeava de evacuare. Pe baza politicilor actuale, tehnologia chineză poate reprezenta calea cea mai ieftină pentru atingerea unora dintre aceste obiective. Datorită ritmului rapid al inovării, costurilor de producție scăzute și subvențiilor de stat de patru ori mai mari decât în alte economii importante,^{iv} țara domină în prezent exporturile mondiale de tehnologii curate. Se preconizează o supracapacitate semnificativă: cel târziu până în 2030, se preconizează că capacitatea anuală de producție a Chinei de energie solară fotovoltaică (PV) va fi dublă față de nivelul cererii la nivel mondial, iar pentru celulele de baterii se preconizează că va acoperi cel puțin nivelul cererii la nivel mondial. Producția de vehicule electrice se extinde într-un ritm similar. UE se confruntă deja cu o deteriorare accentuată a balanței sale comerciale cu China, reflectând în special importurile de vehicule electrice, baterii și produse fotovoltaice solare [a se vedea figura 3]. În timp ce creșterea numărului de falimente din China sugerează că economia intră într-o fază de consolidare industrială, este probabil ca supracapacitățile să persiste, în special având în vedere deficiențele continue ale consumului gospodăriilor și ratele ridicate de economisire. În plus, ca răspuns la concurența neloyală percepută, un număr tot mai mare de țări ridică bariere tarifare și netarifare împotriva Chinei, ceea ce va redirecționa supracapacitatea Chinei către piața UE. În luna mai, SUA au anunțat majorări semnificative ale tarifelor pentru o serie de produse.

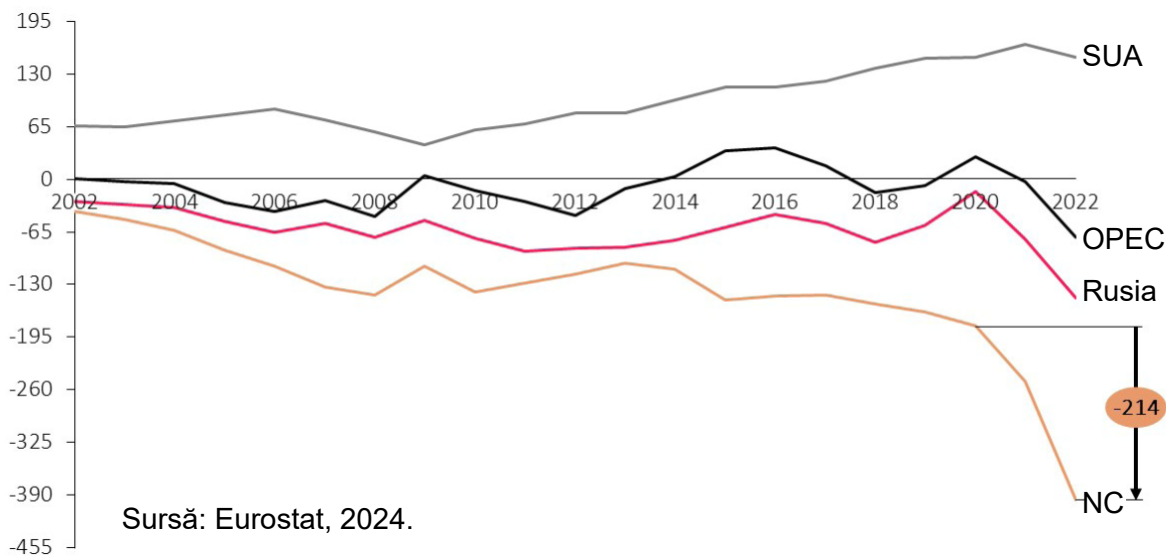

Figura 3: **balanța comercială a UE pe țări partenere; miliarde EUR**

Europa trebuie să se confrunte cu unele opțiuni fundamentale cu privire la modul în care își poate urma calea de decarbonizare, menținând în același timp poziția competitivă a industriei sale. Este puțin probabil ca soluțiile alb-negru să aibă succes în contextul european. Emularea abordării SUA de a închide în mod sistematic tehnologia chineză ar încetini probabil tranziția energetică și, prin urmare, ar impune costuri mai mari economiei UE. De asemenea, ar fi mai costisitor pentru Europa să declanșeze tarife reciproce: peste o treime din PIB-ul UE din industria prelucrătoare este absorbit în afara UE, comparativ cu doar aproximativ o cincime pentru SUA.^v Cu toate acestea, este puțin probabil ca o abordare de tip laissez-faire să reușească în Europa, având în vedere amenințarea pe care ar putea-o reprezenta pentru ocuparea forței de muncă, productivitate și securitatea economică. Potrivit simulărilor BCE, dacă industria chineză a vehiculelor electrice ar urma o traiectorie similară a subvențiilor cu cea aplicată în industria fotovoltaică solară, producția internă de vehicule electrice din UE ar scădea cu 70 %, iar cota de piață globală a producătorilor din UE ar scădea cu 30 de puncte procentuale.^{vi} Numai industria autovehiculelor angajează, direct și indirect, aproape 14 milioane de europeni. Având în vedere poziția puternică a Europei în ceea ce privește inovarea în domeniul tehnologiilor curate, aceasta ar putea pierde, de asemenea, posibilitatea de a beneficia de viitoarele câștiguri de productivitate pe care le va aduce acest sector. Fără un anumit sprijin în IIE, securitatea economică a Europei ar putea fi subminată, de exemplu, prin reducerea securității alimentare (lipsa îngrășămintelor și a pesticidelor) și prin reducerea autonomiei sectorului apărării. Cel mai important, „Pactul verde european” s-a bazat pe crearea de

noi locuri de muncă verzi, astfel încât sustenabilitatea sa politică ar putea fi pusă în pericol dacă decarbonizarea conduce, în schimb, la dezindustrializare în Europa – inclusiv a industriilor care pot sprijini tranziția verde.

Europa va trebui să pună în aplicare o strategie mixtă care să combine diferite instrumente de politică și abordări pentru diferite industrii. Se pot distinge patru cazuri ample diferite. În primul rând, există unele industrii în care dezavantajul Europei în materie de costuri este prea mare pentru a fi un concurent serios. Chiar dacă UE a pierdut teren din cauza subvențiilor străine, este logic din punct de vedere economic să se importe tehnologia necesară și să se permită contribuabililor străini să suporte costurile, diversificând în același timp furnizorii în măsura posibilului pentru a limita dependențele. Al doilea caz general este cel al industriilor în care UE este preocupată de locul în care are loc producția – pentru a proteja locurile de muncă de concurența nelocală – dar este agnostică cu privire la originea tehnologiei subiacente. În acest caz, o combinație eficientă de politici ar fi încurajarea ISD interne, aplicând în același timp măsuri comerciale pentru a compensa avantajul în materie de costuri obținut de subvențiile străine. Odată cu combinarea creșterilor tarifare recente și a anunțurilor privind ISD în unele state membre, această abordare este aplicată în prezent de facto în sectorul autovehiculelor. Al treilea caz este cel al industriilor în care UE are un interes strategic să se asigure că întreprinderile europene își păstrează know-how-ul și capacitatea de producție relevante, permițând creșterea producției în cazul unor tensiuni geopolitice. În acest sens, UE ar trebui să urmărească creșterea „bancabilității” pe termen lung a noilor investiții în Europa, de exemplu prin aplicarea cerințelor privind conținutul local, și să asigure un nivel minim de suveranitate tehnologică. Aceasta din urmă poate fi realizată impunând întreprinderilor străine care doresc să producă în Europa să încheie asociații în participațiune cu întreprinderi locale. Considerațiile de securitate pot conduce la modificări în timp ale clasificării industriilor de interes strategic. Al patrulea caz este cel al „industriilor incipiente”, în care UE are un avantaj inovator și un potențial de creștere ridicat în viitor. În acest caz, există un manual bine stabilit de aplicare a unei game complete de măsuri care denaturează schimburile comerciale până când industria atinge o scară suficientă și măsurile de protecție pot fi retrase.

Punerea în aplicare a acestei strategii va necesita un plan comun de decarbonizare și competitivitate, în care toate politicile să fie aliniate în spatele obiectivelor UE. Domeniile prioritare care trebuie abordate includ, în primul rând, reducerea costurilor energiei pentru utilizatorii finali prin transferul beneficiilor decarbonizării și accelerarea decarbonizării sectorului energetic într-un mod eficient din punctul de vedere al costurilor, valorificând toate soluțiile disponibile. În al doilea rând, valorificarea oportunităților industriale prezentate de tranziția verde, variind de la menținerea în avangarda inovării în domeniul tehnologiilor curate la fabricarea de tehnologii curate la scară largă până la valorificarea oportunităților oferite de circularitate. În al treilea rând, asigurarea unor condiții de concurență echitabile în sectoarele mai expuse concurenței nelocale din străinătate și/sau care se confruntă cu obiective de decarbonizare mai stricte decât concurenții lor internaționali – inclusiv aplicarea tarifelor și a altor măsuri comerciale, atunci când acest lucru este justificat.

Cauza principală a prețurilor ridicate la energie

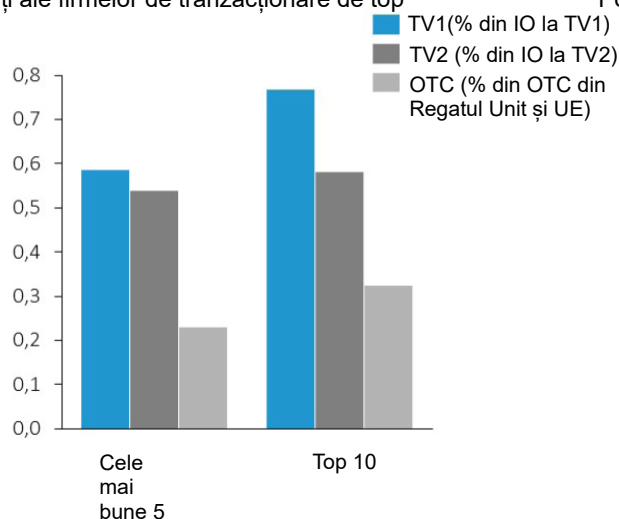
Cauzele structurale se află în centrul decalajului dintre prețurile la energie și pot fi exacerbate atât de provocările vechi, cât și de cele noi [a se vedea capitolul privind energia]. Diferența de preț față de SUA este determinată în principal de lipsa de resurse naturale a Europei, precum și de puterea de negociere colectivă limitată a Europei, în pofida faptului că este cel mai mare cumpărător de gaze naturale din lume. Cu toate acestea, decalajul este cauzat și de probleme fundamentale legate de piața energiei din UE. Investițiile în infrastructură sunt lente și suboptimale, atât pentru sursele regenerabile de energie, cât și pentru rețele. Normele pieței împiedică industriile și gospodăriile să profite pe deplin de beneficiile energiei curate în facturile lor. Aspectele financiare și comportamentale ale piețelor instrumentelor financiare derivate au condus la o volatilitate mai mare a prețurilor. Impozitarea mai mare a energiei decât în alte părți ale lumii adaugă o sarcină fiscală asupra prețurilor. În plus, deși aceste probleme structurale au fost exacerbate de criza energetică din ultimii doi ani, crizele viitoare le-ar putea scoate din nou în evidență. Se preconizează că tensiunile de pe piețele gazelor se vor atenua datorită intrării în funcțiune a noii capacități globale de aprovizionare, dar sistemul energetic al UE va trebui să facă față electrificării și noilor nevoi în materie de securitate a aprovizionării.

UE este cel mai mare importator de gaze și GNL la nivel mondial, însă puterea sa potențială de negociere colectivă nu este suficient mobilizată și se bazează în mod excesiv pe prețurile la vedere, amenințând Europa cu prețuri mai volatile ale gazelor naturale.¹⁶ Această lipsă de pârghie este notabilă în special în cazul gazului prin conducte, unde posibilitatea redirectionării fluxurilor de gaze este mai limitată, după cum arată cele mai recente eforturi nereușite ale Rusiei. În timpul crizei din 2022, de exemplu, concurența în interiorul UE pentru gazele naturale între actorii dispuși să plătească prețuri ridicate a contribuit la o creștere excesivă și inutilă a prețurilor. Ca răspuns, UE a introdus un mecanism de coordonare pentru agregarea și corelarea cererii cu ofertele competitive de aprovizionare (AggregateEU), dar nu există nicio obligație de achiziționare în comun pe platformă. În același timp, deși prețurile gazelor naturale au scăzut considerabil față de vârfurile înregistrate în timpul crizei energetice, UE se confruntă cu o perspectivă din ce în ce mai volatilă. Odată cu pierderea accesului la gazul rusesc prin conducte, 42 % din importurile de gaze ale UE au ajuns sub formă de GNL în 2023, în creștere de la 20 % în 2021. Prețurile GNL sunt, de obicei, mai mari decât cele ale gazului prin conducte pe piețele la vedere din cauza costurilor de lichefiere și transport. În plus, odată cu reducerea aprovizionării cu gazoducte din Rusia, se cumpără mai mult gaz pe piețele spot ale GNL, atât în UE, cât și la nivel mondial, ceea ce duce la o concurență mai puternică. Chiar și gazele cumpărate prin contracte pe termen lung sunt indexate în mare măsură pe piețele spot, care sunt din ce în ce mai influențate de întreruperile aprovizionării și de modelele de cerere din Asia.

Aspectele financiare și comportamentale ale piețelor instrumentelor financiare derivate pe gaze pot exagera această volatilitate și pot amplifica impactul șocurilor. Câteva societăți nefinanciare desfășoară cea mai mare parte a activității de tranzacționare pe piețele europene ale gazelor. Dovezile recente prezentate de Agenția Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (ESMA) sugerează că există o concentrare semnificativă atât la nivel de poziție, cât și la nivel de loc de tranzacționare și că această concentrare a crescut în 2022 în timpul celei mai mari creșteri a prețurilor gazelor naturale. Primele 5 societăți dețin aproximativ 60 % din pozițiile din unele locuri de tranzacționare, iar pozițiile lor scurte au crescut considerabil cu aproape 200 % în perioada februarie-noiembrie 2022 [a se vedea figura 4].^{vii} Superviziunea activităților acestor întreprinderi ar putea fi îmbunătățită. Deși entitățile financiare reglementate (de exemplu, băncile de investiții, fondurile de investiții și participanții la piața de compensare) fac obiectul normelor de conduită și prudențiale, multe dintre societățile care tranzacționează instrumente financiare derivate pe mărfuri se pot baza pe derogări. În special, atunci când principalele activități ale unei societăți de mărfuri nu sunt tranzacționarea, acestea pot fi exceptate de la autorizarea ca societate de investiții supravegheată (așa-numitele scutiri „auxiliare”). Statele Unite au o abordare mai strictă. Scutirile se aplică anumitor tipuri de contracte, dar societățile de mărfuri nu sunt exceptate de la supraveghere, ceea ce permite un nivel mai precis de control. În plus, produsele energetice sunt supuse unor limite ale pozițiilor, inclusiv contractelor de gaze naturale Henry Hub.

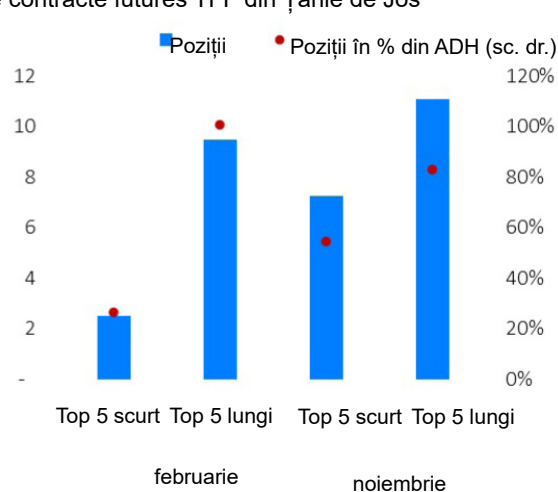
16 AggregateEU este un prim pas în agregarea cererii care permite punerea în comun a cererii, coordonarea utilizării infrastructurii și negocierea cu partenerii internaționali, promovând achiziții comune mai centralizate ale UE pentru a valorifica și mai mult puterea de piață a UE.

Concentrarea ridicată a pozițiilor la locul de tranzacționare
Noționalități ale firmelor de tranzacționare de top

Notă: Cota de piață a gazelor naturale în funcție de locul de tranzacționare, exprimată în % din valorile noționale raportate, cu excepția contrapărților centrale și a membrilor compensatori. Cifra arată că primele 5 și primele 10 contrapărți din UE (în ceea ce privește valorile noționale brute) au reprezentat peste 50 % și, respectiv, 60 % din valorile noționale raportate de entitățile din UE pe fiecare dintre cele două piețe reglementate ale gazelor din UE. Date din noiembrie 2022. OI: Dobândă deschisă. Televiziune: Locul de tranzacționare. OTC: Peste-the-counter. Surse: Registrele centrale de tranzacții (TR), Bank of England, ESMA.

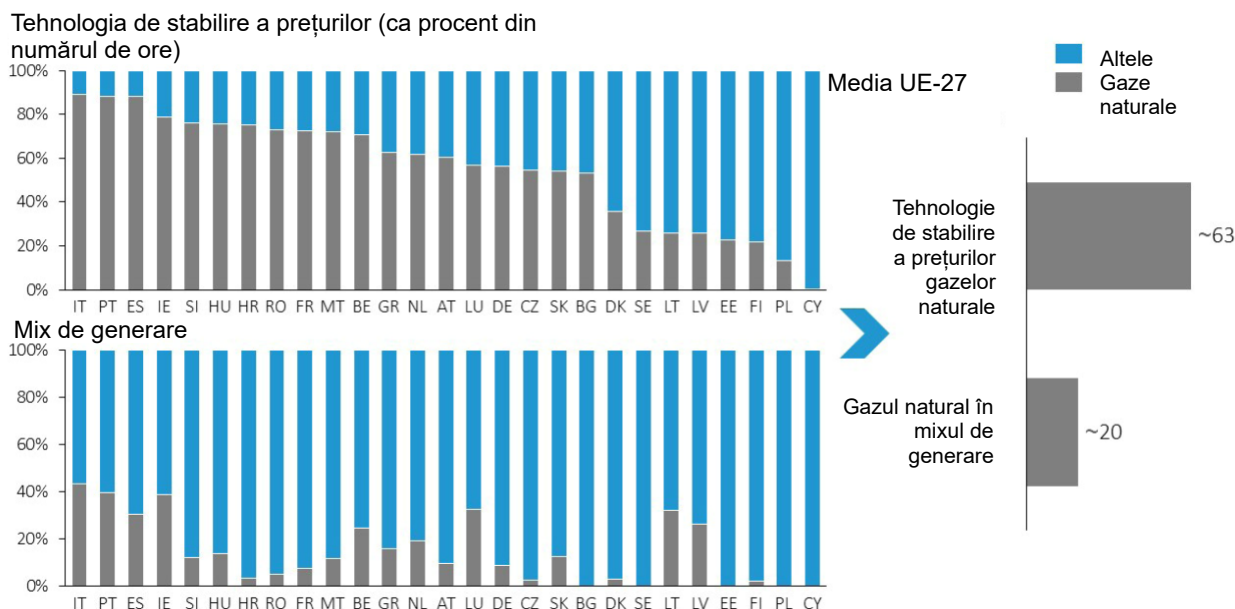
Concentrație mare de poziții
Poziții pe contracte futures TFF din Țările de Jos

Notă: Valoarea absolută a pozițiilor nete în miliarde EUR pentru primele cinci contrapărți nefinanciare nefinanciare lungi și scurte și a pozițiilor în % din volumul mediu zilnic de tranzacționare, în % sc. dr. Concentrarea ridicată a pozițiilor indică faptul că, în cazul în care mai multe firme cu poziții direcționale similare și-ar reduce expunerile, acestea ar putea amplifica mișcările pieței. Surse: EMIR, ESMA.

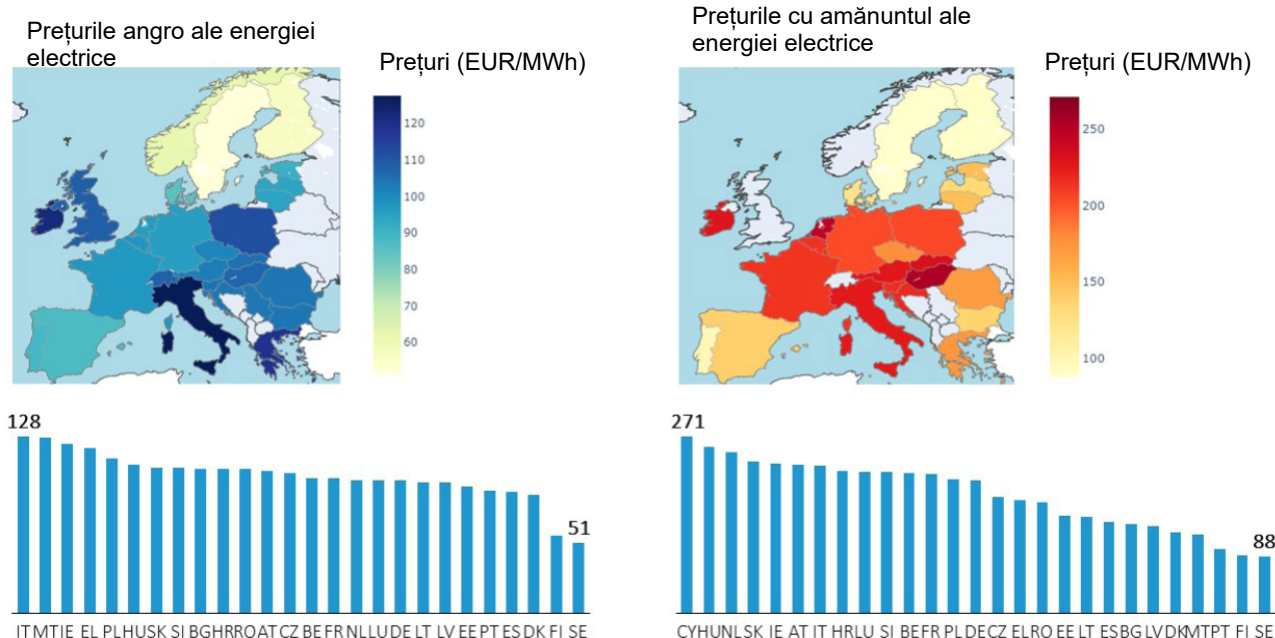
Figura 4: Concentrarea pieței pe piețele instrumentelor financiare derivate pe gaze din UE

Normele pieței europene transferă această volatilitate asupra utilizatorilor finali și pot împiedica valorificarea deplină a beneficiilor decarbonizării producției de energie electrică. Chiar dacă Europa își reduce dependența de gazele naturale și crește investițiile în producerea de energie curată, normele sale de piață în sectorul energiei electrice nu decuplează pe deplin prețul energiei regenerabile și al energiei nucleare de prețurile mai ridicate și mai volatile ale combustibililor fosili, împiedicând utilizatorii finali să profite pe deplin de beneficiile energiei curate în facturile lor [a se vedea figura 5]. În 2022, în perioada de vârf a crizei energetice, gazele naturale au stabilit prețurile în 63 % din cazuri, deși au reprezentat doar 20 % din mixul energetic al UE. Utilizarea soluțiilor contractuale pe termen lung – cum ar fi piețele contractelor de achiziție de energie electrică (PPA) sau contractele pe diferență (CfD) – poate contribui la atenuarea legăturii dintre factorul de stabilire a prețurilor marginale și costul energiei pentru utilizatorii finali, dar astfel de soluții sunt subdezvoltate în Europa, limitând, la rândul lor, beneficiile accelerării introducerii surselor regenerabile de energie. În absența unor măsuri, această problemă a decuplării va rămâne acută cel puțin până la sfârșitul acestui deceniu. Chiar dacă obiectivele privind instalațiile din surse regenerabile sunt îndeplinite, nu se preconizează că se va reduce în mod semnificativ ponderea orelor în care combustibilii fosili stabilesc prețurile la energie până în 2030.

Sursă: Comisia Europeană (JRC), 2023

Figura 5: Tehnologia de stabilire a prețurilor per stat membru și mixul lor de producție %, 2022

Sursă: Comisia Europeană, 2024. Pe baza datelor Eurostat, S&P Global și ENTSO-E, 2024.

Figura 6: Prețurile angro și cu amănuntul ale energiei electrice în statele membre pentru industrie EUR/MWh, 2023

Un proces îndelungat și incert de autorizare a noilor surse de alimentare cu energie electrică și a noilor rețele reprezintă un obstacol major în calea instalării mai rapide a noilor capacități. Investițiile atât în producția de energie electrică, cât și în rețele necesită mai mulți ani între studiile de fezabilitate și finalizarea proiectului. Cu toate acestea, există diferențe mari între statele membre în ceea ce privește perioadele de autorizare. Întregul proces de acordare a autorizațiilor pentru parcurile eoliene onshore poate dura până la 9 ani în unele state membre, comparativ cu mai puțin de 3 ani în cele mai eficiente. Sistemele fotovoltaice solare montate la sol pot dura 3-4 ani pentru a fi aprobate în unele țări, dar 1 an în altele. Timpul dedicat analizei

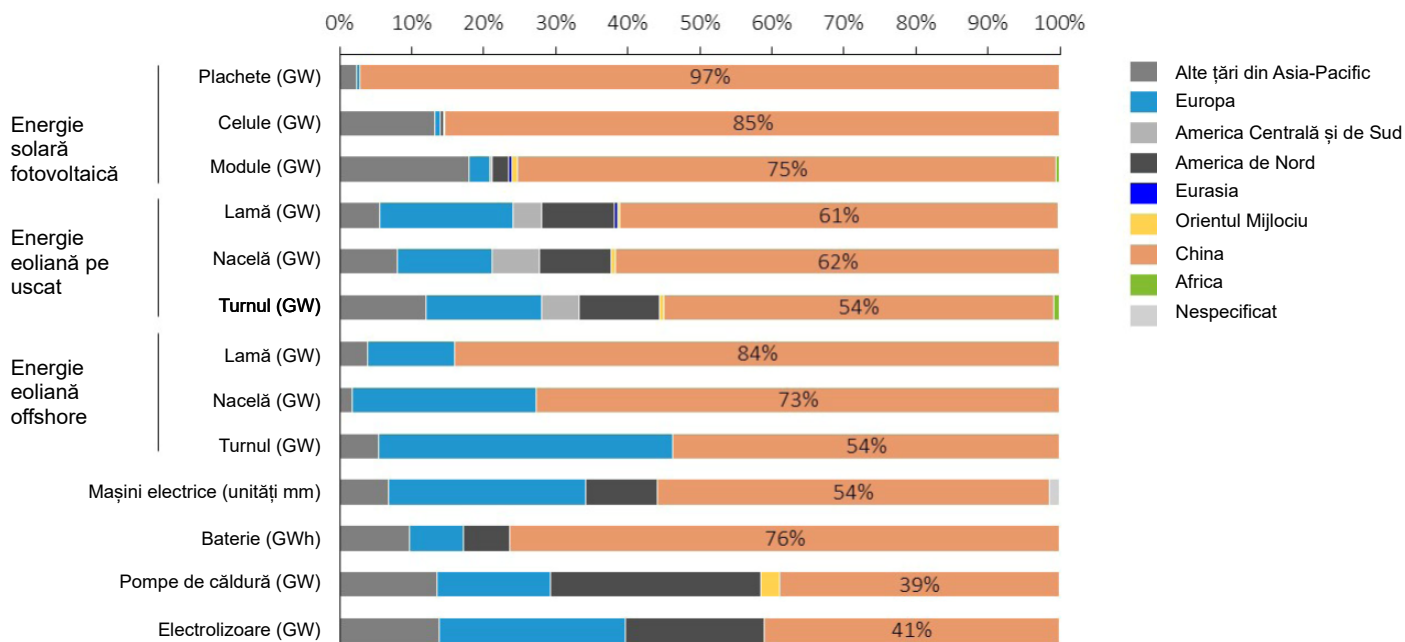
impactului asupra mediului reprezintă o parte semnificativă a diferenței dintre țările cu cele mai bune și cele cu cele mai slabe performanțe. UE a elaborat inițiative pentru a scurta perioada de autorizare (cum ar fi propunerile de urgență în temeiul articolului 122), dar există încă obstacole semnificative în calea punerii în aplicare, în special lipsa capacității administrative și a digitalizării. 69 % dintre municipalități raportează o lipsă de competențe legate de evaluările de mediu și climatice.

În cele din urmă, în timp, impozitarea energiei a devenit o sursă importantă de venituri bugetare, contribuind la creșterea prețurilor cu amănuntul. Deși impozitarea poate fi un instrument de politică pentru încurajarea decarbonizării, există diferențe semnificative între statele membre în ceea ce privește impozitele și sistemele de reducere a prețurilor. Spre deosebire de UE, SUA nu percepe taxe federale pe consumul de energie electrică sau de gaze naturale. În plus, întrucât producția de energie electrică intră în domeniul de aplicare al ETS al UE, intensitatea emisiilor sale de dioxid de carbon este calculată în funcție de costurile de producție a energiei electrice. Acest cost este ridicat și volatil în UE (în valoare de 20-25 EUR/MWh pentru producția pe bază de gaz în UE), în timp ce în California același cost se ridică la aproximativ 10-15 EUR/MWh. Excluzând costurile cu CO₂ plătite de producători (care se estimează că se situează în intervalul 15-20 % din costurile produselor de bază în 2022), costul de producție se situează în intervalul 45 % pentru gospodării și 65 % din prețurile cu amănuntul industriale. Costurile reziduale au fost împărțite aproximativ în mod egal între rețea și taxe.

Amenințarea la adresa sectorului european al tehnologiilor curate

Deși Europa este lider mondial în ceea ce privește inovarea în domeniul tehnologiilor curate, aceasta risipește avantajele inițiale din cauza deficiențelor din ecosistemul său de inovare [a se vedea capitolul privind tehnologiile curate]. Mai mult de o cincime din tehnologiile curate și durabile la nivel mondial sunt dezvoltate în UE, iar conducta este încă puternică: aproximativ jumătate din inovațiile din domeniul tehnologiilor curate din UE în etapa de lansare sau în etapa de început a veniturilor, 22 % în etapa de extindere și 10 % deja ajunse la maturitate.^{viii} Cu toate acestea, începând din 2020, brevetarea în domeniul inovării cu emisii scăzute de dioxid de carbon a încetinit în Europa, în timp ce, în ultimii ani, avantajele sale din faza incipientă au fost contestate. De exemplu, în perioada 2015-2019, UE a reprezentat 65 % din capitalul de risc inițial la nivel mondial pentru hidrogen și pile de combustie, dar această pondere a scăzut la 10 % din 2020 până în 2022. Sectorul tehnologiilor curate se confruntă cu aceleași obstacole în calea inovării, a comercializării și a extinderii în Europa care afectează sectorul digital: un total de 43 % și, respectiv, 55 % dintre întreprinderile mijlocii și mari menționează reglementarea coerentă în cadrul pieței unice ca fiind principala modalitate de promovare a comercializării, în timp ce 43 % dintre întreprinderile mici identifică lipsa finanțării ca fiind un obstacol în calea creșterii economice. La fel ca în sectorul digital, capacitatea mai scăzută de extindere a întreprinderilor din domeniul tehnologiilor curate din UE conduce la un decalaj între UE și SUA în ceea ce privește finanțarea ulterioară.

Potențialul de inovare al Europei nu se traduce prin superioritatea producției pentru tehnologiile curate, în pofida dimensiunii pieței sale interne. UE este a doua piață ca mărime în ceea ce privește cererea de energie solară fotovoltaică, eoliană și electrică. În multe dintre aceste sectoare, UE s-a bucurat de un avantaj industrial „primul venit” și și-a stabilit poziția de lider, dar nu a fost în măsură să mențină această poziție de lider în mod consecvent. În anumite sectoare, cum ar fi energia solară fotovoltaică, UE și-a pierdut deja capacitățile de producție, producția fiind în prezent dominată de China [a se vedea figura 7]. În altele, cum ar fi echipamentele de generare a energiei eoliene, Europa are o poziție solidă, dar se confruntă cu provocări din ce în ce mai mari. De exemplu, deși Europa își păstrează supremația în ceea ce privește asamblarea turbinelor eoliene – deservind 85 % din cererea internă și acționând ca exportator net – a pierdut cote de piață semnificative în favoarea Chinei în ultimii ani, scăzând de la 58 % în 2017 la 30 % în 2022. În mai multe sectoare, UE își păstrează avantajul tehnologic, cum ar fi electroliizoarele și captarea și stocarea dioxidului de carbon. Cu toate acestea, mulți actori din UE preferă în continuare să producă la scară largă în China, din cauza costurilor de construcție mai mari din Europa, care permit întârzieri și un acces mai restrâns la materiile prime critice. De exemplu, producția de electroliizoare necesită cel puțin 40 de materii prime, iar UE produce în prezent doar 1-5% din acestea pe plan intern. În general, în pofida ambiției UE de a menține și de a dezvolta capacitatea de producție de tehnologii curate, există multiple semne ale unei evoluții în direcția opusă, întreprinderile din UE anunțând reduceri ale producției, închideri și delocalizări parțiale sau totale.

Sursă: Comisia Europeană, 2024. Bazat pe AIE, Bruegel.

Figura 7: Capacitatea de producție de tehnologii curate pe regiuni, %, 2021

Amenințarea la adresa poziției Europei în domeniul tehnologiilor curate se datorează în principal lipsei unei strategii industriale echivalente cu cea a altor regiuni importante. Producătorii din UE suferă în primul rând din cauza lipsei de stabilitate a cererii și a decalajelor în materie de costuri de producție, consolidate de condițiile de concurență inechitabile cu alte economii majore care oferă subvenții semnificative și ridică bariere în calea comerțului. Comisia Europeană estimează că subvențiile chineze pentru producția de tehnologii curate au fost mult timp de două ori mai mari decât cele din UE ca pondere din PIB, în timp ce țara și-a protejat piața internă pentru energia solară fotovoltaică, echipamentele de generare a energiei eoliene și bateriile vehiculelor electrice. Se estimează că Legea SUA privind reducerea inflației (IRA) va oferi sprijin în valoare de 40-250 de miliarde USD pentru fabricarea de tehnologii curate și se preconizează că va contribui la reducerea diferenței de costuri dintre SUA și producătorii din China. Aceste politici au lăsat UE cu un dezavantaj semnificativ din punctul de vedere al costurilor: de exemplu, costurile de producție a energiei solare fotovoltaice în China sunt cu aproximativ 35%-65% mai mici decât în Europa, iar costurile de producție a celulelor de baterii sunt cu 20%-35% mai mici^x. UE a anunțat un răspuns cuprinzător în 2023 prin Regulamentul privind industria care contribuie la obiectivul zero emisii nete (NZIA). Cu toate acestea, sprijinul financiar al UE rămâne fragmentat între diferitele programe, fiind caracterizat de un grad mai ridicat de complexitate și de termene de execuție, și exclude, în general, costurile de funcționare acolo unde diferențele de costuri sunt cele mai mari. În ansamblu, finanțarea pentru producție la nivelul UE este de cinci până la zece ori mai puțin generoasă decât în cadrul IRA. În cele din urmă, deși NZIA specifică obiectivele UE în materie de producție, acestea nu sunt susținute de cote minime explicite pentru produsele și componentele locale – cote pe care alte regiuni le aplică în mod regulat – ceea ce înseamnă că cererea UE nu este direcționată în mod previzibil către producția de tehnologii curate a UE.

Îmbunătățirea perspectivelor UE în ceea ce privește industria bateriilor demonstrează că un efort de politică concentrat poate avea succes, chiar dacă actorii din afara UE ar putea beneficia cel mai mult. Deși cota de piață a UE în ceea ce privește bateriile litiu-ion la nivel mondial este de doar 6,5 %, producția de baterii a atins aproximativ 65 GWh în 2023 în UE, crescând cu aproximativ 20 % față de anul precedent. Pentru comparație, SUA au înregistrat 80 GWh de producție și o creștere similară, în timp ce cifrele din China au fost de 670 GWh și, respectiv, 50%. Sprijinul public pentru dezvoltarea bateriilor a fost esențial pentru consolidarea poziției Europei. Cheltuielile publice pentru tehnologia bateriilor au crescut cu 18% pe an, în medie, în ultimul deceniu, iar Europa se situează doar în spatele Japoniei și Coreei de Sud ca locație pentru cererile de brevete pentru tehnologiile de stocare a bateriilor. Având în vedere că investițiile planificate în UE se vor tripla în 2023, AIE estimează că UE ar putea să își satisfacă cererea internă de baterii până în 2030. Această creștere a capacității va spori reziliența strategică a Europei și va aduce beneficii sectoarelor adiacente, cum ar fi sectorul autovehiculelor, prin scurtarea lanțurilor de aprovizionare. Cu toate acestea, multe dintre aceste proiecte sunt în acest stadiu încă anunțate, iar dezvoltarea efectivă va depinde de sprijinirea politicilor, de la autorizare la finanțare. În plus, aproximativ jumătate din investițiile anunțate provin de la societăți din afara UE și, în majoritatea cazurilor, proiectele nu se desfășoară sub formă de întreprinderi comune. Prin urmare, este posibil ca UE să rateze ocazia de a combina deschiderea către ISD interne cu dezvoltarea know-how-ului critic în rândul producătorilor europeni.

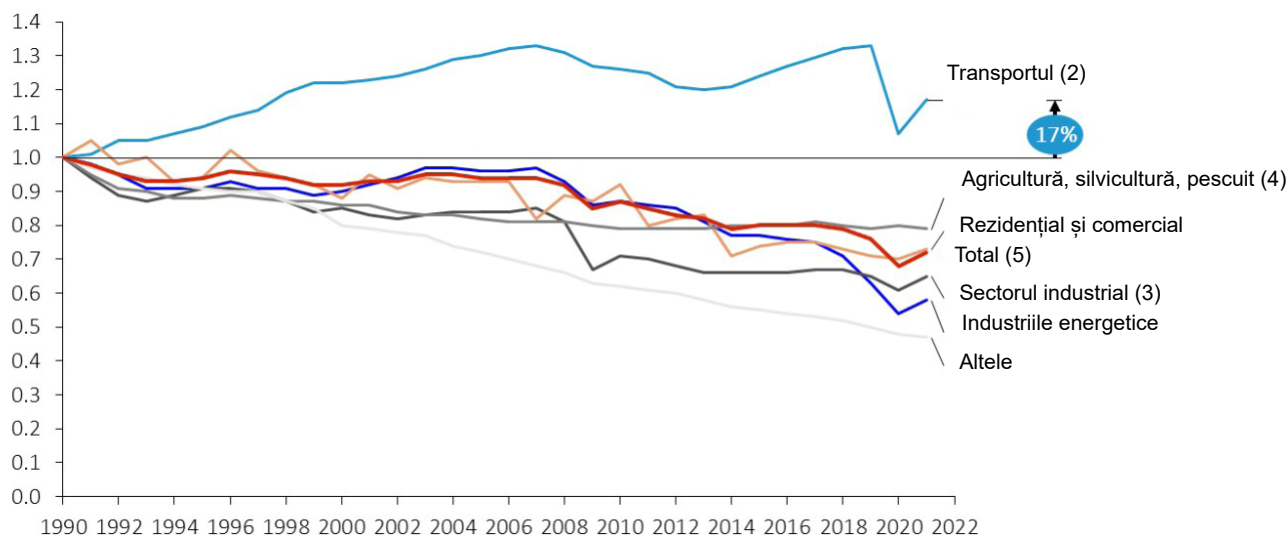
Provocările decarbonizării asimetrice

Industria „greu de redus” suferă nu numai din cauza prețurilor ridicate la energie, ci și din cauza lipsei de sprijin public pentru atingerea obiectivelor de decarbonizare și a investițiilor în combustibili durabili [a se vedea capitolele privind industriile mari consumatoare de energie și transporturile]. În pofida nevoilor masive de investiții cu care se confruntă industriile mari consumatoare de energie (EII) și a argumentelor economice dificile pentru investițiile în sectoarele „greu de decarbonizat”, sprijinul public pentru tranziție în Europa este limitat. Numai o parte reziduală din resursele ETS actuale este alocată IIE, acordându-se prioritate eficienței rezidențiale, dezvoltării surselor regenerabile de energie sau, recent, reducerii facturilor la energie. Deși IIE din alte regiuni nu se confruntă cu aceleași obiective de decarbonizare și nici nu necesită investiții similare, ele beneficiază de un sprijin de stat mai generos. China, de exemplu, furnizează peste 90 % din subvențiile globale în valoare de 70 de miliarde USD în sectorul aluminiului, precum și subvenții mari pentru oțel. Decarbonizarea este, de asemenea, un dezavantaj concurențial pentru părțile din sectorul transporturilor care sunt cel mai greu de decarbonizat (aviație și sectorul maritim). Zborurile și călătoriile pe mare din afara UE sunt parțial excluse din ETS, ceea ce înseamnă că prețurile acestor călătorii nu reflectă încă impactul lor asupra climei. În consecință, există riscul relocării emisiilor de dioxid de carbon și al deturnării întreprinderilor de la nodurile de transport din UE către cele din vecinătatea UE, cu excepția cazului în care se găsesc soluții eficiente pentru asigurarea unor condiții de concurență echitabile la nivel internațional. În același timp, deși combustibilii cu emisii scăzute de dioxid de carbon vor fi esențiali pentru decarbonizarea acestor industrii, creșterea capacității de producție marginale care există în prezent este o provocare. În special, UE trebuie să înceapă să construiască un lanț de aprovizionare pentru combustibili alternativi sau costurile îndeplinirii obiectivelor sale vor fi semnificative.

În general, transportul poate juca un rol esențial în decarbonizarea economiei UE, dar dacă se dovedește a fi o oportunitate pentru Europa depinde de planificare. Transporturile reprezintă un sfert din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră și, spre deosebire de alte sectoare, emisiile de CO₂ generate de transporturi sunt în continuare mai ridicate decât în 1990 [a se vedea figura 8]. Cu toate acestea, lipsa unei planificări la nivelul UE pentru competitivitatea transporturilor împiedică capacitatea Europei de a valorifica posibilitățile transportului multimodal de a reduce emisiile de dioxid de carbon. Mobilitatea durabilă necesită o abordare integrată în ceea ce privește rețelele energetice, infrastructurile de încărcare, standardizarea echipamentelor de producție, telecomunicațiile (inclusiv tehnologiile prin satelit și de navigație) și finanțarea. Cu toate acestea, deși transporturile fac parte din Planul Comisiei privind obiectivul climatic pentru 2040, ele sunt excluse din planurile naționale obligatorii privind energia și clima, în care statele membre își prezintă strategiile de realizare a decarbonizării. Această lipsă de coordonare duce, de exemplu, la un cadru juridic precis și obligatoriu pentru producătorii de automobile și logistica corporativă, sporind cererea de vehicule electrice și de infrastructură de încărcare, fără o obligație similară pentru furnizorii de energie de a furniza un acces stabil și puternic la rețea cu o capacitate suficientă. Tranziția către o mobilitate durabilă este împiedicată și mai mult de lipsa interoperabilității infrastructurilor și a cerințelor tehnice pentru implementarea flotelor și a echipamentelor, precum și de adoptarea limitată a digitalizării. Doar 1 % din operațiunile maritime transfrontaliere și 5 % din operațiunile de transport feroviar din Europa sunt complet informatizate.¹⁷

17 Există diferențe între modurile unice de transport, 40 % din schimbul de informații având loc pe cale electronică în sectorul aviației, 5 % în sectorul feroviar și mai puțin de 1 % în sectorul rutier și maritim. Agenția Europeană de Mediu, [Transport and environment report 2022. Digitalization in the mobility system: provocări și oportunități](#), 2022.

Emisii de gaze cu efect de seră1, Indice 1990=1

Observații: 1 Excluzând emisiile LULUCF și emisiile maritime internaționale, inclusiv aviația internațională și emisiile indirecte de CO₂. 2 Excluzând transportul maritim internațional (traficul intern cu plecare din UE), inclusiv aviația internațională. 3 Emisii provenite din producție și construcții, din procese industriale și din utilizarea produselor. 4 Emisii provenite din arderea combustibililor și alte emisii provenite din agricultură.
Sursă: Comisia Europeană, 2023

Figura 8: Evoluția emisiilor de gaze cu efect de seră pe sectoare în UE

Sectorul autovehiculelor este un exemplu-cheie de lipsă de planificare la nivelul UE, aplicând o politică privind clima fără o politică industrială [a se vedea capitolul privind autovehiculele]. Principiul neutralității tehnologice nu a fost aplicat întotdeauna în sectorul autovehiculelor. Obiectivul ambițios de zero emisii la țeava de evacuare până în 2035 va duce la o eliminare treptată de facto a noilor înmatriculări de vehicule cu motoare cu ardere internă și la pătrunderea rapidă pe piață a vehiculelor electrice. Cu toate acestea, UE nu a dat curs acestor ambiții printr-un efort sincronizat de transformare a lanțului de aprovizionare. De exemplu, Comisia a lansat Alianța europeană pentru baterii pentru a construi un lanț valoric al bateriilor în Europa abia în 2017, în timp ce Europa în ansamblu este cu mult în urmă în ceea ce privește instalarea infrastructurii de încărcare. China, prin contrast, s-a concentrat pe întregul lanț de aprovizionare EV din 2012 și, ca urmare, s-a mișcat mai repede și la o scară mai mare și este acum cu o generație înainte în tehnologia EV în aproape toate domeniile, producând în același timp la costuri mai mici. Întreprinderile europene pierd deja cotă de piață, iar această tendință se poate accelera pe măsură ce blocajele din sectorul transportului maritim sunt depășite [a se vedea figura 9]. Cota de piață a producătorilor chinezi de automobile pentru vehiculele electrice în Europa a crescut de la 5 % în 2015 la aproape 15 % în 2023, în timp ce cota producătorilor europeni de automobile pe piața europeană a vehiculelor electrice a scăzut de la 80 % la 60 %.

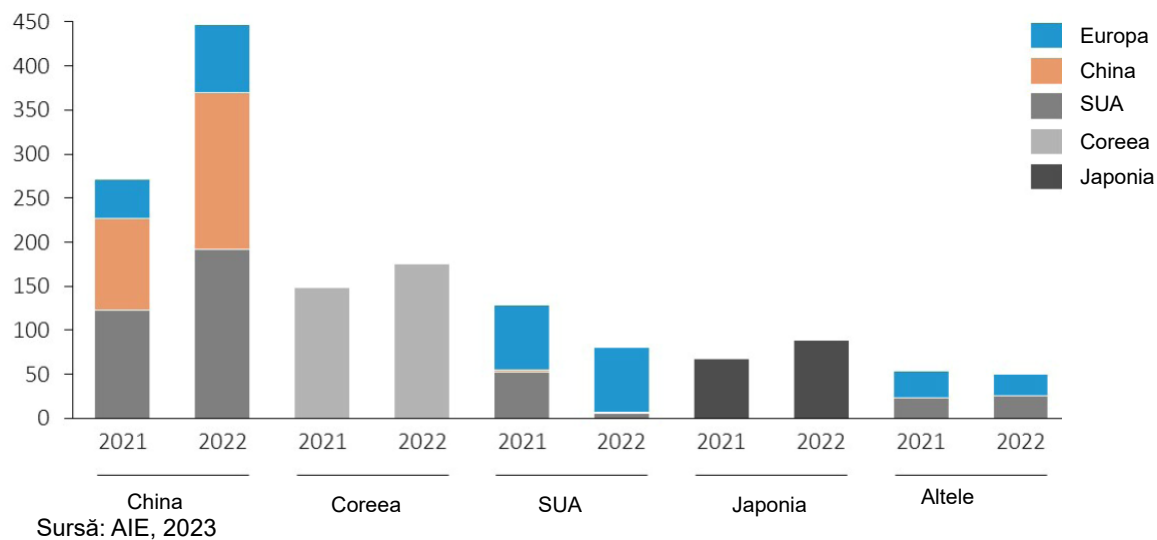

Figura 9: Importurile de automobile electrice în Europa în funcție de țara de producție și de sediul producătorului Mii de vehicule, 2021-2022

Un plan comun pentru decarbonizare și competitivitate

Primul obiectiv-cheie pentru sectorul energetic este de a reduce costul energiei pentru utilizatorii finali prin transferarea beneficiilor decarbonizării [a se vedea capitolul privind energia]. Gazele naturale vor rămâne parte a mixului energetic în Europa pe termen mediu – scenariile sugerează că cererea de gaze a UE va scădea cu 8 %-25 % până în 2030 – și, prin urmare, acest obiectiv necesită reducerea volatilității prețurilor gazelor naturale. Raportul recomandă consolidarea achizițiilor publice comune – cel puțin pentru GNL – pentru a valorifica puterea de piață a Europei și pentru a stabili parteneriate pe termen lung cu parteneri comerciali fiabili și diversificați, ca parte a unei veritabile strategii a UE în domeniul gazelor. Europa trebuie, de asemenea, să își reducă expunerea la piața spot prin încurajarea unei renunțări progresive la sursele spot-linked și să reducă volatilitatea piețelor gazelor din UE prin limitarea posibilității unui comportament speculativ. Urmând exemplul SUA, autoritățile de reglementare ar trebui să poată aplica limite ale poziției financiare, precum și plafoane dinamice în situațiile în care prețurile spot ale energiei sau ale instrumentelor financiare derivate din UE diferă semnificativ de prețurile energiei la nivel mondial. De asemenea, UE ar trebui să instituie un cadru comun de reglementare a tranzacționării care să se aplice atât piețelor spot, cât și piețelor instrumentelor financiare derivate și să asigure supravegherea integrată a piețelor energiei și ale instrumentelor financiare derivate pe energie. În cele din urmă, UE ar trebui să revizuiască „derogarea privind activitățile auxiliare” pentru a se asigura că toate entitățile de tranzacționare sunt supuse aceleiași supravegheri și acelorași cerințe.

În același timp, transferul beneficiilor decarbonizării necesită politici care să decupleze mai bine prețul gazelor naturale de energia curată. UE ar trebui să decupleze remunerarea energiei din surse regenerabile și a energiei nucleare de producția de combustibili fosili, bazându-se pe instrumentele introduse în cadrul noii organizări a pieței energiei electrice – cum ar fi CAEE-urile și contractele pe diferență bidirecționale – și extinzând treptat CAEE-urile și CFD-urile la toate activele din surse regenerabile și nucleare într-un mod armonizat. Sistemul de tarificare marginală ar trebui utilizat pentru a asigura un echilibru eficient în sistemul energetic. Pentru a crește gradul de utilizare a CAEE-urilor în sectorul industrial, raportul recomandă dezvoltarea unor platforme de piață pentru a contracta resurse și a regrupa cererea între producători și achizitori. Această inițiativă poate fi combinată cu sisteme care să ofere garanții pentru atenuarea riscurilor de contrapartidă financiară generate de utilizarea unor astfel de platforme, extinzând astfel accesul pe piață al IMM-urilor. De exemplu, BEI și băncile naționale de promovare ar putea oferi contragarantii și produse financiare specifice pentru micii consumatori sau furnizori care nu dispun de un rating de credit adecvat. În paralel, o componentă fundamentală a reducerii costurilor energiei pentru utilizatorii finali este reducerea impozitării energiei, care poate fi realizată prin adoptarea unui nivel maxim comun al suprataxelor în întreaga UE (inclusiv impozite, taxe și taxe de rețea). Reforma legislativă în acest domeniu face obiectul unanimității, dar se poate avea în vedere cooperarea între un subset de state membre sau orientări privind impozitarea energiei.

Al doilea obiectiv-cheie este de a accelera decarbonizarea într-un mod eficient din punctul de vedere al costurilor, valorificând toate soluțiile disponibile printr-o abordare neutră din punct de vedere tehnologic. Această abordare ar trebui să includă sursele regenerabile de energie, energia nucleară, hidrogenul, bioenergia și captarea, utilizarea și stocarea dioxidului de carbon și ar trebui să fie susținută de mobilizarea masivă atât a finanțării publice, cât și a celei private (pe baza propunerilor prezentate în capitolul privind investițiile). Cu toate acestea, creșterea ofertei de finanțare pentru implementarea energiei curate nu va produce rezultatele dorite fără a crește ritmul de autorizare a instalării. Sunt disponibile diferite opțiuni pentru a reduce întârzierile de autorizare pentru noile proiecte energetice. Punerea în aplicare sistematică a legislației existente poate aduce o schimbare majoră: de exemplu, mai multe state membre s-au confruntat cu creșteri de două cifre ale volumului de autorizații eliberate pentru energia eoliană terestră de la intrarea în vigoare a Regulamentului de urgență în temeiul articolului 122. Raportul recomandă extinderea măsurilor de accelerare și a reglementării de urgență la rețelele de încălzire, generatoarele de căldură și infrastructura de captare și stocare a hidrogenului și a carbonului. De asemenea, este necesar să se pună un accent mai mare pe digitalizarea proceselor naționale de autorizare în întreaga UE și pe abordarea lipsei de resurse a autorităților de autorizare. De exemplu, taxele administrative pentru proceduri ar putea fi majorate pentru a se asigura că autoritățile dispun de capacități adecvate pentru a acorda aprobări prompte. O altă cale potențială ar fi ca UE să facă din zonele pretabile accelerării proiectelor de producere a energiei din surse regenerabile și din evaluările strategice de mediu regula pentru extinderea surselor regenerabile de energie, înlocuind evaluările individuale pentru fiecare proiect. Ar putea fi utilizate actualizări specifice ale legislației relevante a UE în domeniul mediului pentru a oferi derogări limitate (în timp și în perimetru) în directivele UE în domeniul mediului până la atingerea neutralității climatice. Această legislație revizuită ar trebui să desemneze autorități naționale de ultimă instanță care să asigure autorizarea proiectelor în cazul în care nu există niciun răspuns din partea autorităților locale după o perioadă de timp prestabilită (de exemplu, 45 de zile).

Un element central în accelerarea decarbonizării va fi deblocarea potențialului energiei curate printr-o concentrare colectivă a UE asupra rețelelor. Dacă există un domeniu orizontal în sectorul energetic a cărui importanță nu poate fi supraestimată, acesta este reprezentat de rețelele energetice ale UE. Realizarea unei schimbări radicale în implementarea rețelei va necesita o nouă abordare a planificării la nivelul UE și al statelor membre, inclusiv capacitatea de a lua decizii în mod eficace și de a accelera procesul de autorizare, de a mobiliza finanțare publică și privată adecvată și de a inova activele și procesele rețelei. Din perspectivă europeană, accentul ar trebui pus pe creșterea rapidă a instalării interconexiunilor. Raportul recomandă, în primul rând, instituirea unui „al 28-lea regim” – și anume un cadru juridic special în afara celor 27 de cadre juridice naționale diferite – pentru interconexiunile considerate proiecte importante de interes european comun (PIIEC). Acest regim ar trebui să scurteze durata procedurilor naționale și să le integreze într-un singur proces, evitând posibilitatea ca proiectele să fie blocate de interese naționale individuale. Unele proiecte foarte mari în domeniul energiei din surse regenerabile, cum ar fi energia eoliană offshore de mari dimensiuni din Marea Nordului, s-ar putea aplica, de asemenea, prin această procedură, ocolind întârzierile de autorizare la nivel local. În al doilea rând, următorul cadru financiar multianual ar trebui să consolideze instrumentul UE dedicat finanțării interconexiunilor (Mecanismul pentru interconectarea Europei). În al treilea rând, ar trebui creat un coordonator european permanent responsabil cu acordarea de asistență pentru obținerea autorizațiilor necesare. Acest coordonator ar fi responsabil de monitorizarea progreselor înregistrate în procesul de acordare a autorizațiilor și de facilitarea cooperării regionale pentru a asigura sprijinul politic pentru infrastructura transfrontalieră din toate statele membre relevante.

În paralel, UE ar trebui să dezvolte guvernanta necesară pentru o veritabilă uniune energetică, astfel încât deciziile și funcțiile de piață cu relevanță transfrontalieră să fie luate la nivel central. Un cadru instituțional mai puternic și mai solid ar implica consolidarea competențelor de monitorizare, investigare și luare a deciziilor la nivelul UE, cu posibilitatea de a asigura o supraveghere reglementară deplină a tuturor deciziilor și proceselor care au un impact transfrontalier direct. O veritabilă uniune energetică ar trebui să asigure faptul că funcțiile pieței centrale relevante pentru o piață integrată sunt îndeplinite la nivel central și fac obiectul unei supravegheri reglementare adecvate.

Deși industriile „greu de redus” vor beneficia de prețuri mai mici la energie, UE ar trebui să adopte o abordare pragmatică a decarbonizării pentru a atenua potențialele compromisuri [a se vedea capitolele privind industriile mari consumatoare de energie și transporturile]. Pentru ca UE să conducă decarbonizarea IIE, este necesar ca atât UE, cât și guvernele naționale să pună un accent mai puternic pe furnizarea de resurse financiare suficiente. Raportul recomandă alocarea unei cote mai mari din veniturile ETS către IIE, cu resurse orientate către activele și procesele inovatoare și consolidarea competențelor necesare pentru decarbonizare, de exemplu prin sprijinirea adoptării hidrogenului verde sau a soluțiilor de captare și stocare a dioxidului de carbon. Veniturile ETS ar trebui, de asemenea, să fie utilizate pentru a sprijini decarbonizarea sectorului transporturilor, contribuind la atingerea obiectivelor de etapă ale UE pentru trecerea mai multor activități la moduri de transport durabile. Finanțarea pentru decarbonizare în întreaga UE ar trebui să se bazeze pe instrumente comune, competitive și simple, cum ar fi contractele pe diferență pentru carbon sau licitațiile competitive ale Băncii Europene pentru Hidrogen. Ar trebui să existe un pachet de opțiuni pentru a sprijini financiar decarbonizarea transporturilor. Acestea ar putea include contracte pe diferență pentru reducerea riscurilor investițiilor în combustibili cu emisii scăzute de dioxid de carbon, combinarea granturilor UE cu sprijinul BEI și al băncilor naționale de promovare și modele bazate pe active de reglementare pentru investiții în infrastructura feroviară (de mare viteză). În același timp, ar trebui asigurate condiții de concurență echitabile la nivel mondial pentru IIE și operatorii de transport în timpul tranziției. Deși CBAM este un instrument important pentru ca întreprinderile europene să rămână competitive față de omologii lor internaționali care se confruntă cu prețuri mai mici sau fără prețuri ale carbonului, succesul său este încă incert. UE ar trebui să monitorizeze îndeaproape și să îmbunătățească proiectarea CBAM în timpul fazei de tranziție și să ia în considerare amânarea eliminării treptate a certificatelor gratuite ETS pentru IIE în cazul în care punerea în aplicare este ineficace.

Pentru a valorifica impulsul de decarbonizare, Europa ar trebui să își reorienteze sprijinul pentru producția de tehnologii curate, concentrându-se asupra tehnologiilor în care fie are un rol de lider, fie există argumente strategice pentru dezvoltarea capacității interne [a se vedea capitolul privind tehnologiile curate]. Următorul cadru financiar multianual (CFM) ar trebui să raționalizeze numărul de fonduri dedicate producției de tehnologii curate, concentrându-se asupra tehnologiilor în care UE are un avantaj și un potențial puternic de creștere – cum ar fi oportunitatea oferită de baterii. Sprijinul din bugetul UE ar trebui să ofere întreprinderilor un punct unic de intrare, cu o procedură uniformă de depunere a cererilor și condiții uniforme de atribuire, și ar trebui să includă sprijin atât pentru cheltuielile de capital, cât și pentru cheltuielile operaționale. Pentru a atrage mai multe fonduri din sectorul privat pentru tehnologiile curate și, în special, pentru întreprinderile inovatoare, ar trebui dezvoltate scheme de finanțare specifice care să utilizeze aceleași strategii

de finanțare discutate în capitolul 2. La nivel național, pentru a asigura o cerere previzibilă pentru industria tehnologiilor curate din UE și pentru a compensa politicile de denaturare a comerțului în străinătate, raportul recomandă introducerea unei cote minime explicite pentru producția locală de produse și componente selectate în cadrul achizițiilor publice și al licitațiilor pentru contractele pe diferență și al altor forme de preluare a producției locale. Această cotă ar trebui combinată cu criteriile stabilite la nivelul UE pentru orientarea producției locale către soluțiile cele mai inovatoare și durabile. Abordarea ar putea fi sprijinită prin crearea de întreprinderi comune sau de acorduri de cooperare pentru transferul și schimbul de cunoștințe între întreprinderile din UE și cele din afara UE. În ceea ce privește „industriile emergente”, se recomandă ca statele membre să planifice viitoarele licitații și proceduri de achiziții publice pentru a acționa ca un „client de lansare” pentru noile tehnologii.

Politica comercială va fi fundamentală pentru a combina decarbonizarea cu competitivitatea, securizarea lanțurilor de aprovizionare, dezvoltarea de noi piețe și compensarea concurenței sponsorizate de stat.

Întrucât lanțurile de aprovizionare pentru unele tehnologii curate sunt foarte concentrate, UE are oportunități reciproc avantajoase de a încheia parteneriate strategice cu alte regiuni în etape specifice ale lanțurilor de aprovizionare pentru tehnologii curate. Regiunile învecinate care împărtășesc aceeași viziune și care au acces la surse regenerabile de energie și la materii prime cu costuri reduse ar putea ajuta Europa să își îndeplinească obiectivele în materie de energie și climă într-un mod accesibil, sporind în același timp diversificarea surselor de aprovizionare. În același timp, UE ar trebui să își valorifice poziția puternică în domeniul tehnologiilor curate și să urmărească oportunitățile de a investi în alte țări pentru a extinde piața de implementare a tehnologiilor pe care regiunea le dezvoltă, cum ar fi procesele cu emisii aproape zero pentru producția de materiale. Pentru a permite atingerea acestor obiective, raportul recomandă UE să stabilească parteneriate industriale cu țări terțe sub formă de acorduri de preluare de-a lungul lanțului de aprovizionare sau de investiții în proiecte de producție. Inițiativa „Global Gateway” a UE ar putea fi mobilizată pentru investițiile necesare. Cu toate acestea, în situațiile în care întreprinderile din UE altfel productive sunt amenințate de concurența sponsorizată de stat, UE ar trebui să fie pregătită să aplice măsuri comerciale în conformitate cu principiile descrise mai sus [a se vedea caseta din capitolul 1 – punctul de plecare].

Ca parte a strategiei sale de decarbonizare, UE ar trebui să elaboreze un plan de acțiune industrială pentru sectorul autovehiculelor [a se vedea capitolul privind autovehiculele]. Pe termen scurt, principalul obiectiv al sectorului ar trebui să fie evitarea unei delocalizări radicale a producției în afara UE sau preluarea rapidă a fabricilor și întreprinderilor din UE de către producătorii străini subvenționați de stat, continuând în același timp decarbonizarea. Tarifele compensatorii adoptate recent de Comisie împotriva societăților chineze din sectorul autovehiculelor care produc vehicule electrice pe bază de baterii vor contribui la asigurarea unor condiții de concurență echitabile în această privință, asigurând, în același timp, câștiguri reale de productivitate în China. Privind în perspectivă, raportul recomandă UE să elaboreze o foaie de parcurs industrială care să țină seama de convergența orizontală (și anume electrificarea, digitalizarea și circularitatea) și de convergența verticală (și anume, materiile prime critice, bateriile, infrastructura de transport și de încărcare) a lanțurilor valorice din ecosistemul autovehiculelor. Ca parte a acestui plan de acțiune, UE ar trebui să evalueze sprijinul pentru PIIEC în sectorul autovehiculelor. Amploarea, standardizarea și colaborarea vor fi esențiale pentru ca producătorii din UE să devină competitivi în domenii precum vehiculele electrice europene mici și la prețuri accesibile, vehiculele definite prin software și soluțiile de conducere autonomă, precum și lanțul valoric al circularității. O politică digitală coerentă, care să cuprindă ecosistemul de date, ar trebui să sprijine aceste evoluții. La elaborarea unei astfel de foi de parcurs, UE ar trebui să urmeze o abordare neutră din punct de vedere tehnologic în definirea căii către reducerea emisiilor de CO₂ și a poluanților și ar trebui să facă un bilanț al evoluțiilor tehnologice și ale pieței.

Strategia mai amplă a UE privind integrarea transfrontalieră și modală și transportul durabil trebuie să planifice competitivitatea și nu numai coeziunea [a se vedea capitolul privind transporturile]. Transporturile ar trebui să se bazeze pe o nouă abordare unificată a planificării la nivelul UE și la nivel național, axată pe armonizare și interoperabilitate, precum și pe coeziune. Această abordare ar trebui să fie însoțită de o coordonare mai strânsă cu industriile de rețea adiacente (energie și telecomunicații) și de noi stimulente în bugetul UE pentru ca statele membre să elimine barierele din calea integrării în UE și să asigure interoperabilitatea și concurența în toate segmentele de transport, atunci când aceste obiective depășesc aplicarea legislației UE. De asemenea, UE ar trebui să continue să își consolideze poziția de lider în domeniul transporturilor inovatoare prin lansarea de proiecte de inovare industrială pentru provocările legate de decarbonizare, cum ar fi un demonstrator industrial (ca parte a unei noi întreprinderi comune pentru competitivitate, care să înlocuiască actualele parteneriate public-privat) sau un PIIEC pentru zborul cu emisii zero al viitorului.

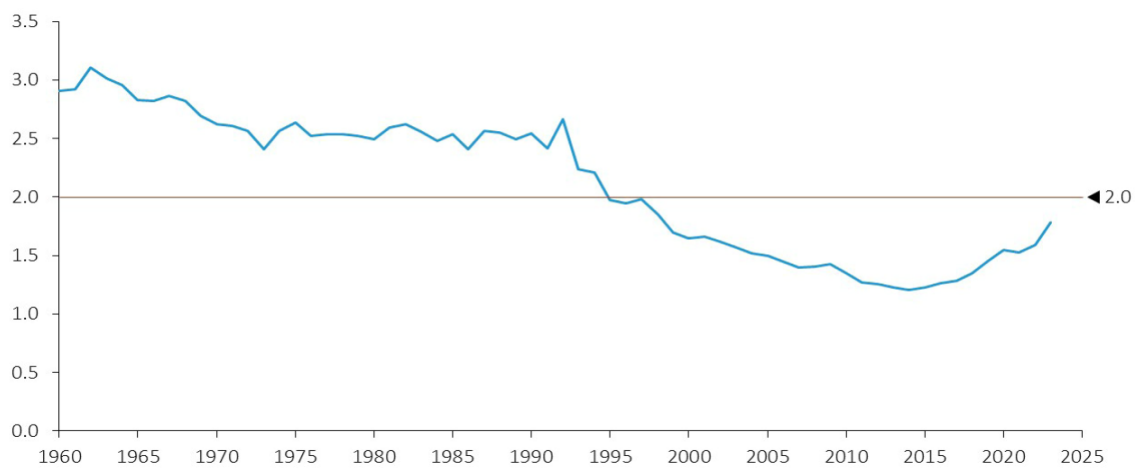
ENDNOTES

-
- i Comisia Europeană, „[Medium-term projections of potential GDP growth in turbulent times](#)” (Proiecții pe termen mediu privind creșterea potențială a PIB-ului în perioade turbulente), Previiziunile economice europene, primăvara anului 2023, ediția specială 4.1, 2023.
 - ii BEI, „[BEI Investment Survey 2023: European Union Overview](#)”, 2023.
 - iii AIE, [Foaia de parcurs privind obiectivul zero emisii nete](#), actualizare 2023
 - iv DiPippo, G., Mazzocco, I., & Kennedy, S., „[Red Ink: Estimating Chinese Industrial Policy Spending in Comparative Perspective](#)”, Centrul de Studii Strategice și Internaționale, 2022.
 - v BCE, [Autonomia strategică deschisă a UE din perspectiva băncilor centrale: Challenges to the monetary policy landscape from a changing geopolitical environment](#) (Provocări la adresa peisajului politicii monetare generate de un mediu geopolitic în schimbare), ECB Occasional Paper Series No. 311, 2023.
 - vi BCE, [Evoluția modelului de creștere al Chinei: challenges and long-term growth prospects](#)”, Buletinul economic al BCE, ediția 5/2024, 2024.
 - vii ESMA, [TRV Risk analysis – EU natural gas derivatives markets: \(Analiza riscurilor în sectorul TRV – Piețele instrumentelor financiare derivate pe gaze naturale din UE: riscuri și tendințe\)](#), 2023.
 - viii BEI și Oficiul European de Brevete, [Financing and commercialisation of cleantech innovation \(Finanțarea și comercializarea inovării în domeniul tehnologiilor curate\)](#), 2024.
 - ix Ibid
 - x AIE, „[Advancing Clean Technology Manufacturing](#)” (Promovarea producției de tehnologii curate), 2024.

4. Creșterea securității și reducerea dependențelor

În timp ce dependențele sunt o stradă cu două sensuri, Europa este vulnerabilă atât la constrângere, cât și, în cazuri extreme, la fragmentare geoeconomică. Europa are dependențe externe extinse, variind de la materii prime critice (MPC) la tehnologii avansate. Multe dintre aceste dependențe ar putea deveni vulnerabilități într-o situație în care comerțul se fragmentează de-a lungul liniilor geopolitice. Aproximativ 40 % din importurile Europei provin de la un număr mic de furnizori și sunt dificil de înlocuit, iar aproximativ jumătate din aceste importuri provin din țări cu care Europa nu este aliniată strategic.ⁱ Prin urmare, expunerea noțională a Europei la orice „oprire bruscă” a comerțului cauzată de conflagrația geopolitică este ridicată. Cu toate acestea, în absența unui scenariu extrem de neprevăzut, o decuplare profundă și rapidă a comerțului mondial pare puțin probabilă pe termen mediu. Dovezile privind deglobalizarea sunt în prezent limitate, întreprinderile preferând să diversifice furnizorii mai degrabă decât să repatrieze producția sau producția în apropierea țărmlui la o scară semnificativă.ⁱⁱ Nici China, nici UE nu sunt stimulate să accelereze acest proces: astfel cum s-a demonstrat în capitolul anterior, China depinde de UE pentru a-și absorbi capacitatea excedentară în domeniul tehnologiilor curate. Riscul mai imediat pentru Europa este acela că dependențele ar putea fi utilizate pentru a crea o oportunitate de constrângere, ceea ce îngreunează menținerea de către UE a unei poziții unitare și subminează obiectivele sale comune de politică. Utilizarea din ce în ce mai frecventă a dependențelor ca „armă geopolitică” este, la rândul său, susceptibilă să sporească incertitudinea și să aibă un efect negativ asupra investițiilor întreprinderilor.ⁱⁱⁱ

Deteriorarea relațiilor geopolitice creează, de asemenea, noi nevoi de cheltuieli pentru apărare și capacitatea industrială de apărare. Europa se confruntă în prezent cu un război convențional la frontiera sa estică și cu un război hibrid peste tot, inclusiv cu atacuri asupra infrastructurii energetice și a telecomunicațiilor, cu ingerințe în procesele democratice și cu utilizarea migrației ca armă.^{iv} În același timp, doctrina strategică a SUA se îndepărtează de Europa și se îndreaptă către zona Pacificului – de exemplu, în formatul AUKUS – determinată de amenințarea percepută a Chinei. Prin urmare, cererea tot mai mare de capacități de apărare este satisfăcută de o ofertă în scădere – o lacună pe care Europa însăși trebuie să o acopere. Cu toate acestea, datorită unei perioade prelungite de pace în Europa și a umbreii de securitate a SUA, doar zece state membre cheltuiesc în prezent mai mult sau egal cu 2 % din PIB, în conformitate cu angajamentele NATO, deși cheltuielile pentru apărare sunt în creștere [a se vedea figura 1]. Industria de apărare are nevoie de investiții masive pentru a recupera decalajul. Ca punct de referință, dacă toate statele membre ale UE care sunt membre ale NATO și care nu au atins încă obiectivul de 2 % ar face acest lucru în 2024, cheltuielile pentru apărare ar crește cu 60 de miliarde EUR. De asemenea, sunt necesare investiții suplimentare pentru a restabili capacitățile pierdute din cauza deceniilor de investiții insuficiente și pentru a reface stocurile epuizate, inclusiv cele donate pentru a sprijini apărarea Ucrainei împotriva agresiunii Rusiei. În iunie 2024, Comisia a estimat că sunt necesare investiții suplimentare în domeniul apărării în valoare de aproximativ 500 de miliarde EUR în următorul deceniu.

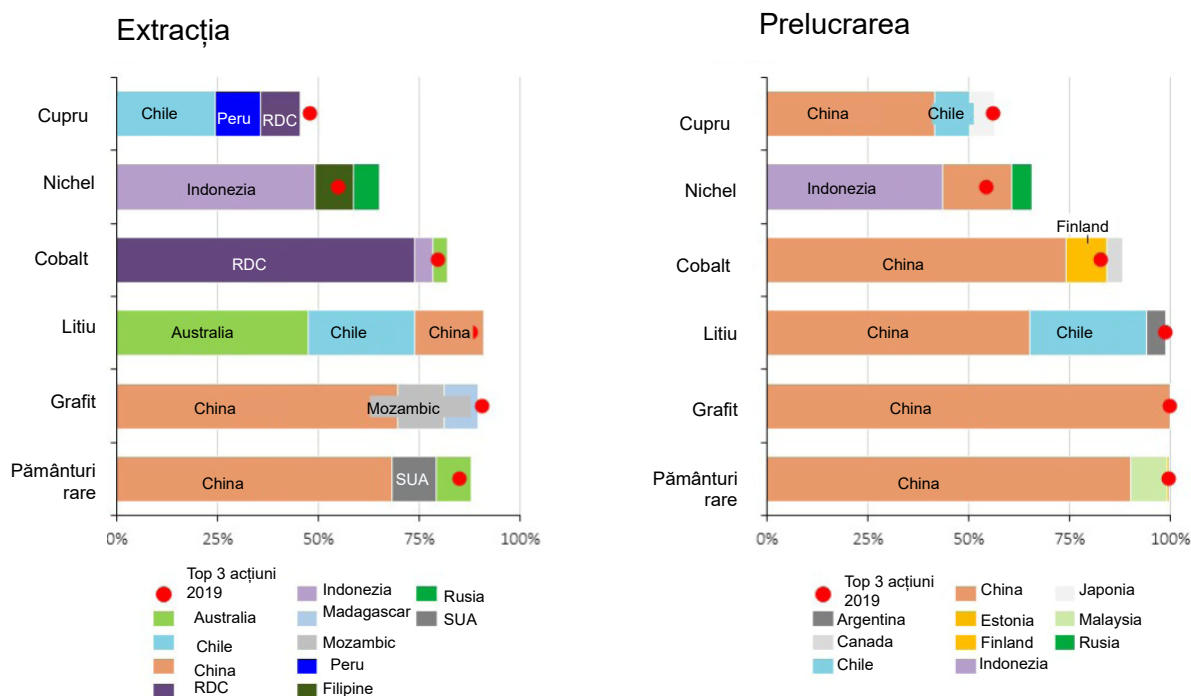
Sursă: Șipri. Accesat în 2024.

Figura 1: Cheltuielile de apărare ale statelor membre ale UE, % din PIB

Creșterea gradului de independență creează un „cost de asigurare” pentru Europa, dar aceste costuri pot fi atenuate prin cooperare. Reducerea dependențelor în domeniile-cheie în care Europa este expusă va necesita investiții semnificative și va implica costuri semnificative. Creșterea securității MPIC necesită investiții în minerit – atât acasă, cât și în țările bogate în resurse – prelucrare, stocare și reciclare. Consolidarea lanțului de aprovizionare pentru semiconductori va necesita sute de miliarde de noi cheltuieli. În ambele cazuri, aceste investiții vor face ca Europa să nu mai cumpere de la cel mai eficient furnizor și, prin urmare, pot crește presiunile asupra costurilor pentru economie pe termen scurt. Cu toate acestea, „valoarea opțiunii” unor astfel de investiții crește exponențial în scenarii extreme, după cum a arătat întreruperea furnizării de gaze din Rusia. Devenind mai puțin vulnerabilă la influența externă, UE va beneficia, de asemenea, de o autonomie decizională sporită. Însă, pentru a evita un potențial compromis între independență și costuri, cooperarea europeană va fi esențială. MPC reprezintă un exemplu esențial de domeniu în care este cel mai eficient din punctul de vedere al costurilor ca statele membre să asigure în mod colectiv – inclusiv cu aliați din afara UE – mai degrabă decât să se autoasigure. Consolidarea capacității interne pentru tehnologii avansate va fi cea mai eficientă dacă prioritățile și cerințele în materie de cerere sunt coordonate în prealabil. De asemenea, pentru apărare și spațiu: toate statele membre vor deveni mai sigure dacă industria europeană de apărare poate răspunde noilor cerințe și poate dezvolta noi tehnologii și dacă UE își păstrează accesul autonom la spațiu.

Reducerea vulnerabilităților externe

Astfel cum s-a subliniat în capitolul anterior, accesul la MPIC este esențial pentru industria tehnologiilor curate și a autovehiculelor, însă aprovizionarea este foarte concentrată [a se vedea capitolul privind materiile prime critice]. Piața mondială a mineralelor critice pentru tranziția energetică s-a dublat în ultimii cinci ani, ajungând la 300 de miliarde EUR în 2022.^v Accelerarea implementării tehnologiilor energetice curate determină o creștere fără precedent a cererii. În perioada 2017-2022, cererea mondială de litiu s-a triplat, în timp ce cererea de cobalt a crescut cu 70 % și cu 40 % pentru nichel. Conform previziunilor AIE, se preconizează că cererea de minerale pentru tehnologiile energetice curate va crește de 4 până la 6 ori până în 2040. Cu toate acestea, oferta de MPIC este foarte concentrată într-o mână de furnizori, în special pentru prelucrare și rafinare, ceea ce creează două riscuri principale pentru Europa. Primul este volatilitatea prețurilor, care împiedică deciziile de investiții. De exemplu, deși este un caz extrem, prețul litiului a crescut de douăsprezece ori în decurs de doi ani, înainte de a se prăbuși din nou cu peste 80 %, împiedicând deschiderea de mine competitive în UE. Deși stocurile de petrol și stocarea gazelor joacă un rol important în atenuarea șocurilor de pe piața energiei, nu există un echivalent pentru mineralele critice în cazul unor fluctuații mari ale pieței. Al doilea risc este ca MPIC să poată fi utilizate ca armă geopolitică, deoarece o mare parte a extracției și prelucrării este concentrată în țări cu care UE nu este aliniată strategic. De exemplu, China este cel mai mare operator de prelucrare a nichelului, cuprului, litiului și cobaltului, reprezentând între 35 și 70 % din activitatea de prelucrare, și și-a demonstrat disponibilitatea de a-și utiliza puterea de piață [a se vedea figura 2]. Restricțiile la export din această țară au crescut de nouă ori între 2009 și 2020. Până în prezent, s-au înregistrat puține progrese în ceea ce privește diversificarea. În comparație cu trei ani în urmă, ponderea primilor trei producători de MPIC-uri esențiale fie rămâne neschimbată, fie a crescut în continuare.

Sursă: AIE. - Bună. Bazat pe S&P Global, USGS, Mineral Commodity Summaries și Wood Mackenzie, 2024.

Figura 2: Concentrarea extracției și prelucrării resurselor critice

Ponderea primilor trei țări producătoare în producția totală de resurse și minerale selectate, 2022

Confruntate cu aceste constrângeri, MPIC fac obiectul unei curse mondiale pentru securizarea lanțurilor de aprovizionare, iar Europa rămâne în prezent în urmă. Alte economii importante se îndreaptă către securizarea lanțurilor de aprovizionare independente și reducerea vulnerabilității acestora. Pe lângă poziția sa dominantă în prelucrare și rafinare, China investește în mod activ în active miniere din Africa și America Latină și în rafinarea de peste mări prin inițiativa sa Belt and Road. Investițiile sale de peste mări în metale și minerit prin intermediul inițiativei „O centură, un drum” au atins un nivel record de 10 miliarde USD numai în prima jumătate a anului 2023 și intenționează să dubleze dreptul de proprietate al întreprinderilor chineze asupra minelor de peste mări care conțin minerale critice. SUA a implementat IRA, Legea privind infrastructura bipartizană și

finanțarea apărării pentru a dezvolta la scară largă capacitatea internă de prelucrare, rafinare și reciclare, precum și pentru a-și utiliza puterea geopolitică pentru a asigura lanțul de aprovizionare global. Japonia este foarte dependentă de alte regiuni pentru MPIC și, începând cu anii 2000, a dezvoltat o abordare strategică pentru a spori accesul la proiectele miniere de peste mări. Organizația Japoneză pentru Metale și Securitate Energetică investește capital în minerit și rafinarea activelor din întreaga lume, gestionează stocarea strategică și, de la introducerea recentei legi privind securitatea economică, are competența de a dezvolta instalații de prelucrare și rafinare în Japonia. În schimb, Europa are un nivel comparabil de dependențe, fiind foarte dependentă de una sau două țări pentru majoritatea importurilor sale de minerale critice. Cu toate acestea, Comisia nu urmează o abordare coordonată în mod similar. UE nu dispune de o strategie cuprinzătoare care să acopere toate etapele lanțului de aprovizionare (de la explorare la reciclare) și, spre deosebire de concurenții săi, mineritul și comercializarea mărfurilor sunt în mare măsură lăsate în seama actorilor privați și a pieței.

Dependențele strategice se extind, de asemenea, la tehnologiile critice pentru digitalizarea economiei Europei [a se vedea capitolul privind digitalizarea și tehnologiile avansate]. UE se bazează pe țări străine pentru peste 80 % din produsele, serviciile, infrastructura și proprietatea intelectuală digitale.^{vi} Cu toate acestea, dependențele sunt deosebit de acute pentru semiconductoare din cauza structurii industriei, care este dominată de un număr mic de actori mari. SUA s-a specializat în proiectarea cipurilor, Coreea, Taiwan și China în fabricarea cipurilor, iar Japonia și unele state membre ale UE în materiale și echipamente esențiale – optică, chimie și utilaje [a se vedea figura 3]. Europa are o capacitate internă redusă în multe părți ale lanțului de aprovizionare. De exemplu, UE nu are în prezent nicio turnătorie care să producă noduri de proces sub 22 nm și se bazează pe Asia pentru 75 % până la 90 % din capacitatea de fabricare a plachetelor (la fel ca SUA). Europa a devenit dependentă de țările din afara UE și în ceea ce privește proiectarea, ambalarea și asamblarea cipurilor. Dependențele sunt, de asemenea, acute pentru alte tehnologii avansate. Industria IA din UE se bazează pe hardware produs în mare parte de o întreprindere cu sediul în SUA pentru cele mai avansate procesoare. În mod similar, dependența Europei de serviciile de cloud dezvoltate și gestionate de întreprinderi din SUA este masivă. În ceea ce privește platformele de calcul cuantic, UE suferă de șase dependențe critice în ceea ce privește 17 tehnologii, componente și materiale esențiale. China și SUA dețin poziția de lider tehnologic în majoritatea acestor elemente critice. În sectorul telecomunicațiilor, Europa este mai puțin dependentă de tehnologia străină: principalii furnizori din UE sunt bine poziționați în ceea ce privește furnizarea de echipamente de telecomunicații la nivel mondial. Cu toate acestea, va fi important ca dependențele să nu crească, în special în ceea ce privește furnizorii cu risc ridicat care ar putea compromite securitatea rețelelor UE și a datelor cetățenilor. În prezent, 14 state membre nu aplică restricții furnizorilor cu grad ridicat de risc.

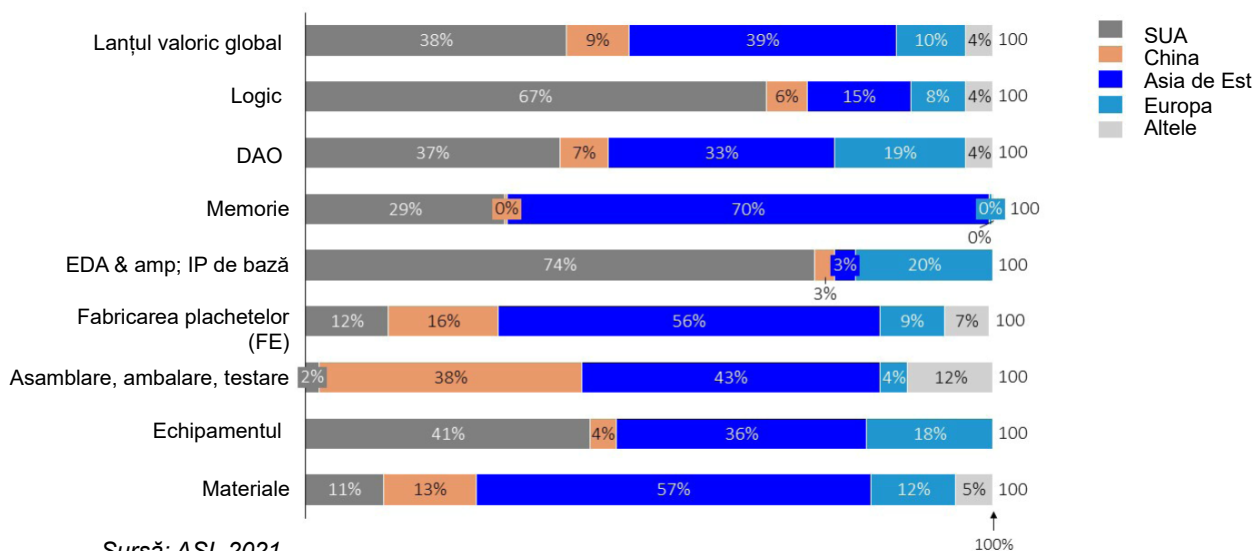

Figura 3: Ponderea în lanțul valoric al semiconductoarelor pe țări, % din totalul la nivel mondial, 2019

Pentru a-și reduce vulnerabilitățile, UE trebuie să dezvolte o veritabilă „politică economică externă” bazată pe securizarea resurselor critice [a se vedea capitolul privind materiile prime critice]. Pe termen scurt, UE trebuie să pună în aplicare rapid și pe deplin Actul privind materiile prime critice (CRMA). Raportul recomandă completarea acestui act cu o strategie cuprinzătoare care să acopere toate etapele lanțului de aprovizionare cu minerale critice, de la extracție până la prelucrare și reciclare. Pentru a consolida poziția Europei în etapa achizițiilor publice, se propune crearea unei platforme dedicate a UE privind materiile prime critice. Platforma ar valorifica puterea de piață a Europei prin agregarea cererii pentru achiziționarea în comun

de materiale critice (după modelul utilizat în Coreea de Sud și Japonia) și prin coordonarea negocierii achizițiilor comune cu țările producătoare. Aceasta ar contribui, de asemenea, la reducerea „costurilor de asigurare” pentru statele membre prin gestionarea viitoarelor stocuri strategice la nivelul UE, depășind cererea flexibilă pentru stocurile naționale incluse în CRMA. În paralel, se recomandă ca UE să își dezvolte în continuare „diplomația resurselor” pentru MPIC. Propunerile includ modernizarea inițiativei „Global Gateway” – care promovează investițiile în țări terțe – pentru a se concentra asupra nevoilor strategice ale UE și elaborarea de strategii comune cu alți cumpărători din țări aliniate strategic, de exemplu prin intermediul unui Club al G7+ pentru materii prime critice (inclusiv Japonia, Coreea de Sud și Australia). De asemenea, UE ar trebui să exploreze cu atenție potențialul exploatarei miniere de adâncime durabile din punctul de vedere al mediului: estimările sugerează că fundul mării deține multipli mari ai rezervelor terestre cunoscute, de exemplu pentru cupru, titan, mangan, cobalt, nichel și pământuri rare^{vii}.

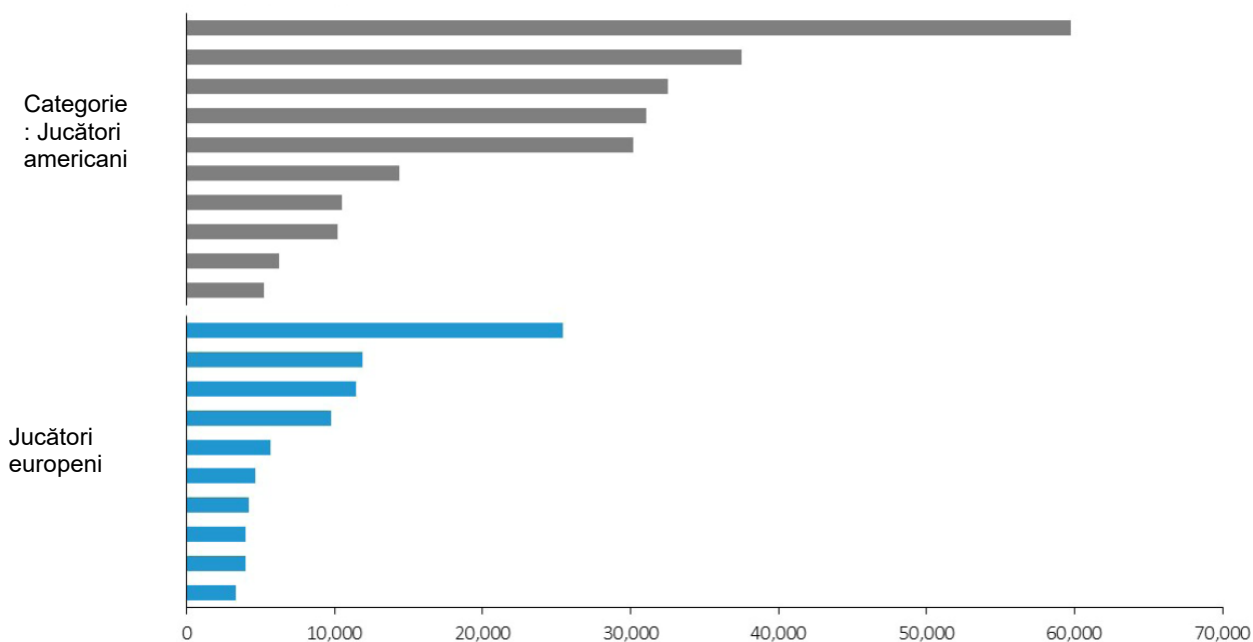
De asemenea, UE trebuie să valorifice potențialul resurselor interne prin minerit, reciclare și inovare în domeniul materialelor alternative. Spre deosebire de combustibilii fosili, UE are depozite de unele materii prime critice, cum ar fi litiul, în Portugalia. Accelerarea deschiderii minelor interne ar putea permite UE să își satisfacă întreaga cerere de anumite minerale critice. CRMA invită deja statele membre să pună în aplicare termene de autorizare mai scurte pentru „proiectele strategice”: 27 de luni pentru autorizațiile de extracție și 15 luni pentru prelucrare, în comparație cu procesele care durează de trei până la cinci ori mai mult în prezent. Cu toate acestea, raportul recomandă acțiuni suplimentare pentru accelerarea ritmului de autorizare, de exemplu creșterea capacității administrative prin mandatarea alocării de resurse de personal predefinite pentru proiectele strategice. În același timp, materialele găsite în vehiculele electrice retrase, în morile de vânt și în alte bunuri reprezintă o ofertă suplimentară care ar putea fi valorificată prin reciclare. UE ar putea îndeplini mai mult de jumătate până la trei sferturi din cerințele sale în materie de metale pentru tehnologii curate în 2050 prin reciclare la nivel local.^{viii} Prin urmare, se recomandă instituirea unei adevărate piețe unice pentru deșeuri și circularitate. Îndeplinirea acestui obiectiv va necesita consolidarea pieței secundare a deșeurilor de materii prime critice, asigurarea respectării efective a legislației existente privind colectarea și expedierea deșeurilor pentru a permite acumularea de amploare și coordonarea controalelor exporturilor UE de deșeuri. În cele din urmă, stimularea cercetării și inovării pentru materiale sau procese alternative va fi esențială pentru înlocuirea materiilor prime critice. De exemplu, companiile de tehnologie din SUA au combinat recent laboratoare federale de cercetare pentru a utiliza IA pentru a dezvolta un nou material care ar putea reduce conținutul de litiu din baterii cu 70 %.^{ix}

Pentru industriile strategice, UE ar trebui să urmărească o strategie coordonată a UE pentru a consolida capacitatea de producție internă și pentru a proteja infrastructurile de rețea esențiale [a se vedea capitolul privind tehnologiile digitale și avansate]. Deși deținerea de către UE a marilor turnătorii poate fi nerealistă în această etapă din cauza nivelurilor de investiții necesare, Europa ar trebui să își maximizeze eforturile comune de consolidare a inovării în domeniul semiconductorilor și a prezenței sale în cele mai avansate segmente de cipuri. Raportul recomandă lansarea unei strategii comune bazate pe patru elemente. În primul rând, finanțarea inovării și înființarea de laboratoare de testare în apropierea centrelor de excelență existente. În al doilea rând, acordarea de granturi sau de stimulente fiscale pentru cercetare și dezvoltare pentru întreprinderile „fables” care își desfășoară activitatea în domeniul proiectării de cipuri și al turnătorii în anumite segmente strategice. În al treilea rând, sprijinirea potențialului de inovare al cipurilor tradiționale. În al patrulea rând, coordonarea eforturilor UE în ceea ce privește ambalajele avansate 3D back-end, materialele avansate și procesele de finisare. De la propunerea de Act european privind cipurile, în UE au fost anunțate investiții totale în implementarea industrială de aproximativ 100 de miliarde EUR, sprijinite în cea mai mare parte de statele membre aflate sub controlul ajutoarelor de stat. Cu toate acestea, există riscul ca o abordare fragmentată să conducă la o coordonare slabă a priorităților și a cerințelor în materie de cerere, la o lipsă de scară pentru producătorii interni și, la rândul său, la o capacitate mai redusă de a investi în segmente mai inovatoare ale semiconductorilor. Prin urmare, se propune crearea unei alocări bugetare centralizate a UE dedicate semiconductorilor, sprijinită de un nou PIIEC „accelerat”. Utilizarea acestui instrument ar implica cofinanțare din bugetul UE și termene de aprobare mai scurte pentru proiectele privind semiconductorii. În ceea ce privește telecomunicațiile, se recomandă consolidarea considerentelor de securitate în aprovizionarea cu tehnologie prin favorizarea utilizării furnizorilor de încredere din UE pentru alocarea spectrului în toate licitațiile viitoare și prin promovarea furnizorilor de echipamente de telecomunicații cu sediul în UE ca fiind strategici în negocierile comerciale.

Consolidarea capacității industriale pentru apărare și spațiu

Industria europeană de apărare suferă nu numai din cauza reducerii cheltuielilor pentru apărare, ci și din cauza lipsei de concentrare asupra dezvoltării tehnologice [a se vedea capitolul privind apărarea]. Sectorul european al apărării este extrem de competitiv la nivel mondial, înregistrând o cifră de afaceri anuală de 135 de miliarde EUR în 2022 și volume mari de exporturi. Unele produse și tehnologii din UE sunt superioare sau cel puțin echivalente ca calitate cu cele produse de SUA, cum ar fi tancurile principale de luptă, submarinele convenționale, tehnologia șantierelor navale și aeronavele de transport. Cu toate acestea, industria de apărare a UE suferă de un deficit de capacitate pe două fronturi. În primul rând, cererea totală este mai mică: cheltuielile agregate pentru apărare în UE sunt cu aproximativ o treime mai mari decât în SUA. În al doilea rând, cheltuielile UE sunt mai puțin axate pe inovare. Apărarea este o industrie foarte tehnologică, caracterizată prin inovare disruptivă, ceea ce înseamnă că sunt necesare investiții masive în cercetare și dezvoltare pentru a menține paritatea strategică. Începând din 2014, SUA a acordat prioritate cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare în raport cu toate celelalte categorii de cheltuieli militare. În 2023, Comisia a alocat 130 de miliarde EUR (140 de miliarde USD) pentru cercetare, dezvoltare, testare și evaluare, ceea ce reprezintă aproximativ 16 % din totalul cheltuielilor pentru apărare. Această categorie a înregistrat, de asemenea, cea mai mare creștere procentuală relativă a bugetului apărării. În Europa, finanțarea totală pentru cercetarea și dezvoltarea în domeniul apărării a fost de 10,7 miliarde EUR în 2022, reprezentând doar 4,5 % din totalul cheltuielilor. Sistemele complexe de apărare de nouă generație în toate domeniile strategice vor necesita investiții masive în cercetare și dezvoltare care depășesc capacitatea unui singur stat membru al UE.

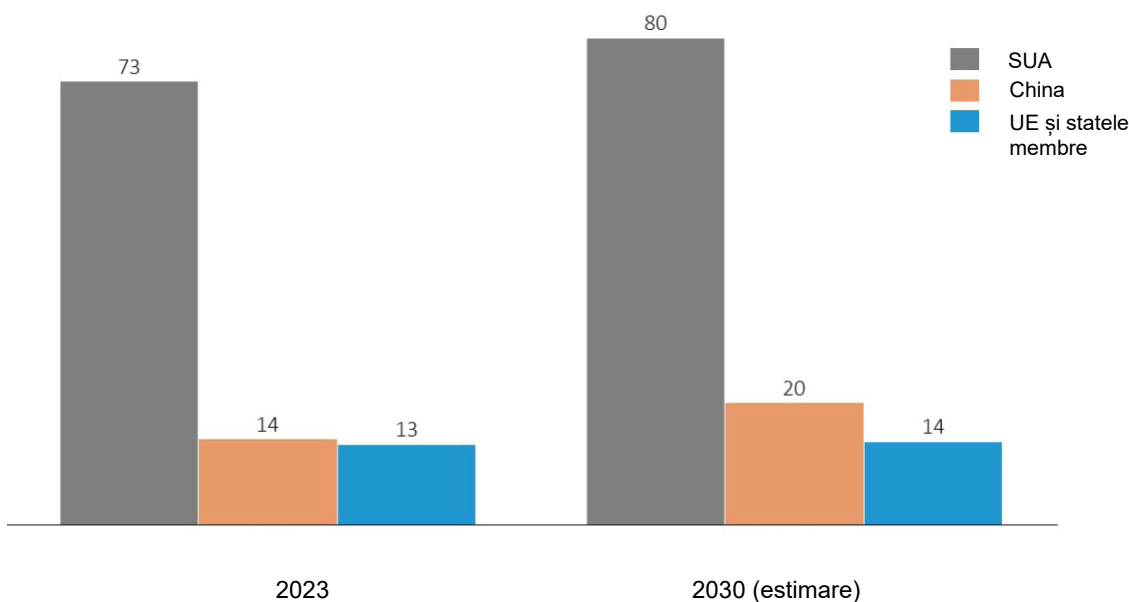
Industria europeană de apărare este, de asemenea, fragmentată, limitându-i amploarea și împiedicând eficacitatea operațională în domeniu. Peisajul industrial al apărării din UE este populat în principal de actori naționali care își desfășoară activitatea pe piețe interne relativ mici [a se vedea figura 4]. Fragmentarea creează două provocări majore. În primul rând, aceasta înseamnă că industria este lipsită de scară, ceea ce este esențial într-un sector cu utilizare intensivă a capitalului, cu cicluri lungi de investiții. Prin urmare, dacă statele membre ale UE ar majora în mod semnificativ cheltuielile pentru apărare, ar putea apărea o criză de aprovizionare, statele membre concurând între ele pe piața europeană limitată a echipamentelor de apărare. În al doilea rând, fragmentarea conduce la probleme grave legate de lipsa standardizării și a interoperabilității echipamentelor, care au ieșit la iveală în timpul sprijinului acordat Ucrainei de către UE. Numai pentru artileria de 155 mm, statele membre ale UE au furnizat Ucrainei zece tipuri diferite de obuziere din stocurile lor, iar unele au fost livrate chiar în diferite variante, creând dificultăți logistice grave pentru forțele armate ucrainene. În ceea ce privește alte produse, de exemplu, statele membre ale UE operează douăsprezece tipuri de tancuri de luptă, în timp ce SUA produce doar unul.^x

Sursă: Elaborare pe Defence News Top 100. Printre actorii europeni se numără întreprinderi europene din afara UE

Figura 4: **Comparație între principalii actori europeni și americani din domeniul apărării, milioane EUR, 2023**

UE a dezvoltat un sector spațial de talie mondială, în pofida nivelurilor mult mai scăzute de finanțare, dar acum începe să piardă teren [a se vedea capitolul privind spațiul]. UE finanțează, deține și gestionează infrastructura spațială critică. Aceasta a dezvoltat active și capacități strategice de talie mondială, cu competențe tehnice echivalente cu cele ale altor puteri spațiale în majoritatea domeniilor. De exemplu, în navigația prin satelit, Galileo oferă cele mai precise și mai sigure informații de poziționare și de sincronizare, inclusiv pentru aplicații militare. În domeniul observării Pământului, Copernicus oferă cele mai cuprinzătoare date la nivel mondial, inclusiv pentru monitorizarea mediului și a schimbărilor climatice, gestionarea dezastrelor și securitate. Cu toate acestea, UE și-a pierdut poziția de lider pe piața lansatoarelor comerciale (Ariane 4-5) și a sateliților geostaționari. A trebuit să se bazeze temporar pe rachetele Space X pentru a lansa sateliții pentru programul său strategic Galileo. De asemenea, UE se situează în urma SUA în ceea ce privește propulsia rachetelor, megaconstelațiile pentru telecomunicații și receptoarele și aplicațiile prin satelit, care reprezintă o piață mult mai mare decât celelalte segmente spațiale. La fel ca industria apărării, sectorul spațial suferă de un deficit semnificativ de investiții în raport cu principalii săi concurenți. În ultimii 40 de ani, investițiile au variat între 15% și 20% din nivelurile din SUA. În 2023, cheltuielile publice în Europa pentru spațiu s-au ridicat la 15 miliarde USD, comparativ cu 73 de miliarde USD în SUA. Se preconizează că China va depăși Europa în următorii câțiva ani, ajungând la cheltuieli de 20 de miliarde USD până în 2030 [a se vedea figura 5].

Sursă: Euroconsult, 2023.

Figura 5: **Cheltuieli publice pentru programele spațiale în valoare de miliarde USD**

Atât pentru industria de apărare, cât și pentru industria spațială, agregarea și coordonarea insuficiente ale cheltuielilor publice în Europa accentuează fragmentarea industrială. Achizițiile colaborative europene au reprezentat doar 18 % din cheltuielile pentru achiziționarea de echipamente de apărare în 2022, cu mult sub criteriul de referință de 35 % convenit în cadrele Agenției Europene de Apărare. Această lipsă de coordonare creează un cerc vicios pentru industria de apărare a UE. Fără agregarea cererii între statele membre, este mai dificil pentru industrie să anticipeze nevoile pe termen mai lung și să crească oferta, reducând, la rândul său, capacitatea sa globală de a satisface cererea și privând industria de comenzi și oportunități. Prin urmare, achizițiile publice în domeniul apărării sunt deturnate în afara UE. În perioada iunie 2022-iunie 2023, 78 % din cheltuielile cu achizițiile publice au fost direcționate către furnizori din afara UE, din care 63 % au fost direcționate către SUA. În același timp, atunci când statele membre ale UE se organizează și cooperează, rezultatele sunt pozitive. Un astfel de exemplu este A330 Multi-Role Tanker Transport, care a fost dezvoltat printr-un proiect colaborativ care permite țărilor participante să pună în comun resursele și să partajeze costurile de exploatare și întreținere. Sectorul spațial european este, de asemenea, afectat de agregarea insuficientă a cererii și de coordonarea insuficientă a investițiilor între statele membre. În plus, Agenția Spațială Europeană (ESA) funcționează pe baza principiului „rentabilității geografice”, ceea ce înseamnă că investește în fiecare dintre țările sale membre, prin contracte industriale pentru programe spațiale, o sumă similară cu contribuția financiară a țării respective la agenție. Acest principiu conduce la o fragmentare inevitabilă a lanțurilor de aprovizionare, la dublarea inutilă a capacităților pe piețe relativ mici și la o neconcordanță între actorii industriali cei mai competitivi și alocarea efectivă a resurselor.

În absența unor cheltuieli europene comune, acțiunile de politică pentru sectorul apărării trebuie să se concentreze pe agregarea cererii și pe integrarea activelor industriale de apărare [a se vedea capitolul privind apărarea]. Pe termen scurt, este necesară punerea rapidă în aplicare a Strategiei industriale europene de apărare și a Programului aferent al industriei europene de apărare. În special, este esențial să se crească în mod substanțial agregarea cererii între grupuri de state membre, cel puțin în rândul celor care optează să facă acest lucru, și să se mărească ponderea achizițiilor publice comune în domeniul apărării. Raportul recomandă măsuri suplimentare pentru dezvoltarea unei politici industriale de apărare a UE pe termen mediu, care să poată sprijini integrarea transfrontalieră structurală a activelor de apărare și integrarea și consolidarea selectivă a capacității industriale a UE, cu scopul explicit de a crește amploarea, standardizarea și interoperabilitatea. Politică UE în domeniul concurenței ar trebui să permită o astfel de consolidare atunci când o scară mai mare ar genera creșteri ale eficienței sau ar permite realizarea unor investiții competitive la nivel mondial. În plus, pe măsură ce cheltuielile UE pentru apărare cresc, consolidarea industriei de apărare, integrarea și inovarea tehnologică ar trebui să fie sprijinite de principii europene de preferință consolidate în domeniul achizițiilor publice, asigurându-se că o parte minimă a acestei cereri în creștere este concentrată mai degrabă asupra întreprinderilor europene decât asupra fluxurilor externe.

Alături de nevoia urgentă de a crește investițiile globale în domeniul apărării, există argumente solide pentru consolidarea cooperării și punerea în comun a resurselor pentru cercetarea și dezvoltarea în domeniul apărării la nivelul UE. Sectorul apărării se confruntă cu nevoi masive de investiții [a se vedea capitolul privind investițiile]. În timp ce sectorul apărării în ansamblu va beneficia de măsuri de aprofundare a piețelor de capital ale UE, IMM-urile inovatoare din domeniul apărării vor avea nevoie de sprijin suplimentar. Măsurile relevante ar putea include modificarea politicilor de creditare ale Grupului BEI privind excluderea investițiilor în domeniul apărării și clarificarea cadrelor de mediu, sociale și de guvernanță ale UE privind finanțarea produselor din domeniul apărării. Cu toate acestea, cercetarea și dezvoltarea în domeniul apărării reprezintă o categorie specială de cheltuieli care justifică o abordare unică. În prezent, UE investește aproximativ 1 miliard EUR pe an în cercetarea și dezvoltarea în domeniul apărării, în timp ce cea mai mare parte a investițiilor are loc la nivelul statelor membre. Însă mai multe segmente noi sau complexe din punct de vedere tehnic – cum ar fi dronele, rachetele hipersonice, armele cu energie dirijată, inteligența artificială în domeniul apărării și războiul pe fundul mării și războiul spațial – necesită o coordonare paneuropeană. Niciun stat membru nu poate finanța, dezvolta, produce și susține în mod eficace toate capacitățile și infrastructura necesare pentru a menține poziția de lider în domeniul acestor tehnologii. În același timp, efectele de propagare ale cercetării și dezvoltării în domeniul apărării asupra altor sectoare ale economiei și asupra cercetării și dezvoltării finanțate din fonduri private sunt mari.^{xi} Prin urmare, raportul recomandă ca finanțarea europeană pentru cercetare și dezvoltare să fie sporită și concentrată pe inițiative comune. Această abordare ar putea fi dezvoltată prin noi programe cu dublă utilizare și printr-o propunere de proiecte europene de interes comun în domeniul apărării pentru a organiza cooperarea industrială necesară.

Sectorul spațial european ar beneficia de norme actualizate în materie de guvernanță și investiții, precum și de o mai bună coordonare a cheltuielilor publice în cadrul unei veritabile piețe unice pentru spațiu. Raportul recomandă eliminarea treptată a principiului ESA privind randamentul geografic. Normele ESA privind achizițiile publice ar trebui să reflecte rezultatul concurenței industriale și alegerea celor mai buni furnizori, iar resursele ar trebui să se concentreze asupra proiectelor care demonstrează potențialul de progres științific sau tehnologic semnificativ, indiferent de locul în care se află entitățile participante. Acest proces ar trebui să fie însoțit de instituirea unei piețe unice funcționale pentru spațiu, cu standarde comune și armonizarea cerințelor de acordare a licențelor (în conformitate cu legislația spațială planificată a UE). Se propune, de asemenea, instituirea unui Fond industrial spațial cu scopuri multiple, care ar permite Comisiei Europene să acționeze în calitate de „client de referință” pentru a achiziționa în comun servicii și produse spațiale și pentru a finanța tehnologii critice, ajutând baza industrială a UE să își sporească capacitatea. În mod similar, prioritățile strategice comune pentru cercetarea și inovarea în domeniul spațial ar trebui sprijinite printr-o mai bună coordonare, finanțare și punere în comun a resurselor pentru dezvoltarea de noi programe comune mari ale UE. În cele din urmă, în ceea ce privește sectorul apărării, creșterea IMM-urilor spațiale inovatoare, a întreprinderilor nou-înființate și a întreprinderilor în curs de extindere din UE ar trebui să fie facilitată printr-un acces îmbunătățit la finanțare și prin introducerea unor norme europene specifice privind preferințele.

ENDNOTES

- i Baba, C., Lan, T., Mineshima, A., Misch, F., Pinat, M., Shahmoradi, A., Yao, J., & van Elkan, R., „[Geeconomic Fragmentation: What's at Stake for the EU](#)”, Documentul de lucru al FMI nr. 2023/245, 2023.
- ii BCE, op cit., 2023.
- iii Caldara, D., & Iacoviello, M., „[Mesuring Geopolitical Risk](#) ” (Măsurarea riscului geopolitic), American Economic Review, 112(4), 2022, p. 1194-1225.
- iv Comisia Europeană, „[A new method to help policymakers defend democracy against hybrid threats](#)” (O nouă metodă de a ajuta factorii de decizie să apere democrația împotriva amenințărilor hibride), 2023.
- v AIE, [Analiza pieței mineralelor critice 2023](#), p. 5, 2023.
- vi Comisia Europeană, [Raport privind stadiul evoluției deceniului digital 2023](#), 27 septembrie 2023.
- vii Hein, J. R., Mizell, K., Koschinsky, A., & Conrad, T. A., [Deep-ocean mineral deposits as a source of critical metals for high- and green-technology applications: Comparatie cu resursele terestre](#), Ore Geology Reviews, volumul 51, 2013, paginile 1-14,
- viii Eurométaux, Grégoir, L., van Acker, K., op. cit., 2022.
- ix Microsoft, [Deblocarea unei noi ere pentru descoperirea științifică cu ajutorul IA: How Microsoft's AI screened over 32 million candidates to find a better battery](#) (Cum a analizat IA de la Microsoft peste 32 de milioane de candidați pentru a găsi o baterie mai bună), 2024.
- x Agenția Europeană de Apărare.
- xi Moretti et al., „The Intellectual Spoils of War? Defense R&D, Productivity and International Spillovers”, NBER Working Paper No. 26483, 2021.

5. Finanțarea investițiilor

Nevoile de finanțare necesare pentru ca UE să își îndeplinească obiectivele sunt masive, însă investițiile productive sunt slabe, în pofida economiilor private substanțiale [a se vedea capitolul privind investițiile]. Pentru a îndeplini obiectivele stabilite în prezentul raport, sunt necesare investiții suplimentare anuale minime cuprinse între 750 și 800 de miliarde EUR, pe baza celor mai recente estimări ale Comisiei, reprezentând 4,4-4,7 % din PIB-ul UE în 2023. Pentru comparație, investițiile realizate în cadrul Planului Marshall în perioada 1948-1951 au fost echivalente cu 1-2 % din PIB-ul UE. Realizarea acestei creșteri ar necesita ca ponderea investițiilor UE să crească de la aproximativ 22 % din PIB în prezent la aproximativ 27 %, inversând declinul care durează de mai multe decenii în majoritatea economiilor mari din UE. Cu toate acestea, investițiile productive în UE nu se ridică la înălțimea acestei provocări. De la Marea Criză Financiară (GFC), s-a creat un decalaj considerabil și persistent între investițiile productive private¹⁸ din UE și cele din SUA. În același timp, deficitul de investiții private în cele două economii nu a fost compensat de investițiile publice mai mari, care au scăzut, de asemenea, după GFC și au fost în mod constant mai scăzute în UE comparativ cu SUA ca procent din PIB. Gospodăriile din UE realizează economii semnificative pentru a finanța investiții mai mari, dar, în prezent, aceste economii nu sunt canalizate în mod eficient către investiții productive. În 2022, economiile gospodăriilor din UE au fost de 1 390 de miliarde EUR, comparativ cu 840 de miliarde EUR în SUA. Cu toate acestea, în ciuda economiilor lor mai mari, gospodăriile din UE au o bogăție considerabil mai mică decât omologii lor din SUA, în mare parte din cauza randamentelor mai mici pe care le primesc de pe piețele financiare la deținerile lor de active.

UE poate răspunde acestor nevoi de investiții fără a suprasolicita resursele economiei europene, însă sectorul privat va avea nevoie de sprijin public pentru a finanța planul. Comisia Europeană și Departamentul de cercetare al FMI au simulat scenarii de impulsie susținută a investițiilor UE de aproximativ 5 % din PIB, utilizând modelele lor multinaționale. Rezultatele sugerează că investițiile de această amploare ar crește producția cu aproximativ 6 % în termen de 15 ani. Întrucât oferta se ajustează mai treptat decât cererea – întrucât acumularea de capital suplimentar necesită timp – faza de tranziție implică unele presiuni inflaționiste, dar aceste presiuni se disipează în timp. Deblocarea investiției va fi o provocare. Din punct de vedere istoric, în Europa, aproximativ patru cincimi din investițiile productive au fost subutilizate de sectorul privat, iar restul de o cincime de sectorul public. Realizarea unor investiții private de aproximativ 4 % din PIB numai prin finanțare de pe piață ar necesita o reducere a costului privat al capitalului – cu aproximativ 250 de puncte de bază în modelul Comisiei Europene. Deși se preconizează că îmbunătățirea eficienței pieței de capital (de exemplu, prin finalizarea uniunii piețelor de capital) va reduce costurile de finanțare privată, reducerea va fi probabil substanțial mai mică. Prin urmare, stimulentele fiscale pentru deblocarea investițiilor private par a fi necesare pentru finanțarea planului de investiții, pe lângă investițiile publice directe.

Stimularea necesară a investițiilor private va avea un anumit impact asupra finanțelor publice, însă creșterea productivității poate reduce costurile fiscale. În cazul în care cheltuielile publice legate de investiții nu sunt compensate prin economii bugetare în altă parte, soldurile bugetare primare se pot deteriora temporar înainte ca planul de investiții să își exercite pe deplin impactul pozitiv asupra producției. Cu toate acestea, dacă strategia și reformele prezentate în prezentul raport sunt puse în aplicare în paralel, impulsul investițional ar trebui să fie însoțit de o creștere semnificativă a productivității totale a factorilor la nivelul UE. O creștere considerabilă a TFP va îmbunătăți excedentul bugetului public, reducând în mod semnificativ costurile tranzitorii ale punerii în aplicare a planului, cu condiția ca veniturile suplimentare să nu fie cheltuite integral în alte scopuri. De exemplu, o creștere cu 2 % a nivelului TFP în termen de zece ani ar putea fi deja suficientă pentru a acoperi până la o treime din cheltuielile fiscale (subvenții pentru investiții și investiții publice) necesare pentru punerea în aplicare a planului. Creșterea de 2 % a TFP poate fi considerată modestă, având în vedere decalajul actual de 20 % dintre nivelurile TFP din UE și SUA.

CAUZELE RADIOASE ALE FINANȚĂRII CU INVESTIȚII SCĂZUTE ÎN EUROPA

Un motiv esențial pentru o intermediere financiară mai puțin eficientă în Europa este faptul că piețele de capital rămân fragmentate, iar fluxurile de economii către piețele de capital sunt mai scăzute. Deși Comisia a introdus mai multe măsuri pentru a construi o uniune a piețelor de capital (UPC), există în continuare trei deficiențe principale. În primul rând, UE nu dispune de o autoritate unică de reglementare a pieței valorilor mobiliare și de un cadru de reglementare unic pentru toate aspectele tranzacționării și există încă diferențe mari

18 Investițiile productive sunt definite ca formarea brută de capital fix minus investițiile rezidențiale.

În ceea ce privește practicile de supraveghere și interpretările reglementărilor. În al doilea rând, mediul post-tranzacționare pentru compensare și decontare în Europa este mult mai puțin unificat decât în SUA. În al treilea rând, în pofida progreselor recente înregistrate în ceea ce privește impozitul reținut la sursă, regimurile fiscale și de insolvență din statele membre rămân în mod substanțial nealiniate. Piețele de capital din UE sunt, de asemenea, subaprovizionate cu capital pe termen lung în raport cu alte economii importante, în mare parte din cauza subdezvoltării fondurilor de pensii. În 2022, nivelul activelor de pensii din UE a fost de numai 32 % din PIB, în timp ce în SUA activele totale s-au ridicat la 142 % din PIB, iar în Regatul Unit la 100 %. Această diferență reflectă faptul că cea mai mare parte a avuției gospodăriilor europene în materie de pensii ia forma unor creanțe asupra sistemelor publice de securitate socială prin repartitie. Activele de pensii ale UE sunt foarte concentrate în câteva state membre cu sisteme de pensii private mai dezvoltate. Ponderea combinată a Țărilor de Jos, Danemarcei și Suediei în activele de pensii ale UE se ridică la 62 % din totalul UE.

Imaginea în oglindă este că UE se bazează excesiv pe finanțarea bancară, care este mai puțin adecvată pentru a finanța proiecte inovatoare și se confruntă cu mai multe constrângeri. Deși GFC și reducerea gradului de îndatorare bancară care a urmat au condus la un rol mai important al piețelor de capital și al finanțării nebankare în Europa, împrumuturile bancare reprezintă în continuare cea mai importantă sursă de finanțare externă pentru întreprinderi. Cu toate acestea, băncile sunt, de regulă, insuficient echipate pentru a finanța întreprinderi inovatoare: nu dispun de expertiza necesară pentru a le examina și monitoriza și întâmpină dificultăți în evaluarea garanțiilor lor reale (în mare parte intangibile), în special în comparație cu finanțatorii providențiali, investitorii de capital de risc și furnizorii de capital privat. Băncile din Europa suferă, de asemenea, de pe urma unei profitabilități mai scăzute decât băncile omoloage din SUA – în mare parte din cauza faptului că băncile din SUA obțin venituri nete mai mari din taxe și comisioane din operarea pe piețele lor de capital mai profunde – și nu au o amploare în raport cu băncile omoloage din SUA din cauza uniunii bancare incomplete. Băncile din UE se confruntă, de asemenea, cu unele obstacole specifice în materie de reglementare, care le limitează capacitatea de a acorda împrumuturi. În special, băncile din UE nu se pot baza pe securizare în aceeași măsură ca și omologii lor din SUA. Emisiunea anuală de securizări în UE a fost de doar 0,3 % din PIB în 2022, în timp ce pentru SUA cifra a fost de 4 %. Securizarea face bilanțurile băncilor mai flexibile, permițându-le să transfere un anumit risc către investitori, să elibereze capital și să deblocheze împrumuturi suplimentare. În contextul UE, aceasta ar putea acționa, de asemenea, ca un substitut pentru lipsa integrării pieței de capital, permițând băncilor să împacheteze împrumuturile originare din diferite state membre în active standardizate și tranzacționabile care pot fi achiziționate și de investitori nebankari.

În același timp, sprijinul UE atât pentru investițiile publice, cât și pentru cele private este limitat de dimensiunea bugetului UE, de lipsa de concentrare a acestuia și de o atitudine prea conservatoare față de risc. Bugetul anual al UE este mic, ridicându-se la puțin peste 1 % din PIB-ul UE, în timp ce bugetele statelor membre se apropie în mod colectiv de 50 %. De asemenea, acesta nu este alocat priorităților strategice ale UE: în pofida încercărilor de reformă, cotele din cadrul financiar multianual (CFM) 2021-2027 alocate coeziunii și politicii agricole comune sunt în continuare de 30,5 % și, respectiv, de 30,9 %. În plus, bugetul UE este fragmentat în aproape 50 de programe de cheltuieli, împiedicând finanțarea UE să ajungă la o scară suficientă pentru proiecte paneuropene mai mari. Accesul la finanțarea UE este complex și birocratic pentru actorii privați și există o marjă limitată de adaptare la noile priorități de politică sau de reacție la evoluții neprevăzute. Capacitatea bugetului UE de a mobiliza investiții private prin intermediul instrumentelor de partajare a riscurilor este, de asemenea, afectată de un apetit prea scăzut pentru risc. Cel mai mare instrument de partajare a riscurilor în vigoare în prezent este programul InvestEU, dar partenerii de implementare, cum ar fi Grupul BEI, se concentrează în continuare în principal pe domeniul de aplicare al investițiilor cu risc mai scăzut. În cele din urmă, rambursarea împrumuturilor UE în cadrul programului NextGenerationEU (NGEU) va începe în 2028 și va reprezenta 30 de miliarde EUR pe an. Fără o decizie privind noile resurse proprii, puterea efectivă de cumpărare la nivelul UE ar fi redusă în mod mecanic prin rambursarea dobânzilor și a principalului.

Este incontestabil faptul că emiterea unui activ sigur comun ar face uniunea piețelor de capital mult mai ușor de realizat și mai completă. În primul rând, aceasta ar facilita stabilirea uniformă a prețurilor obligațiunilor corporative și ale instrumentelor financiare derivate prin furnizarea unui criteriu de referință esențial, contribuind, la rândul său, la standardizarea produselor financiare în întreaga UE și la creșterea transparenței și a comparabilității piețelor. În al doilea rând, ar oferi un tip de garanții sigure care pot fi utilizate în fiecare stat membru și în toate segmentele de piață, în activitățile contrapărților centrale și în schimburile interbancare de lichidități, inclusiv la nivel transfrontalier. În al treilea rând, un activ sigur comun ar oferi o piață mare și lichidă care să atragă investitori la nivel mondial, conducând la costuri de capital mai mici și la piețe financiare mai eficiente în întreaga UE. Acest activ ar constitui, de asemenea, baza rezervelor internaționale în euro deținute de alte bănci centrale, consolidând rolul monedei euro ca monedă de rezervă. În al patrulea rând, aceasta ar oferi tuturor gospodăriilor europene un activ de retail sigur și lichid, accesibil la un preț comun, reducând asimetriile în materie de informații și „prejudicata de origine” în alocarea fondurilor de retail.

Este necesară o anumită finanțare comună a investițiilor la nivelul UE pentru a maximiza creșterea productivității, precum și pentru a finanța alte bunuri publice europene. Cu cât guvernele implementează mai mult strategia prezentată în acest raport, cu atât va fi mai mare creșterea productivității și cu atât va fi mai ușor pentru guverne să suporte costurile fiscale ale sprijinirii investițiilor private și ale investițiilor proprii. Finanțarea comună pentru proiecte specifice va fi esențială pentru maximizarea câștigurilor de productivitate ale strategiei, cum ar fi investițiile în cercetarea revoluționară și în infrastructuri pentru integrarea IA în economie. În același timp, există și alte bunuri publice identificate în prezentul raport – cum ar fi investițiile în rețele și interconexiuni și finanțarea achizițiilor publice comune de echipamente de apărare și C&Amp;I în domeniul apărării – care vor fi insuficient furnizate fără acțiuni și finanțare comune. În cele din urmă, pentru ca statele membre să converge mai strâns în politicile lor – fie că este vorba de piața unică, fie, în general, de politicile descrise în prezentul raport, cum ar fi clima, inovarea, apărarea, spațiul și educația – vor fi necesare atât reglementări, cât și stimulente. Stimulentele vor necesita, de asemenea, o finanțare comună. Cu toate acestea, în cazul în care strategia nu este pusă în aplicare pe deplin și creșterea productivității nu se relansează, ar putea fi necesară o emisiune mai amplă de datorie publică pentru ca finanțarea tranzițiilor să devină o propunere mai realistă.

Emiterea de active comune sigure pentru finanțarea proiectelor comune de investiții ar putea urma modelele existente – cu toate acestea, ar trebui să fie însoțită de toate garanțiile pe care le-ar implica o astfel de etapă fundamentală. Utilizarea unui activ sigur comun are un precedent bine stabilit în ceea ce privește finanțarea NGEU. Circumstanțele actuale sunt la fel de grave, chiar dacă mai puțin dramatice. Însă emiterea unor astfel de active într-un mod mai sistematic ar necesita un set mai solid de norme bugetare care să asigure că o creștere a datoriei comune este însoțită de o traiectorie mai sustenabilă a datoriei naționale. În acest fel, toate statele membre ale UE ar putea contribui la un astfel de avantaj fără a aduce atingere sustenabilității datoriei lor publice. Emisiunea ar trebui, de asemenea, să rămână specifică misiunii și proiectului.

MOBILIZAREA FINANȚĂRII PRIVATE ȘI PUBLICE LA SCALĂ

Pentru a debloca capitalul privat, UE trebuie să construiască o veritabilă uniune a piețelor de capital (UPC), susținută de o pensie mai puternică. Ca pilon esențial al uniunii piețelor de capital, Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (ESMA) ar trebui să treacă de la un organism care coordonează autoritățile naționale de reglementare la un organism unic de reglementare comun pentru toate piețele valorilor mobiliare din UE, similar Comisiei pentru valori mobiliare și burse de valori din SUA. Un pas esențial pentru transformarea ESMA într-o astfel de agenție este modificarea guvernantei sale și a proceselor sale decizionale în mod similar cu cele ale Consiliului guvernatorilor BCE, detașându-le cât mai mult posibil de interesele naționale ale statelor membre ale UE. Armonizarea cadrelor de insolvență va fi, de asemenea, esențială pentru a elimina fragmentarea creată de ierarhiile diferite ale creditorilor, în timp ce UE ar trebui să elimine în continuare obstacolele fiscale din calea investițiilor transfrontaliere. Aceste măsuri ar facilita, la rândul lor, promovarea centralizării în domeniul compensării și decontării. În cele din urmă, UE ar trebui să urmărească crearea unei platforme unice a contrapărților centrale (CPC) și a unui depozitar central unic de titluri de valoare (CSD) pentru toate tranzacțiile cu titluri de valoare. În ceea ce privește casele de compensare mai mici, este posibil ca beneficiile consolidării să nu fie mari, o cale practică către consolidare ar putea începe cu consolidarea celor mai mari CPC-uri și CSD-uri și apoi să se bazeze pe atracția lor gravitațională pentru a atrage cele mai mici. De asemenea, UE trebuie să canalizeze mai bine economiile gospodăriilor către investiții productive. Cel mai simplu și mai eficient mod de a face acest lucru este prin intermediul produselor de economisire pe termen lung (pensii). Pentru a spori fluxul de fonduri către piețele de capital, UE ar trebui să încurajeze investitorii de retail prin oferta de sisteme de pensii din al doilea pilon, reluând exemplele de succes ale unor state membre ale UE.

Pentru a spori capacitatea de finanțare a sectorului bancar, UE ar trebui să vizeze relansarea securitizării și finalizarea uniunii bancare. Prezentul raport recomandă Comisiei să prezinte o propunere de ajustare a cerințelor prudențiale pentru activele securitizate. Cerințele de capital trebuie reduse pentru anumite categorii simple, transparente și standardizate pentru care cerințele nu reflectă riscurile reale. În paralel, UE ar trebui să revizuiască normele privind transparența și obligația de diligență pentru activele securitizate, care sunt relativ ridicate în comparație cu alte clase de active și reduc atractivitatea acestora. Crearea unei platforme dedicate securitizărilor, așa cum au procedat și alte economii, ar contribui la aprofundarea pieței securitizărilor, în special dacă ar fi sprijinită de un sprijin public specific (de exemplu, garanții publice bine concepute pentru tranșa care suportă prima pierdere). De asemenea, UE ar trebui să evalueze dacă reglementarea prudențială actuală, având în vedere, de asemenea, posibila punere în aplicare viitoare a Basel III, este adecvată pentru a avea un sistem bancar puternic și competitiv la nivel internațional în UE. Un pas minim în direcția finalizării uniunii bancare ar fi crearea unei jurisdicții separate pentru băncile europene cu operațiuni transfrontaliere substanțiale, care ar fi „oarbă din perspectiva țărilor” din punctul de vedere al reglementării, al supravegherii și al gestionării crizelor.

Bugetul UE ar trebui reformat pentru a-i spori concentrarea și eficiența, precum și pentru a fi mai bine mobilizat pentru a sprijini investițiile private. Resursele financiare ale UE ar trebui reorientate către proiecte și obiective strategice convenite de comun acord, în cadrul cărora UE aduce cea mai mare valoare adăugată. În cadrul următorului buget al UE, raportul recomandă instituirea unui „pilon al competitivității” pentru a direcționa finanțarea UE către proiectele prioritare identificate în cadrul de coordonare pentru competitivitate [a se vedea capitolul privind guvernarea]. Ca parte a acestui proces, UE ar trebui să își raționalizeze structura bugetară pentru a atinge o scară suficientă pentru a sprijini proiectele strategice și pentru a simplifica accesul beneficiarilor. Se propune regruparea și reducerea substanțială a numărului tuturor programelor de finanțare. Ar trebui instituite scheme de finanțare specifice pentru a aborda deficitul de investiții pentru întreprinderile tehnologice în curs de extindere din UE [a se vedea capitolul privind inovarea], precum și capacitățile de producție în anumite cazuri, cum ar fi tehnologiile curate. Flexibilitatea bugetului UE ar trebui consolidată pentru a permite realocarea resurselor între programe și în cadrul acestora, precum și în rândul potențialilor beneficiari. Bugetul UE ar trebui, de asemenea, să fie mai bine mobilizat pentru a sprijini investițiile private prin diferite tipuri de instrumente financiare și printr-un apetit mai mare pentru risc din partea partenerilor de implementare. În special, se recomandă creșterea dimensiunii garanției UE pentru Programul InvestEU. Programul InvestEU ar trebui, la rândul său, să se concentreze pe finanțarea unor investiții cu risc mai ridicat și cu un grad mai mare de extindere. Acest obiectiv va impune Grupului BEI să preia proiecte cu risc ridicat din ce în ce mai numeroase și mai ample, utilizând într-o mai mare măsură capacitatea financiară proprie a Grupului BEI.

În cele din urmă, UE ar trebui să treacă la emiterea periodică de active sigure comune pentru a permite proiecte comune de investiții între statele membre și pentru a contribui la integrarea piețelor de capital. În cazul în care condițiile politice și instituționale sunt în vigoare, astfel cum s-a subliniat mai sus, UE ar trebui să continue – pe baza modelului NGEU – să emită instrumente de datorie comune, care ar fi utilizate pentru a finanța proiecte comune de investiții care vor spori competitivitatea și securitatea UE. Întrucât mai multe dintre aceste proiecte au un caracter pe termen mai lung, cum ar fi finanțarea cercetării și inovării și a achizițiilor publice în domeniul apărării, emisiunea comună ar trebui să producă, în timp, o piață mai profundă și mai lichidă a obligațiilor UE, permițând acestei piețe să sprijine treptat integrarea piețelor de capital ale Europei. În același timp, împreună cu reformele de mai sus, pentru a finanța o varietate de programe axate pe inovare și pe creșterea productivității, statele membre ar putea lua în considerare creșterea resurselor aflate la dispoziția Comisiei prin amânarea rambursării NGEU.

6. Consolidarea guvernantei

O nouă strategie industrială pentru Europa nu va avea succes fără modificări paralele ale structurii instituționale și ale funcționării UE. După cum s-a demonstrat în prezentul raport, politicile industriale de succes din prezent necesită strategii care acoperă investițiile, impozitarea, educația, accesul la finanțare, reglementarea, comerțul și politica externă, unite în spatele unui obiectiv strategic convenit. Principalii concurenți ai Europei, ca țări individuale, pot aplica aceste strategii. Normele decizionale ale UE se bazează pe o logică internă valabilă – pentru a se ajunge la un consens sau cel puțin la o majoritate largă – dar par lente și greoaie în comparație cu evoluțiile care au loc pe plan extern. În mod esențial, normele decizionale ale Europei nu au evoluat în mod substanțial pe măsură ce UE s-a extins și pe măsură ce mediul global cu care se confruntă Europa a devenit mai ostil și mai complex. Deciziile sunt luate, de regulă, în funcție de subiect, în diferite subcomitete, cu o coordonare redusă între domeniile de politică. Jucătorii cu drept de veto multiplu pot întârzia sau dilua acțiunea. Rezultatul este un proces legislativ cu o durată medie de 19 luni pentru a conveni asupra unor noi legi¹⁹ – de la propunerea Comisiei până la semnarea actului adoptat – și care, chiar și atunci, nu produce rezultate la nivelul și ritmul așteptate de cetățenii UE. Consolidarea UE necesită modificări ale tratatelor, dar nu este o condiție prealabilă pentru ca Europa să avanseze: multe se pot face cu ajustări punctuale. Până la intrarea în vigoare a consensului privind modificările tratatului, un parteneriat european reînnoit ar trebui să se bazeze pe trei obiective generale: reorientarea activității UE, accelerarea acțiunii și integrării UE și simplificarea normelor.

REFUZAREA ACTIVITĂȚII UE

Raportul recomandă instituirea unui nou „cadru de coordonare a competitivității” pentru a promova coordonarea la nivelul UE în domeniile prioritare, înlocuind alte instrumente de coordonare care se suprapun. UE dispune de o varietate de instrumente pentru coordonarea politicilor, cum ar fi semestrul european pentru politici economice și planurile naționale privind energia și clima pentru politicile energetice. Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, procesele stabilite până în prezent s-au dovedit a fi în mare măsură birocratice și ineficiente în ceea ce privește promovarea unei coordonări reale a politicilor la nivelul UE. Noul cadru ar aborda numai prioritățile strategice la nivelul UE – „Prioritățile UE în materie de competitivitate” – care ar urma să fie formulate și adoptate de Consiliul European. Aceste priorități ar urma să fie definite la începutul fiecărui ciclu politic european în cadrul unei dezbateri a Consiliului European și adoptate în concluziile Consiliului European.²⁰ Ulterior, coordonarea tuturor politicilor economice relevante pentru prioritățile strategice convenite ale UE ar fuziona în noul cadru de coordonare, excluzând supravegherea politicii bugetare, care ar continua să fie reglementată de exercițiul semestrului european. Această raționalizare nu numai că ar contribui la organizarea și concentrarea activităților UE, ci ar reprezenta, de asemenea, un exercițiu major de simplificare atât pentru UE, cât și pentru administrațiile naționale.

Cadrul de coordonare în materie de competitivitate ar urma să fie împărțit în planuri de acțiune în materie de competitivitate pentru fiecare prioritate strategică, cu obiective, guvernanta și finanțare bine definite. Pentru primul ciclu, obiectivele ar putea corespunde obiectivelor stabilite în prezentul raport. Guvernanta planurilor de acțiune ar trebui să vizeze reducerea la minimum a birocratiei și implicarea unei game largi de părți interesate: statele membre, experții tehnici, sectorul privat și instituțiile și agențiile UE. Comisia ar trebui să aibă un mandat pentru acțiuni orizontale și competențe exclusive ale UE, cum ar fi modernizarea politicii în domeniul concurenței și reducerea sarcinilor administrative și de reglementare. În ceea ce privește competențele partajate, cum ar fi eliminarea lacunelor în materie de competențe și accelerarea inovării, Comisia ar trebui să ofere orientări și să partajeze cadrul instituțional pentru punerea în aplicare cu organismele naționale relevante și cu experții din industrie, astfel cum se discută în capitolele relevante din prezentul raport. În anumite sectoare ale economiei, ar putea fi avută în vedere o nouă structură care să reunească Comisia, industria și statele membre, precum și agențiile sectoriale relevante.

¹⁹ În prima jumătate a legislaturii 2019-2024.

²⁰ Articolul 121 din TFUE oferă un temel juridic pentru instituirea unui cadru de coordonare în materie de competitivitate. Procedura implică Consiliul și Consiliul European.

Consolidarea diferitelor mecanisme de coordonare ale UE ar trebui să fie însoțită de o consolidare a resurselor sale bugetare. Resursele UE ar trebui să se concentreze pe finanțarea bunurilor publice care sunt esențiale pentru prioritățile strategice ale UE și care altfel ar fi insuficient furnizate de statele membre sau de sectorul privat [a se vedea capitolul privind investițiile]. Deja în actualul cadru financiar multianual (CFM), programe precum InvestEU ar putea deveni mai eficiente prin ajustarea mandatelor partenerilor de implementare pentru a permite asumarea mai multor riscuri. În următorul CFM, raportul recomandă definirea unui „pilon al competitivității”, cu alocarea de fonduri pentru realizarea planurilor de acțiune. De asemenea, UE trebuie să valorifice mai bine puterea mare de cumpărare a statelor membre – care este echivalentă în mod colectiv cu alte economii majore – prin îmbunătățirea cooperării și a concentrării. Se recomandă crearea unor pachete financiare prealocate la nivel național în CFM pentru a stimula și a cofinanța proiecte industriale multinaționale, care pot fi activate de un subgrup de state membre interesate, dacă este necesar. Se propune, de asemenea, implementarea a două instrumente modernizate: un nou PIIEC în domeniul competitivității, care să permită acordarea de ajutoare de stat pentru proiecte transfrontaliere, inclusiv pentru infrastructura industrială, și o nouă întreprindere comună în domeniul competitivității, care să instituie rapid parteneriate public-privat între Comisie, statele membre și industriile interesate.

În același timp, reorientarea implică faptul că UE ar trebui să fie mai riguroasă în aplicarea principiului subsidiarității și să exercite mai multă „autocontrol”. Activitatea legislativă a Comisiei a crescut excesiv, inclusiv din cauza controlului pasiv al principiului subsidiarității de către parlamentele naționale, care stabilește limitele dreptului de inițiativă al Comisiei. Deși parlamentele naționale au competența de a examina dacă legislația UE respectă principiul subsidiarității prin avize motivate – și, eventual, de a declanșa așa-numita „procedură a cartonașului galben” – multe dintre acestea nu își exercită în mod activ acest drept. De exemplu, dintre cele 39 de parlamente sau camere naționale din UE, doar nouă (din șapte state membre) au emis avize motivate în contextul examinării subsidiarității în 2023. Ar trebui lansată o anchetă la nivelul UE pentru a analiza motivele care stau la baza exercitării pasive de către parlamentele naționale a controlului lor asupra principiului subsidiarității. Pe baza concluziilor sale, ar trebui luate inițiative pentru a consolida capacitatea administrativă și rolul parlamentelor naționale și al statelor membre în ceea ce privește controlul lor asupra activității legislative a UE. În plus, instituțiile UE ar trebui să aplice un principiu de „autocontrol” în procesul de elaborare a politicilor, atât printr-o mai bună filtrare a inițiativelor viitoare, cât și prin raționalizarea acquis-ului existent, pe baza măsurilor descrise în secțiunea „Norme de simplificare” de mai jos.

ACCELERAREA ACTIVITĂȚII UE

Voturile Consiliului care fac obiectul votului cu majoritate calificată (VMC) ar trebui extinse la mai multe domenii, iar în cazul în care acțiunea la nivelul UE este blocată, ar trebui urmărită o abordare diferențiată a integrării. Până în prezent, numeroase eforturi de aprofundare a integrării europene între statele membre au fost împiedicate de votul în unanimitate în cadrul Consiliului Uniunii Europene. Prin urmare, toate posibilitățile oferite de tratatele UE ar trebui exploatate pentru a extinde votul cu majoritate calificată. Așa-numita clauză pasarelă ar trebui utilizată pentru a generaliza votul cu majoritate calificată în toate domeniile de politică ale Consiliului. Această etapă ar necesita un acord prealabil, sub rezerva unanimității la nivelul Consiliului European, și ar avea un impact pozitiv asupra ritmului în care UE adoptă inițiative legislative esențiale. În cazul în care acțiunea la nivelul UE este împiedicată de procedurile instituționale existente, cea mai bună opțiune este ca grupurile de state membre care împărtășesc aceeași viziune să recurgă la cooperarea consolidată, astfel cum se prevede la articolele 20 din TUE și 329 din TFUE. Cooperarea consolidată oferă două garanții importante: aprobarea Parlamentului European (PE) și controlul judiciar al Curții de Justiție a UE (CJUE). Aceasta se bazează, de asemenea, pe o propunere a Comisiei. De exemplu, în cazul în care UE nu este în măsură să instituie un regim special pentru întreprinderile inovatoare în cadrul procedurilor normale, un al 28-lea cadru voluntar de reglementare a întreprinderilor care să armonizeze legislația privind dreptul societăților comerciale și insolvența, precum și câteva aspecte-cheie ale dreptului muncii și ale impozitării, care să devină treptat mai ambițioase, ar putea fi explorate în cadrul cooperării consolidate de către statele membre care doresc acest lucru. În ultimă instanță, ar trebui luată în considerare cooperarea interguvernamentală. Cu toate acestea, acțiunea în afara tratatelor creează cadre juridice paralele și implică absența supravegherii judiciare de către CJUE, legitimitatea democratică prin intermediul PE și implicarea Comisiei în pregătirea textelor.

Reguli de simplificare

Sarcina de reglementare impusă întreprinderilor europene este ridicată și continuă să crească, dar UE nu dispune de o metodologie comună pentru a o evalua. Comisia depune eforturi de ani de zile pentru a reduce „stocurile” și „fluxul” de reglementări din cadrul Agendei pentru o mai bună legiferare. Cu toate acestea,

acest efort a avut un impact limitat până în prezent. Stocul de reglementări rămâne mare, iar noile reglementări din UE cresc mai rapid decât în alte economii comparabile. În timp ce comparațiile directe sunt ascunse de diferitele sisteme politice și juridice, aproximativ 3 500 de acte legislative au fost adoptate și aproximativ 2 000 de rezoluții au fost adoptate în SUA la nivel federal în ultimele trei mandate ale Congresului (2019-2024). În aceeași perioadă, UE a adoptat aproximativ 13 000 de acte. În ciuda acestui flux tot mai mare de reglementări, UE nu dispune de un cadru cantitativ pentru a analiza costurile și beneficiile noilor legi. Dintre instituțiile UE, numai Comisia a elaborat o metodologie (modelul costului standard) pentru a calcula sarcinile de reglementare, dar aplicarea sa concretă variază de la un act legislativ la altul. Colegiuitorii – Parlamentul European și Consiliul – nu dispun de nicio metodologie pentru a măsura impactul amendamentelor pe care le propun la proiectele legislative ale UE. În plus, nu există o metodologie unică de evaluare a impactului legislației UE odată transpusă la nivel național, doar câteva state membre măsurând în mod sistematic impactul legislației UE transpuse – ceea ce, la rândul său, îngreunează exercitarea controlului de către parlamentele naționale.

Întreprinderile din Europa se confruntă cu trei obstacole principale din cauza ponderii tot mai mari a reglementării. În primul rând, acestea trebuie să respecte acumularea sau modificările frecvente ale legislației UE de-a lungul timpului, ceea ce se traduce prin suprapuneri și inconsecvențe. De exemplu, o analiză a lacunelor Business Europe din 13 acte legislative ale UE a semnalat duplicarea a 169 de cerințe, inclusiv diferențe (29 %) și inconsecvențe evidente (11 %). În al doilea rând, întreprinderile din UE se confruntă cu o sarcină suplimentară din cauza transpunerii la nivel național, de exemplu deoarece statele membre „placă de aur” a legislației UE sau pun în aplicare legi cu cerințe și standarde divergente de la o țară la alta. Astfel cum s-a menționat în capitolul 2, RGPD, în special, a fost pus în aplicare cu un grad ridicat de fragmentare, care subminează obiectivele digitale ale UE. În al treilea rând, reglementarea UE impune o sarcină proporțional mai mare asupra IMM-urilor și a întreprinderilor mici cu capitalizare medie decât asupra întreprinderilor mai mari, însă UE nu dispune de un cadru pentru evaluarea acestor costuri. Aproximativ 80 % din elementele programului de lucru al Comisiei sunt relevante pentru IMM-uri, dar numai aproximativ jumătate din evaluările impactului s-au axat în mod substanțial pe aceste întreprinderi. De asemenea, UE nu dispune de o definiție convenită de comun acord a întreprinderilor mici cu capitalizare medie și de date statistice ușor accesibile.

Pentru a începe reducerea „stocului” de reglementări, raportul recomandă numirea unui nou vicepreședinte al Comisiei pentru simplificare în vederea raționalizării acquis-ului, adoptând în același timp o metodologie unică și clară pentru cuantificarea costului noului „flux” de reglementare. La începutul fiecărui mandat al Comisiei, înainte de adoptarea unei noi legislații a UE, ar trebui să se dedice o perioadă fixă de cel puțin șase luni evaluării sistematice și simulării de criză a tuturor reglementărilor existente, pe sectoare de activitate economică. Pe această bază, o a doua etapă ar trebui să se concentreze pe urmărirea codificării și consolidării legislației UE pe domenii de politică. Acest proces ar trebui să includă simplificarea și eliminarea suprapunerilor și a inconsecvențelor de-a lungul întregului „lanț legislativ”, acordând prioritate sectoarelor economice în care Europa este deosebit de expusă concurenței internaționale. Acest exercițiu ar trebui să fie condus de toți membrii colegiului comisarilor, în limitele competențelor lor respective, și coordonat de un vicepreședinte pentru simplificare. Pentru a se asigura că noua legislație este în concordanță cu acest demers de simplificare, ar trebui elaborată o metodologie unică, care să fie aplicată în mod consecvent în cadrul Comisiei în cadrul evaluărilor sale de impact. Această metodologie ar trebui să se aplice tuturor actelor legislative noi și să fie adoptată de colegiuitorii atunci când modifică legislația. Se recomandă, de asemenea, adăugarea unei noi cerințe standard la articolul privind transpunerea directivelor, care să impună statelor membre să evalueze în mod sistematic noua legislație utilizând aceeași metodologie ca și instituțiile UE. În același timp, Grupul operativ pentru asigurarea respectării normelor privind piața unică (SMET) ar trebui consolidat și axat pe evaluarea și abordarea cazurilor de transpunere și transpunere incorectă care depășesc cerințele directivelor UE. În cele din urmă, autoritățile de punere în aplicare și de asigurare a respectării legislației din statele membre ar trebui raționalizate și fuzionate.

UE ar trebui să pună pe deplin în aplicare reducerea anunțată cu 25 % a obligațiilor de raportare și să se angajeze să realizeze o reducere suplimentară de până la 50 % pentru IMM-uri, respectând proporționalitatea pentru IMM-uri în legislația UE și extinzând-o la întreprinderile mici cu capitalizare medie. Raportul recomandă ca toate propunerile noi care urmează să fie adoptate să facă obiectul unui test de competitivitate revizuit, cu o metodologie clară și solidă de măsurare a impactului cumulativ, care să includă atât costurile de asigurare a conformității, cât și sarcina administrativă. Aceste controale ar trebui efectuate prin implicarea comitetelor de operatori industriali care sprijină Comisia în evaluarea impactului tuturor proiectelor de acte autonome. Pe această bază, Comisia ar trebui să aleagă să amâne inițiativele care sunt deosebit de problematice din punctul de vedere al inovării sau care au un impact disproporționat asupra IMM-urilor. În plus, Comisia ar trebui să extindă măsurile de atenuare la întreprinderile mici cu capitalizare medie. UE ar trebui, de asemenea, să permită utilizarea programelor informatice bazate pe IA și a datelor prelucrate automat pentru a reduce costurile administrative și de conformitate pentru IMM-uri. Măsurile ar trebui să includă impunerea unor modele de

raportare armonizate, a unor praguri de raportare de minimis și a unor cerințe de raportare centralizată utilizând o interfață multilingvă.

Observații

(Pierre Dieumegard)

Acest raport este important pentru înțelegerea situației economice actuale din Uniunea Europeană și pentru imaginarea modului în care aceasta poate fi îmbunătățită în următorii ani.

„Competitivitate” Europei este luată în considerare în principal în ceea ce privește „creșterea economică”. De asemenea, ar fi bine să se ia în considerare faptul că tranziția către o societate mai ecologică, cu emisii scăzute de dioxid de carbon, care este mai puțin distructivă pentru biodiversitate, poate necesita mai puțină creștere economică sau chiar declin economic.

În orice caz, indiferent dacă sunteți un susținător al creșterii economice sau un susținător al descreșterii, acesta este un subiect care îi privește pe toți cetățenii UE, nu doar pe câțiva specialiști în politică economică. Prin urmare, este păcat că a fost publicată doar în limba engleză, o limbă greu de înțeles pentru majoritatea cetățenilor UE.

Eŭropo-Demokratio-Esperanto a elaborat acest document în toate limbile oficiale ale UE, pentru a ajuta cetățenii să înțeleagă mai bine situația actuală, să se pregătească mai bine pentru evoluțiile viitoare și să dezbate mai bine viitorul lor împreună.

Dar această traducere automată are o serie de erori și ar fi mult mai bine dacă Uniunea Europeană ar prelua aceste traduceri. Un control uman ar fi făcut posibilă corectarea mai multor erori²¹.

Ultima parte se referă la consolidarea guvernancei UE. În această ultimă parte, ultimele cuvinte ale ultimului paragraf solicită o interfață multilingvă pentru întreprinderile mici și mijlocii. Da, întreprinderile mici și mijlocii trebuie să poată face schimb de informații cu administrația europeană în propria lor limbă.

Dar, în general, cetățenii UE trebuie să primească informații în propria lor limbă, mai degrabă decât în limba engleză, ceea ce este prea dificil pentru majoritatea populației europene.

21 În plus față de erorile de traducere, există erori în original care ar fi putut fi corectate printr-o corectură atentă. De exemplu, prima ilustrație (figura 1 din prima parte) are o legendă trunchiată „Asia și Pacific (odihnă)”; figura 1 din partea a treia are titlul „Metale de bază” de două ori: dintre care una nu corespunde niciunei bule. Aceste două presupuse erori au fost corectate în traduceri (corect sau greșit?).

TABEL DE ABREVIERI

IA	Inteligența artificială
API	Interfața protocolului de aplicare
ATMP	Medicament pentru terapie avansată
CBAM	Mecanismul de ajustare la frontieră în funcție de carbon
CPC	Platforma contrapartidei centrale
Contract pe diferență	Contract pe diferență
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CMU	Uniunea piețelor de capital
CRM	Materii prime critice
CRMA	Legea privind materiile prime critice
CSD	Depozitarul central de valori mobiliare
DARPA	Agenția Proiecte Cercetare Avansată Apărare
ZEE	Zonă economică exclusivă
EHDS	Spațiul european al datelor privind sănătatea
BEI	Banca Europeană de Investiții
CEI	Consiliul European pentru Inovare
FEI	Fondul European de Investiții
EII	Industria energointensivă
PE	Parlamentul European
CEC	Consiliul European pentru Cercetare
ESA	Agenția Spațială Europeană
ESMA	Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe
ETS	Sistemul de comercializare a certificatelor de emisii
ISD	Investiții străine directe
TIC	Tehnologia informației și comunicațiilor
AIE	Agenția Internațională pentru Energie
PIIEC	Proiect important de interes european comun
DPI	Drepturi de proprietate intelectuală
IRA	Legea privind reducerea inflației
GNL	Gaz natural lichefiat
CFM	Cadrul financiar multianual
NGEU	NextGenerationEU
NZIA	Regulamentul privind industria care contribuie la obiectivul zero emisii nete
CCEE	Contractul de cumpărare a energiei electrice
PPP	Paritatea puterii de cumpărare
PV	fotovoltaică
VMC	Vot cu majoritate calificată
C&I	Cercetare și inovare
SMET	Grupul operativ pentru asigurarea respectării normelor privind piața unică
STEM	Știință, tehnologie, inginerie și matematică
TFP	Productivitatea totală a factorilor
VC	Capital de risc

